

Vuoksen Verkko

Antrean ja Vuoksenrannan pitäjälehti
• 2021



Vuoksenrannan kirkossa erikoinen tapahtuma.



Pikkuhiljaa uuteen rytmiin

Syystuuli mekastaa talon nurkissa ja pimeys lankeaa niskaan jo varhain alkuillasta. Lämmintä lohtua kaamoksen kanssa painiskeluun tuo takkatuli, kynttilöiden tanssiva liekki, mausteinen glögintuoksu ja lämpimät villasukat. Mietiskellesäni vilkkaasti vierineitä vuosia – niin työ- kuin yhdistyselämässäkin – päällimmäisenä mieleen muistuvat kaikki ne mukavat ihmiset, joiden kanssa on eri yhteyksissä ollut mahdollisuus olla tekemisissä.

Tämä korostuu varsinkin nyt, parin hiljaisen koronavuoden jälkeen, kun elämä on pikkuhiljaa löytämässä uutta rytmiä. Meille tekee hyvää aina tilaisuuden tullen ennakkoluulottomasti ja rohkeasti hakeutua toisten ihmisten – ihan ventovieraidenkin – jutuille kuulumisia vaihtamaan. Meille karjalaisillehan se on ihan luonteenomaista. Pikkuhiljaa uskalletaan lähteä ihmisten ilmoille – kokouksiin, pitäjäjuhliin, kursseille, harrastuksiin ja ehkä joskus vielä talkoomatkoillekin.

Vitsissä kerrotaan varsin osuvasti, että ”karjalainen ei kertakaikkisesti osaa käyttäytyä täysin asiallisesti. Aina on jotain liikaa. Joko sitä istuu tuppisuuna tai sitten mennä meuhkaa niin maan pirusti. Usein lentää lasia ja lautasta, hyvässä tahdossa ja puhtaassa vahingossa. Eihän sitä voi asiaansa selväksi tehdä ilman, että selkeästi käsillensä huitoo kuin heikkomieli- nen tuulimylly. Joko sitä heittäytyy

liian läheiseksi ja kertoo viidessä minuutissa koko elämäntarinansa tai sitten ei sano juuri mitään. Keskitietä hän ei ole.”

Johtuuko sitten tästä tai jostakin muusta, mutta vaikkapa tuotemyyntipöydän kanssa on mukava olla karjalaisilla kesäjuhlilla, kirjakyläpäivillä tai muilla markkinoilla, kun aina joku tulee juttusille ja haastelemaan. Varsinkin vanhat kartat entisistä kotikunnista kiinnostavat ihmisiä ja niiden pohjalta riittää monenmoista tarinaa. Toivotaan, että tämäkin alkaa jo tulevana kesänä taas sujua.

Olimme lokakuussa Lumivaaran kanssa pitäjäsittelyvuorossa. Sekin toteutettiin nykyaikaisesti, suorana lähetyksenä Karjalatalolta ja nettiin jäävänä tallenteena. Käy katsomassa, jos et ole jo nähnyt, esitys löytyy liiton sivuilta tai YouTubesta.

Iso harppaus tekniikan hyödyntämisessä on korona-ajan melkein ainoita plussapuolia. Teams-kokoukset ja Karjalan Liiton webinaarit eri aiheista ovat tehneet osallistumisen vaivattomaksi. Enää ei tarvitse ajella satoja kilometrejä päästäkseen paikan päälle. Kannustan seuraamaan infoa tarjonnasta jäsenkirjeistä ja liiton sivuilta, sieltä löytyy paljon mielenkiintoista osallistuttavaa ja katsottavaa. Missään tapauksessa tämä ei korvaa, eikä saakaan korvata, kasvokkain kohtaamisia ja henkilökohtaisten tapaamisten tunnelmaa. Tekniikan



hyödyntäminen sopivissa tilanteissa on hyvä lisä rikkana rokassa.

Ilahduttavaa on se, että yhä useampi vuoksenrantalaisjuurinen tai muuten vain asiasta kiinnostunut on löytänyt Facebook-ryhmämme Vuoksenranta-seura ry. Toivon, että sen avustuksella saamme myös pitäjäseuraan uusia jäseniä, jotka sitten pystyvät puolestaan hyödyntämään kaikki tarjolla olevat Karjalan Liiton jäsenedut. Kannustan houkuttelemaan perheen nuorisonkin mukaan!

Hyppäsin viime kesänä oman katauluni herraksi, tehtyäni pitkän työuran OP:n palveluksessa. Varhaiseläkkeelle jäämisen kynnyks ei ollut kovin korkea, kun asia oli valmiiksi hyvin mietitty. Hyvinpä nämä päivät täyttyvät. Tekemistä tuntuu riittävän, välillä jopa kiireeksi asti. Totuushan on tietysti se, että sille mikä kiinnostaa, löytyy aina aikaa. Nyt on aika panna harrastuksiin ja omaan hyvinvointiin.

Päivi Virolainen
Vuoksenranta-seuran
puheenjohtaja

Vuoksen Verkko

Antrea-Seuran jäsenlehti
n:o 54/2021

Vuoksenranta-seuran
jäsenlehti n:o 39/2021
ISSN 2343-2128

Kirjoituksia ja kuvia otetaan
kernaasti vastaan lukijoilta.

Ensi syksyn lehteen materiaali
15.10.2022 mennessä.

Päätoimittaja: Marko Kekki,
0500 770 463, vuoksen.verkko@gmail.com
Perjalantie 5 as. 29, 11120 Riihimäki

Toimituskunnat:
Antrea: Antrea-Seuran hallitus
Vuoksenranta:
Vuoksenranta-seuran hallitus

Painopaikka: Grano, Vantaa. 2021.

Jospa talvi meidät koronan ikeestä vapauttaisi



Vuosi sitten ihmeteltiin kummallista vuotta. Silloin jo katsottiin eteenpäin ja toivottiin taudin meidät jättävän. Vaan toinen vuosi tässä on poikkeusoloissa kärvistelty. Mutta taas olemme toivorikkaina. Jospa tuleva talvi meidät koronan ikeestä vapauttaisi.

Normaalioloihin ollaan jo pikkuhiljaa palautumassa. Olin pitkää aikaa kokouksessa. Siis oikeassa kokouksessa Karjala-talolla. Juotiin kahvit, syötiin karjalanpiirakat ja lopuksi laulettiin yhdessä Karjalaisten laulu. Voi että tuntui hyvältä. Etäkoukuksilla saadaan toki asioita eteenpäin, mutta ei mikään korvaa saman pöydän ääreen kokoontumista, ja etenkin yhdessä laulamista.

Antrea-Seura onnistui sentään kesällä vuosikokouksensa pitämään jo oikeana kokouksena. Ja osanottajia oli pitkää aikaa ilahduttavan runsaasti. Johtokuntaan saimme kolme uutta jäsentä, joista kaksi kolmannen polven antrealaisia. Seuraavaan sukupolven lisäedustus tuo varmasti raikkaan tuulahduksen johtokunnan ja seuran toimintaan.

Korona-aika on opettanut etäyhteyksien käyttämiseen niin kokouksiin kuin erilaisten tilaisuuksien seuraamiseen. Karjala-talolta välitetyt pitäjäsittelut ovat seurattavissa missä tahansa maailmassa. Karjalan Liitto on myös kiitettävästi tuottanut tilaisuuksia verkkoon. Kun kehitys poikkeusolojen pakottamana hypähti aika loikan eteenpäin, niin nyt vaan olisi opeteltava entistä enemmän toimimaan tietoverkoissa.

Karjalaisessa järjestökentässä etäosallistuminen on etenkin pitäjä- ja sukuseuroille merkittävä mah-

dollisuus. Näiden jäsenethän asuvat eri puolilla Suomea ja monet ulkomaillakin. Antrea-Seuran jäsenistä suunnilleen kaksi viidesosaa asuu Uudellamaalla, kolmasosa Kanta-Hämeessä ja loput vajaa sata jäsentä muualla Suomessa. Varmaan monella muulla pitäjä- tai sukuseuralla jäsenistö voi olla paljon enemmänkin hajallaan ympäri Suomea. Mutta nyt kaukanakin asuvat voivat etäyhteyksillä seurata kokouksia, esitelmää, luentoja tai mitä toimintaa seurat vaan keksivätkin.

Ennustan, että etäosallistumisen mahdollisuuksien johdosta pitäjä- ja sukuseurat tulevat olemaan nykyistä merkittävämpiä tulevaisuuden karjalaisessa järjestötoiminnassa. Valitettavasti Karjalan liiton edellisessä liittokokouksessa tätä ei vielä tunnustettu, vaan edelleen liiton hallinnossa painottuu edelleen piirien (yli)edustus liiton päättävissä elimissä.

Me Antrea-Seurassa olemme toiveikkaita olojen normalisoitumisen suhteen. Talvi-iltamia suunnitellaan helmikuulle. Että pääsisimme runsain joukoin yhdessä laulamaan ja haastelemaan.

Myös kevään siivousmatkaa Antreaan varovasti mietitään, vaikka kieltämättä naapurimaamme koronatilanne ei ainakaan tällä hetkellä kovin vahvasti ennusta matkustamahdollisuuksien puolesta. Mutta emmehän me tässäkin luovu toivosta. Vielä kirkonmäellä haravat heiluvat. Jos ei ensi keväänä, niin sitten ainakin seuraavana.

Reijo Martikainen
Antrea-Seuran puheenjohtaja

SISÄLTÖÄ

ANTREA-SEURAN JOHTOKUNTA UUDISTUI S. 4

EVAKKOPATSAS PALJASTUI LAHDESSA S. 7

HYÖTY IRTI LUONNOSTA S. 8

KAARINA KUISMAN KAURAKIISSELI S. 9

ROTINAPERINNE ELÄÄ EDELLEEN S. 10

KESÄRETKE HEIKKOSEN KOTIMUSEOON S. 12

HANNILASTA TEHTIIN UUSI KIRJA S. 16

VIOSI 1918 LASTEN KOKEMANA S. 22

LINTUJEN NIMET ANTREASSA S. 24

VIODEN AIKANA EDESMENNEET S. 27

VIOKSENRRANNAN KIRKON VAIHEILTA S. 32

PIENEN LOTTATYTÖN TALVISOTA S. 38

PERINNEKERUUKISAN TULOKSET S. 40

ANTREA 100 VUOTTA SITTEN S. 66

Antrealaisten vuosikokous oli vilkas, johtokuntaan kolme uutta jäsentä

Väkimäärä, puheenvuorot ja vilkas haastelu Antrea-Seuran vuosikokouksessa kertoivat, että tapaamisille on tarvetta. Vuosikokous pidettiin 19.8. Karjalaisella kesäkodilla Helsingin Jollaksessa. Kokoukseen ja illanviettoon saapui 30 kaikenikäistä osanottajaa. Paikalla oli mm. seuran kunniajäsen Veikko Partanen. Muut kunniajäsenet Antti Henttonen ja Tarmo Jantunen lähettivät kokoukselle tervehdyksen.

Kokouksen alussa vietettiin hiljainen hetki seurassa monin tavoin vaikuttaneiden Pentti Taljan, Markku Taljan ja Martti Taljan muistoksi.

Kokouksen puheenjohtajaksi valittiin Janne Pullinen, sihteeriksi Sirkka Rautioaho. Puheenjohtaja Reijo Martikainen esitteli niin menneet toiminnot kuin tulevat suunnitelmat. Viime vuoden toiminnasta ehti toteutua Talvi-iltamat, sen jälkeen mentiinkin peruutetuilla tai siirrettyillä tapahtumilla. Ilahduttavaa oli, että monet paikalliset Antreassa olivat pitäneet huolen mm. itsenäisyyskynttilöiden sytyttämisestä.

Toimintasuunnitelma on laadittu liki tämän vuoden suunnitelman mukaisesti – ovathan tätäkin vuotta leimanneet tapahtumien siirtely tai peruutukset. Vuosikokous oli oikeastaan ensimmäinen varsinainen yhteinen tapahtuma. Kovasti jo kaivattiin Antreaan pääsyä.

Numerot todettiin kelvollisiksi ja tili- ja vastuuvapaus voitiin huoletta myöntää.

Uusia jäseniä johtokuntaan

Puheenjohtaja Reijo Martikaisella ei ollut vastaehdokkaita, joten hänet valittiin yksimielisesti jatkamaan puheenjohtajana. Luottamuksesta kiittäessään Reijo totesi, että ”jos hän nyt vielä vuoden”.

Johtokunnasta on aina kerrallaan neljä erovuorossa. Erovuoroisista Pirjo Riitta Rintanen ja Kaija Viskari halusivat luopua paikoistaan. Pentti Talja olisi ollut erovuorossa. Halli-



Antrea-Seuran johtokunnan uudet jäsenet ovat Erkki Kokko, Reetta Sojakka ja Janne Pullinen.

tukseen valittiin entisistä Antti Partanen ja uusina Erkki Kokko, Janne Pullinen ja Reetta Sojakka.

Erkillä on kokemusta jo aiemmastakin johtokunnassa olosta, samoin Vuoksen säätiöstä ja hän on aktiivi muistopuistoasiassa. Janne on ollut soutuvastaavana järjestäen niin Mommilanjärven soutuja kuin kirkkoveneretkeä Antreaan. Reetta jatkaa Tarmo Jantusen lapsenlapsena suvun viestikapulaa seuran toiminnassa ja edustaa nuorta, nousevaa sukupolvea.

Muut johtokunnan jäsenet ovat

Maria Hatakka, Marko Kekki, Sirkka Rautioaho ja Satu Stirkkinen.

Jäsenmaksulaskutus siirtyi tänä vuonna Karjalan Liitolle. Seuran jäsenmaksu on 20 euroa ja sellaisena se päätettiin edelleen pitää. Liitto laskee jäseniltä tämän ja oman 20 euroa ja tilittää seuroille niiden osuuden. Taloudenhoitaja Satu Stirkkinen on todennut, että laskutuksen siirryttyä liitolle kuittirumba on huomattavasti vähentynyt. Seuran näkökulmasta siirtymä on myös toteutunut oikein hyvin – avoimia laskuja on vain muutama. Kokouksessa pää-

tettiin, että ainaisjäsenet maksavat jäsenmaksuna Karjalan Liiton osuuden 20 euroa. Seura maksaa kunniajäsentensä jäsenmaksut liitolle.

Tulo- ja menoarvio vahvistettiin esityksen mukaisesti. Toiminnantarkastajaksi valittiin Timo Pullinen, varalla Timo Mykrä.

Johtokunnalle annettiin valtuudet nimetä tarvittavat toimikunnat ja niiden edustajat. Kokouskutsut julkais- taan jatkossakin Karjala-lehdessä.

Kysymyksiä, ehdotuksia, infoa

Kokousasioiden käsittelyn yhteydes- sä nousi esiin niin kysymyksiä kuin ehdotuksia. Seura on yhdenmukaista- nut pankkikäytäntönsä ja siirtänyt tilit vain yhteen pankkiin. Tämä herättikin kysymyksen, miksi OP:n tilit on lope- tettu ja halutaanko näin katkaista his- toriallinen yhteys.

Riihimäen Seudun Osuuspank- ki on aikanaan perustettu Savilahden osuuskassana Antrean Sokkalassa Karppisen Heikin talossa. Kyseessä ei ollut niinkään perinteen katkaisu, vaan lähinnä käytännölliset syyt. Asi- aa kuitenkin luvattiin tarvittaessa tar- kastella tarkemmin.

Janne Pullinen kysyi, onko seu- ralla ollut jäsenhankintakampanjaa. Mitään varsinaista kampanjaa ei ole ollut, mikä varmasti sellainen oli- si syytä ideoida. Jäsensihiteeri kuvasi eri tapoja, joilla seuraa on tehty tun- netuksi ja miten liittymisiä on tullut. Viimeaikaiset liittymiset ovat pää- sääntöisesti tulleet netin kautta, koska tapahtumia ei ole ollut.

Karjalaiset kesäjuhlat ympäri Suomea tuovat paikkuntalaiset et- simään juuriaan – sieltä löytyy aina uusia jäseniä. Henkilökohtaiset suosi- tukset liittymiseksi etenkin oman per- heen jäseniltä ovat vaikuttavia. Moni haluaa myös jatkaa edesmenneitten vanhempiensa perinnettä seuraan kuulumalla.

Lahden Hennalan evakkopatsaan paljastamisessa edellisenä lauantai- na olivat mukana Harri Hatakka ja Seppo Kuparinen. Liikolan poikana Harri nosti esiin Tokion olympialai- sissa skeetissä neljännen sijan saavut- taneen Eetu Kallioisen, jonka isoäiti Aino Arminen on Antrean Liikolas-



Seppo Kukkonen rakentaa ja vie linnunpönttöjä Karjalaan.

ta. Samassa yhteydessä muistutet- tiin tietysti jääkiekon MM-kisojen maalivahdista Jussi Olkinuorasta ja valmentaja Jukka Jalosesta, joka il- meisesti joudutaan jakamaan Kirvun kanssa.

Niin urheilunimiä kuin ylipäättään juttuideoita ja juttujakin toivottiin lä- hetettävän Marko Kekille, joka ko- koaa Vuoksen Verkkoa. Toimituksen osoite on vuoksen.verkko@gmail. com.

Urheiluun liittyi myös Timo Myk- rän huomautus, että erilaisissa urhei- lutapahtumissa, mm. Karjalan Liiton maratonilla, on hyvä käyttää Antrean Esan paitaa – tulee seura tälläkin lail- la noteeratuksi.

Raija Jantunen otti esiin erilaiset muistelot, jotka voisi liittää johonkin itselle läheiseen esineeseen ja saada siten aikaan tarinoita esimerkiksi Fa- cebook-sivulle. Vuoksen säätiön kir- joituskilpailuun saatiin aikanaan ta- rinoita, joita on luettavissa toisaalla tässä lehdessä.

Antrea-huone uudistuu

Harri Hatakka kertoi Lopella vuonna 2015 Väinö ja Rauha Iivoselta perin- tönä saadusta maatilasta, jota Lopen karjalaiset ovat remontoineet ja jo- ka toimii kotimuseona. Harri myös kertoi Riihimäen museon yhteydes- sä olevan Antrea-huoneen uudistami- sesta, jonka toteuttamiseen museo on palkannut Antero Heiskalan. Yhteis- työtä jatketaan mm. tietojen ja tava-



Antti Partanen esittelee lahjoituslau- tasta.

roiden keräämiseksi. Huoneen on tar- koitus avautua vuoden 2022 alussa.

Harri myös totesi, että ”jos koro- na suo, Lopen Karjalaiset viettävät 75-vuotisjuhlaansa ja olisi mukava ta- vata sitä juhlistamassa”.

Museon esineistöön on tulossa myös Antti Partasen lahjoitus. Hän oli saanut sota-ajan lautasia, joissa oli Lotta Svärdin tunnus ja sen alla sana Antrea.

Erkki Kokko kertoi vireillä ole- vasta dokumentista Kuukaupin mii- nasta. Tästä tarkemmin tuonnempana, samoin kuin Karjalaisen nuorisoliiton #MinunJuureni –sarjasta, johon Sirk- ka Rautioaho on hankkinut antrealai- sen nuoren kertomaan juuristaan ja suhteestaan niihin.

Kokoukseen osallistui myös Sep- po Kukkonen, joka on vienyt Karja- laan 64 lipuin koristettua linnunpönt- töä. Muistopuistossa kävijälle nämä ovat tulleet tutuksi. Seppo sanoi, että jos korona ei olisi tullut väliin, pönt- töjä olisi nyt jo sata.

Juttu ja kokemukset jatkuivat, jo- ten Janne päätti parin tunnin jälkeen ”virallisen” kokouksen nuijankopau- tuksella. Sen jälkeen päästiin jatka- maan haastamista ja puheenjohtaja ehti grillin ääreen paistamaan makka- roita salaatin seuraksi. Osa lähti vielä saunan löylyihin ja pulahtamaan me- reen.

Asiat saatiin käsitellyksi ja oli mu- kavaa!

PIRJO TIIPANA

Vuoksenranta-seuran vuosikokousuutiset

2.10.2021 järjestetty Vuoksenranta-seuran vuosikokous-perinnepäivä sujui mukavissa tunnelmissa Hartolan Kalhonkylällä. Sahtikrouvi tarjosi taas kerran hyvät puitteet ja maukkaat ruuat. Koronan aiheuttaman hiljaiselon jälkeen juttua riitti ja puheenporina oli sen mukainen. Pääsimme pitkästä ajasta tuulettamaan kansallispukujakin.

Kotiseutuneuvos Aira Viitaniemi kertoi karjalaisesta ruokakulttuurista. Hän kehotti meitä arvostamaan ja kunnioittamaan ruokaperinnettämme ja siirtämään sitä ylpeästi seuraaville sukupolville. Tästä enemmän juttua toisaalla lehdessä.

Kokouksessa käsiteltiin sääntö-

määräiset asiat. Varovasti uskallettiin jo suunnitella toimintaa ensi vuodelle. Tärkein tapahtuma on vuodelta 2021 siirtynyt seuran vuosijuhla-pitäjäjuhla 7.8.2022 Sysmässä.

Puheenjohtaja jatkaa toimessaan

Puheenjohtajana jatkaa Päivi Viro-lainen. Hallituksen erovuoroisista valittiin uudelleen Armi Marklund, Ossi Paappa ja Irja Niilahti sekä uutena sysmäläissyntyinen, Helsingissä asuva Eero Hilden. Muut hallituksen jäsenet ovat Taina Eskola, Eija Virolainen-Nurminen, Liisa Röksä, Pekka Kemppi, Kati Kuisma ja Pirjo Virolainen-Kuisma. Taloudenhoitajana

toimii Anne Saavalainen.

Itse kokouksessa hyväksyttiin ti-lit ja toimintakertomus vuodelta 2020 sekä toimintasuunnitelma vuodelle 2022. Jäsenmaksuksi vahvistettiin edelleen 35 euroa, josta 20 euroa on Karjalan Liiton osuus ja oman seuran 15 euroa. Vapaaehtoinen lehtimaksu on edelleen 10 euroa.

Varsinaiset toiminnantarkastajat ovat Erkki Kiuru ja Esa Virolainen sekä varalla Päivi Barkaway ja Antti Mustonen.

Seuraava vuosikokous ja perinnepäivä päätettiin pitää lauantaina 8.10.2022, paikka on vielä avoin.

PÄIVI VIROLAINEN

Vuoksen Säätiön apurahat haettavissa

Vuoksen Säätiö jakaa opintoapurahoja yliopistoissa, korkeakouluissa ja ammatteihin valmistavissa oppilaitoksissa tutkinnon suorittaneille henkilöille, joiden isovanhemmat tai edeltävä sukupolvi on talvisodan sytyessä 1939 asunut Antrean tai Vuoksenrannan kunnassa.

Tutkinnon tulee olla suoritettuna korkeintaan kahden apurahan myöntämistä edeltävän vuoden aikana ja viimeistään hakuvuoden helmikuun loppuun mennessä.

Hakemukseen tulee liittää valmistumisesta saadun todistuksen kopio. Hakemuksesta tulee myös selvittää sukujuurten katkeamaton ketju, joihin vedotaan: kuka tai ketkä ko. henkilöt olivat, milloin syntyneet, missä talossa/kylässä asuneet.

Opintoapurahan hakija suostuu

siihen, että hänen yhteystietonsa annetaan pitäjaseuralle ja hänet liitetään pitäjaseuraan eli Antrea- tai Vuoksenranta-seuraan. Säätiö ja seurat vastaavat kahden vuoden jäsenmaksuista pitäjaseuran osalta ja tämän jälkeen apurahan saajat voivat jäädä pitäjaseuran jäseniksi.

Hakijat antavat suostumuksensa nimensä julkaisemiseen pitäjaseurojen julkaisuissa ja juhlissa.

Hakemuksessa tulee lisäksi olla nimi, osoite, sähköpostiosoite ja puhelinnumero, pankkitilin numero sekä hakijan allekirjoitus.

Hakemukset helmikuun loppuun mennessä

Säätiö jakaa hakemuksesta kannustapurahoja tohtoriksi väitelleille sekä vähintään EM-mitalisijoille yl-

täneille tai jonkin muun merkittävän saavutuksen ansiosta henkilöille, joiden sukujuuret johtavat edellä kuvatulla tavalla Antrean tai Vuoksenrantaan.

Säätiö jakaa lisäksi tukea sukua kyläkirjoille sekä muille tuotteille, äänitteille, filmeille tms. jotka liittyvät edellä mainittuihin kuntiin. Tukea haetaan, kun kirja tms. on valmis. Hakemukseen liitetään tiedot tallenteen kustannuksista.

Hakemuksia otetaan vastaan 1.1.2022 – 28.2.2022. Kirjalliset hakemukset liitteineen lähetetään osoitteeseen: Vuoksen Säätiö, Heli Stenberg-Salonen, Havukaarre 1, 14200 Turenki.

Lisätietoja voi kysyä iltaisin ja viikonloppuisin puh. 050 3728 771 tai stenbergsalonenheli@gmail.com.

Tule mukaan Facebookiin ja liity seuraan

Molemmilla pitäjaseuroilla on omat Facebook-ryhmänsä: Vuoksenranta-seura ry ja Antrea.

Ryhmiiin kaivataan mukaan aktiivisia seurustelijoita, juttujen ja kuvien tallentajia tai muuten vain mukana ole-

via seurailijoita.

Tule mukaan ja kerro kaverillekin! Muista myös nettisivut www.karjalan-liitto.fi/karjalan-liitto/jasenyhteisot/pitajaseurat/antrea-seura-ry ja www.vuoksenranta.fi.

Kaikki Facebook-ryhmäläiset ovat myös lämpimästi tervetulleita seurojen varsinaisiksi jäseniksi.

Liittyminen on helppoa ja ohjeet löydät näppärästi nettisivuiltamme.

Evakkopatsas paljastettiin Lahdessa

14.8.2021 vietettiin Lahdessa Evakkopatsaan paljastusjuhla ja Lahden Karjalaisseuran 80-vuotisjuhla. Tummat pilvet ja sade piipahtivat juhla-vieraina, mutta myös aurinko näyt-täytyi paikalla. Päivän aloitti aamulla Ristin Kirkon pihamaalla tapahtunut seppeleiden lasku Vapauden hengetär -patsaalle ja Karjalaan jääneiden vai-najien muistokivelle.

Iloiseen karjalaistunnelmaan pääs-tiin, kun Hennalan Upseerikerhon Komentajanpuiston ohjelmalavalle nousivat baritoni Hannu Lehtonen, ”Mutkaton” Eki Jantunen ja kaikkien tuntema ”Evakkoreki-Erkki”, Eki Lii-kanen. Heillä oli säestäjänään harmo-nikkataiturit Jarno Kuusisto, Seppo Lankinen ja Heikki Punkkinen.

Patsaan pitkä historia

Musiikillisen osuuden jälkeen alkoi juhlallinen patsaan paljastustilaisuus fanfaareineen. Patsastoimikunnan pj. Raimo Kouvonen valotti patsaan his-toriaa, joka oli pitkä ja ajoittain kivik-koinenkin.

Patsaan tausta juontaa yli 30 vuoden taakse. Vuonna 1987 kipsinen pienoismalli lahjoitettiin Lahden Karjalaisille saatesanoin, että jos idea syntyy, voitte hyödyntää tätä patsasaihetta ja käyttää vapaasti. Patsasmalli unohtui vuosi-kausiksi erääseen varastoon. Myöhem-min yrityksen lopettaessa toimintaansa sieltä pyydettiin Lahden Karjalaseuraa noutamaan pienoismalli.

Kun patsas oli pölyjen seasta löy-detty, alettiin selvittää patsaan taustoja tarkemmin. Seuran vanhemmat jäsenet muistivat, että patsaan on valmistanut Pekka Asikainen. Häneltä varmistet-tiin, että patsasta voi käyttää seuran tar-peiden mukaan.

Lahden Karjalaseurassa oltiin sitä mieltä, että evakkojen tuskainen taival ansaitsee muistomerkin. Virisi ajatus evakkopaltaan pystyttämisestä Lah-teen, sillä kaupunki oli väkilukuunsa nähden maan suurin evakkojen asutta-ja. Silloinen Lahden kaupunginjohtaja Uuno Takki oli jopa rautatieasemalla houkuttelemassa siirtoväkeä jäämään Lahteen, jossa oli runsaasti työtä tar-jolla.



Evakkopatsaan tausta juontaa yli 30 vuoden taakse.

Lahti vetäytyi projektista

Näin alkoi patsasprojektin eteenpäin vieminen ja varojen kerääminen. Lahden kaupunki vetäytyi projektis-ta, joten se piti rahoittaa keräyksellä ja lahjoituksilla. Patsashanke sai val-tionavustusta.

Patsaan pienoismallin suunnitel-lut Pekka Asikainen vetosi ikäänsä ja toivoi hankkeelle nuorempaa tekijää. Lahden Karjalaseuran jäsen, kuvan-veistäjä Reijo Huttu tunnetaan useis-ta veistoksistaan, mm. jalkapalloilija Jari Litmasen patsaasta. Monien mut-kien jälkeen patsaalle löytyi paikka historiallisesti kuuluisan Hennalan Upseerikerhon edustalta Komenta-janpuistosta.

Grahn-Laasonen paljasti patsaan

Eduskunnan Karjala-kerhon puheen-

johtaja ja evakkopatsasprojektin suojelija, kansanedustaja ja evakon lapsenlapsi, Sanni Grahn-Laasonen suoritti patsaan paljastuksen apurei-naan tulevaisuutta edustavat lapset Hilma Kouvonen ja Aaron Virtanen. Valtiovallan tervehdyksen toi valtio-sihteeri Tuomo Puumala opetus- ja kulttuuriministeriöstä.

Karjalan Liiton tervehdyksen esit-ti Karjalan Liiton liittohallituksen 1. varapuheenjohtaja, kansanedustaja Jukka Kopra, joka totesi puheessaan: ”Tämä patsas symboloi sitä evakko-jen, siirtokarjalaisten roolia siinä tais-telussa ja kärsimyksessä, jota Suomen kansa aikanaan kävi vapauden ja to-tuuden puolesta”.

Kannattaa pyörähtää Lahteen Hennalan Upseerikerhon edustan kautta ja muodostaa ihan oma mieli-pide patsaasta.

PÄIVI VIROLAINEN



Kotiseutuneuvos Aira Viitaniemi vannoi nuorena karjalaissyntyisenä äidilleen, että ei tee ikinä yhtään karjalanpiirakkaa, nyt hän kutsuu itseään miljoonan piirakan tekijäksi ja kehottaa karjalaisia olemaan ylpeitä karjalaisuudestaan.

Karjalassa osattiin hyödyntää luonnon antimia

Vuoksenranta-seuran Hartolan Kalhon Sahtikrouvilla pidetyssä Perinpäivässä lokakuussa kotiseutuneuvos Aira Viitaniemi puhui karjalaisesta monipuolisesta ruokakulttuurista. Esille tuli myös Viipurin merkittävä rooli kansainvälisenä kaupunkina ja porttina muun muassa mausteiden ja elintarvikkeiden tuonnin osalta muualle Suomeen.

– Ruokakulttuuri elää muuttuvaa aikaa, mutta perinteitä on säilynyt. Karjalainen ruoka on identiteetti, muistuttaa Viitaniemi.

Viitaniemen mukaan ruokakulttuuri on osa historiaa, jota tulee arvostaa ja kunnioittaa sekä pitää yllä. Viitaniemi on ylpeä siitä, että on päässyt edustamaan ruokaperinnettä ja vienyt sitä maailmalle.

Kotiseutuneuvos kertoo perinneruokabuumien tulon 1980-luvulla olleen merkittävä myös karjalaiselle perinteelle. Viitaniemi on vienyt karjalaista ruokaperinnettä Euroo-

pan lisäksi muun muassa Japaniin ja Australiaan. Näissä maissa sitä myös arvostetaan enemmän, kuin Suomessa tiedetäänkään. Karjalaista ruokaa markkinoineena Viitaniemi on käynyt kaikissa Euroopan maissa lukuun ottamatta Islantia ja Sveitsiä.

Sienet, marjat, riista ja järvikalat

Luonnon antimien hyödyntäminen on kuulunut karjalaiseen perinteeseen, sillä Karjalassa on osattu käyttää esimerkiksi sieniä muuta Suomea enemmän. Sienten lisäksi marjat, riista ja järvikalat olivat käytettyjä raaka-aineita. Kotipuutarhan antimet täydensivät luonnon tarjoamia raaka-aineita ja monipuoliset säilöntätavat talven varalle antoivat vaihtelua ruokavali-oon ympäri vuoden. Perunan ohella lanttu ja nauris olivat suosittuja viljel-lykasveja.

– Lähiruoka on muutiasia, mutta

se on ollut arkea Karjalassa ja se on karjalaisten keksintö. Karjalassa oli- tiin todella omavaraisia, sanoo Viita- niemi.

Viitaniemi sanoo, että karjalaisilla emännillä oli mielikuvitusta, sillä niin monipuolisesti raaka-aineita osattiin yhdistellä. Karjalanpaistissa tulee kuitenkin olla aina sianlihaa ja perunavatruskoihin voi täyteenä käyttää vaikka metsäsientä. Karjalanpiirakoi- ta tehtiin taloissa lauantaisin ja siinä rypyttäminen oli tärkeää. Vatruskat puolestaan olivat suosittuja keiton li- sukkeena, sillä vatruskoja ei tarvitse rypyttää.

Kaurakiisseli tulee syödä lämpi- mänä kylmän maidon kanssa. Kiisse- liin kuuluu ehdottomasti voisilmä.

– Kaurakiisselin keittämiseen täy- tyy antautua. Valmiin kaurakiisselin tulee olla samettinen ja kiiltävä, muis- tuttaa Viitaniemi.

EIJA VIROLAINEN

Kaarina Kuisma taitaa kaurakiisselin teon

Hartolalainen Kaarina Kuisma oppi kaurakiisselin teon jo lapsena kotonaan Kesälähdellä. Kaarinan avioiduttua vuoksenrantalaissyntyisen Einon kanssa, pysyi kaurakiisseli perheen ruokana. Kaarina kertoo, että talossa oli kiisseliä varten kiisselipata, ainoastaan kyseistä ruokaa varten. Anoppi oli päävastuussa kaurakiisselin teossa.

– Vuosikymmeniä sitten pata oli kovassa käytössä, kun perhe oli suuri. Anopin poismenon jälkeen nuorempi poikamme oli harmissaan, että kuka nyt tekee kaurakiisseliä, naurahtaa Kuisma.

Padasta teräskattilaan

Kaurakiisseli pysyi, vaikka suuresta padasta siirryttiin sittemmin pienempään teräskattilaan. Teko alkoi jo edellisenä iltana, kun haaleaan veteen laitettiin kaurajauhot happanemaan. Talossa tehdystä hapatetusta ruisleivästä laitettiin muutamia paloja lisäksi edistämään happanemista.

Myöhemmin höyrystämättömät kaurahiutaleet korvasivat kotitekoisia kaurajauhoja.

– Kaurakiisseli oli keittämispäivänä lounasruoka, johon lisättiin voisilmä. Jos se ei ehtinyt hapantua tai valmistua ajoissa, niin sitä syötiin myöhemmin iltapäivällä maidon kanssa, Kuisma muistelee.

Jos kiisseli ei ollut tarpeeksi hapanta, siihen lisättiin kirnupiimää ennen keittämistä. Ruoka oli Hartolassa sen verran harvinaista, että sitä vietiin joskus naapuriinkin. Mieleinen vieminen olikin.

Miniöille oppia piirakoiden teossa

Kuisman perheessä kaurakiisselin lisäksi karjalaisia perinneruokia olivat perunalaatikko, rasvapuuro ja imelly-



Kaarina Kuisman perheessä kaurakiisselin lisäksi karjalaisia perinneruokia olivat perunalaatikko, rasvapuuro ja imellytetty marjamämmmi

tetty marjamämmmi, joka oli uunissa yön yli. Karjalanpiirakoita tehtiin lauantaisin perheen kahden pojan kanssa. Myös miniät ovat saaneet perinneruokaoppia varsinkin piirakoiden teossa.

– Pojat olivat hyvin taitavia piirakoiden rypyttämisessä. Miniäni Anne oppi taidon nopeasti, samoin lasten lapset. Hyö tekkiit yhtä sorjat piiraat, ko miekii tein, Kuisma naurahtaa.

Hän muistaa omasta lapsuudestaan lanttukukon, joka oli joskus lämpimänä odottamassa koulupäivän jälkeen. Se oli kylmän maidon kanssa herkkuruokaa.

Myös käsityöperinnettä Kaarina on jatkanut jälkipolville. Yhtenä tärkeimmistä hän sanoo neulakinnastekniikan. Miniä ja pojan tyttäret oppivat tämänkin taidon nopeasti. Äitinsä käsityöopissa olleena Kaarinan käsissä ovat syntyneet monet tarpeeseen ja silmäniloon tehdyt käsityöt. Vaatteita, pöytäliinoja, mattoja ja lukuisia neulomisia ja virkkauksia on tullut matkan varrella tehtyä. Kaarina toteaaakin, että maailmalla on hyvä osata käsityötaitojakin.

EIJA VIROLAINEN

Kaarinan kaurakiisseli pääpiirteittäin

Noin 1,5 litraa haaleaa vettä ja reilut neljä kupillista kaurajauhoja laitetaan happanemaan illalla. Sekaan laitetaan mielellään itsetehdystä ruisleivästä paloja, jotka nopeuttavat happanemista. Kannattaa sekoittaa välillä.

Aamulla tarkistetaan happamuus. Jos ei ole tarpeeksi hapanta, lisätään vähän kirnupiimää. Seos siivilöidään ja liemi keitetään. Siivilään jääneet

tähteet voi käyttää vaikka sämpylöiden pohjana.

Keittämisen kanssa on oltava tarkkana, sillä se palaa helposti pohjaan. Kiisseli on valmista, kun se on kiiltävää, irtoaa kattilan reunoista ja on sakeaa. Suolaa lisätään loppuvaiheessa; puolisen teelusikallista.

Lautaselle annos kaurakiisseliä ja voisilmä. Sit ääntä kohe.

*TUE
VUOKSEN
VERKON
ILMESTYMISTÄ!*

Ilmoitushinnat:

Koko sivu 350 euroa
1/2 sivua 230 euroa
1/4 sivu 120 euroa
Pienemmät 70 euroa

Myös yksityishenkilöt voivat tukea lehteämme. Ilmoituksiin ei tule alv:ia, joten ne eivät ole alv-vähennyskelpoisia.



Isomummo Alina ja pojantyttärentytär Anna Amanda vuonna 1988.



Kukkonen on oiva ratkaisu hävikkiruuan vähentämiseen.



Rotinarinkeli on ovaaliksi kranssiksi leivottu pulla.

Rotinat ja leivontaan liittyvää historiaa 1900-luvulla

Rotinoiden vieminen on vanha karjalainen perinne. Vauvaperheen kotiin viedään jotakin hyvää syötävää, kun mennään tervehtimään vastasyntynyttä ja tämän perhettä, mielellään mahdollisimman pian syntymän jälkeen.

Maaseutuyhteisössä mummoni luona oli 1960-luvulla oltava pullaa tarjolla joka päivä. Kello 10 ja 14 miesväki tuli ulkotöistä kahville, ja kahvin kanssa syötiin tietysti pullaa. Kyläilykulttuurikin oli maalla ennen voimissaan. Naapuriin piipahdettiin ilman ennakkovaroitusta, ja emännälle oli häpeäksi, jos kahvin joutui särpimään ilman leivonnaisia.

Talossa, johon ilmestyi pikkuvauva, liikkui vieraita entistä

enemmän. Vauvan hoidon lisäksi talon pakolliset työt oli tehtävä, mutta jostain oli väsyneen äidin tingittävä. Siksi rotinaperinne on johdonmukainen; autetaan äitiä siinä missä voidaan, ja pidetään samalla lisääntyneen kulkijajoukon suut makeina.

Rotinat kuljetettiin perinteisesti korissa, josta vanhaan aikaan saattoi löytyä laatikoita ja liharuokakin, mutta sittemmin yleensä leivonnaisia. Yleisin oli rotinarinkeli, ovaaliksi kranssiksi leivottu pulla, jonka keskusta täytettiin erilaisilla pikkuleivillä. Ovaali muoto johtui siitä, että uunipellit olivat suorakaiteen muotoisia. Myös riisi- ja muut piirakat olivat arvossaan, helposti tarjottavina ne sopivat hyvin

rotinakoriin. Hienointa oli, jos vietiin täytekakku.

Ruis oli arkista, riisi tuontitavaraa

Oma mummoni Alina oli syntynyt 1906, ja hänelle rotinoiden vieminen sekä lapsenlapsille että lapsenlapsenlapsille oli kunnia-asia. Veljeni ensimmäinen lapsi oli tyttö. Mummo muisteli kieli poskessa vanhaa karjalaista sananpartta: ”hyvähä se o tyttökii tyhjää kättee!”.

Leipomuksissa oli selvä arvojärjestys. Lapsena muistan usein kuulleen tarinan Antreasta, naapurikylien isäntä-Jussista, joka närkästyi nähdessään, miten työmies tarttui piirakkaan heti pöytään istuttuaan. Jussi alkoi kouluttaa omia pikkupoikiaan: ”Kuulkaaha työ meijä pojat, mei Reino ja Terho: ens otetaa tummaa leipää. Sit otetaa vaalia leipää. Ja vast sit piirakkoi!”.

Ruis oli arkista, sitä viljeltiin joka talossa. Riisi oli tuontitavaraa, ja siksi arvossaan, mutta niin oli myös vehnä. Ennen Venäjän vallankumousta Ukrainan mustan mullan maasta saatiin runsaasti hyvää vehnää, jota riitti edullisesti rahdattavaksi Suomeen saakka. Jauhojen

Päivitetty resepti kukkosten tekoon

Aineet: juuripohjaista ruisleipätaikinää, lanttulaatikkomassaa.

Ohje: jaa taikina palloiksi, ja tee niihin lasinpohjalla syvennys. Täytä syvennys lanttulaatikkomassalla. Paista 225–250-asteisessa uunissa noin 20 minuuttia tai kunnes näyttävät pohjasta kypsiltä. Voitele voisu-

lalla kun otat uunista.

Rotinaperinne on hieno seremonia, jota kannattaa pitää yllä. Tuore äiti ei mieti pullanpaistoa, kun kainalossa tuhisee pieni nyytti. Uuni siis kuumaksi ja rotinarinkelit ja kukkoset työn alle heti kun kuuluu vauvauutisia!

pakkausmuoto oli patjamainen kuli eli jauhomatto, tilavuusmitta, joka vehnäjauhoilla täytettynä painoi yhdeksän puutaa, yli 147 kiloa (tämä on tuiki tarpeellista triviaalitietoa kaikille visailunisseille!). On maita, joissa kuli on henkilö joka kantaa, mutta tämä kuli oli sellainen jota kannettiin. Kulin kantamiseen tarvittiin neljä riskiä miestä.

Vallankumous muutti kaiken

Vallankumous muutti kaiken, ja Suomi jäi äkkiä ilman Venäjän vehnää. Korvaava lähde löytyi Kanadasta, Manitoban provinssista. Siihen aikaa ei parasta ennen -päiväyksien suhteen oltu turhantarkkoja, ja valmiiksi jauhettua vehnää tilattiin kerralla suuria laivalastilisia.

Jauhot oli pakattu säkkeihin, jotka oli tehty tiiviiksi kudotusta palttinakankaasta. Kun säkki oli tyhjentynyt, hyvälaatuinen kangas sai uuden elämän tynnyliinoina, keittiöpyyhkeinä ja asusteina. Painetut etiketit pyrittiin yleensä poistamaan, mutta suosituksen mukaan alushousujen ahterissa saattoi joskus lukea 'extra special'.

Kotimainen vehnäntuotanto halettiin vauhtiin. Ilmasto- ja lajikkeita saatiin kehitetyksi 1930-luvulla. Myös satoisuus oli riittävä, ja vehnänviljely muuttui nopeasti kannattavaksi. Nykypäivän paahtoleivän purija tuskin tulee ajatelleeksi, että vain jokunen vuosikymmen sitten pidettiin erikoisen hienona, kun tarjottiin vehnäleivonnaisia.

Riisi- ja riisipiirakka on jokaiselle tuttu, mutta karjalainen perin-
piirakka on myös kukkonen eli kokkonen eli pyörönen eli pyörö. Kyseessä on avopiirakka, jossa sämpylä- tai ruisleipätaikinan päällä on ohra- tai hirssipuuroa, perunamuusia, lanttu- tai jopa her-
nemuhennosta. Kyseessä on oiva ratkaisu hävikkiruuan vähentämiseen, ja mitä maistuvain välipala, joka sopii myös nykyaikaan.

SIRKKA-LIISA RAUTIOAHO

Kyl sanoo osattii...

Huikkeitä 90 vuotta sitten, marraskuussa 1931, Viipurilainen Osakunta järjesti muiden osakuntien tapaan kotimaakunnan asukkaille sananparsien keruukilpailun. Keruu kesti yli vuoden ja tuloksena kertyi 96 400 eteläkarjalaista, vanhan kansan käyttämää

sananpartta ja sutkautusta.

Aineistosta tehtiin kymmenen vuotta myöhemmin julkaisu. Siinä antrealaisilla ja vuoksenrantalaisilla on oma osuutensa.

RAAKEL HENTTONEN

- Kyntäjää ei vaa päähä hirtetä. (Vuoksenranta = Vr) – Vaa = vaon. Tarkoittaa, että rehellinen kyntäjä ei kuole nälkään.
- Leppä ko piimää, lehmä ehtyy. (Antrea = A) – Kun lepän lehtiin tulee loppukesästä valkea kerros, lehmät rupeavat vähentämään maidonantia.
- Paremp rikkaan renkin ko köyhän talon isäntän. (A)
- Rengil ja ruunal ei oo rospuutto. (A)
- Rahtrahat ja niinist nuorat ei kestä ko Tuomaapäiväst jouluu. (A) (Rahdinajasta saadut rahat.)
- Miehe pittää tietää ja hevojsse vetää. (A)
- Ei maantie makkaa millokaa. (A)
- Olkoo se nyt viis pennii miu puolellai tai siu puolellais; olkoo vaik miu puolellai. (Vr)
- Sil on luonto ko tärpäti kauppiaal. (A)
- Enne o iltajse syömätä enneko sauna kylpemätä. (A)
- Jos mie oo sika syömää ni kyl sie oot koira haukkumaa. (A)
- Nii haastaa yksii puhheita ko rätiäjäjä. (Vr)
- Jos sitä ihmene tietäsj mihi lankiaa ni panis olkkuvo alaksee. – olkkuvo = olkikupo. (A) – Venäläinen sanonta on: Jos tietäisi mihin kaatuu, heinäähän siihen levittäisi.
- Nii viijää ko rasva riehtilält (paistinpannulta). (Vr) (= soreaa tyttöä viedään miehelään.)
- Ei vaaleet pojat oo maituu. (Vr)
- Kasso ensi emmää, sit varsaa. (A) Tarkoittaa tosi mielessä riimista.
- Leske kengät on kepijät. (A)
- Synthä se o et köyhäl o kaks silmää. (Vr)
- Suola o köyhä särvi. (vr)
- ”Sie kelpaat”, sano piru rokoarpišel. ”Siust saap hyvvi piipupessii.” (A)
- Se o nii sukkela, ettei kestä putelissakaa. (Vr)
- Kun taas: Se munittaa kaik kanat ennenko selkenöö mihikää. (A)

Karjalainen pitäjälehti on elävä portti juurillesi





Kotimuseo on karttunut vuosien mittaan lukuisilla esineillä, joista osa oli mukana jo evakkomatalla. Veikko Heikkonen esittelee.

Kesäretki Heikkosen kotimuseoon Joutsan Pärnämäkeen

Olimme jo aikaisemmin jutelleet, että Heikkosen Veikon kotimuseo olisi ehdottomasti käymisen arvoinen paikka. Niinpä kauniina kesäpäivänä meitä kokoontui asiasta kiinnostunut joukko: Päivi, Hannu, Liisa, Eero, Helka ja Veikko ja lähdimme huristamaan kohti Pärnämäkeä.

Veikko on syntynyt 1928 Vuoksenrannan Oravakydössä Antti ja Anni Heikkosen esikoisena. Kun Veikko oli pikkupoika, perhe muutti Välimäen taloon Härkkorpeen. Evakkoon Joutsan Pärnämäkeen perhe tuli Kurikan ja Ähtärin kautta vuonna 1947.

Nykyisin Helka ja Veikko asuvat Joutsan keskustassa ja tila on nuorimman pojan, Samulin, omistuksessa. Puolisonsa Helkan (os. Kuitunen)



Eväskontti savotoilta; isä käytti Karjalassa, Veikko Joutsassa.

Veikko löysi Hirvensalmen puolelta ja he saivat kolme lasta, Susannan Antin ja Samulin. Yhteistä elämää on heillä kertynyt jo yli 60 vuotta.

Tarkat luettelot

Veikko on kerännyt vuosien mittaan museoonsa vanhoja maatalan tavaroita tehden niistä tarkat luettelot ja numeroinnin. Karjalasta evakkoon tuodut esineet ovat tietysti kaikkein rakkaimpia muistoja. Sieltä löytyy mm. kontti, jota käyttivät isä-Antti sekä poika-Veikko savotalla eväskonttina, kärryt, joilla on tehty evakkomatka kaikkien tavaroiden kanssa sekä haarukka ja veitsi, jotka Veikko sai lapsena tädiltään Viipurin tullaisten. Löytyypä museosta myös

tukkireki, jolla on aikoinaan ollut kovasti käyttöä sekä paljon, paljon muita maataloon liittyviä työvälineitä.

Ahkeria kotiseutumatkajia

Heikkoset ovat olleet ahkeria Karjalan kotiseutumatkajia heti siitä asti, kun tuli ensimmäinen mahdollisuus lähteä. Sen jälkeen aina kevään tultua oli käen kukuntaa päästävä kuuntelemaan.

Veikon tietous ja tarinat Vuoksenrannasta ovat olleet kullanarvoista tietoa monelle kotiseutumatkajalle. Monet luottamustehtävät Joutsan kunnassa ja Joutsan Karjalaseurassa ovat myös olleet tärkeitä ja sydäntä lähellä.

Retkipäivämme päätteeksi Susanna-tytär keitti kahvit, eivätkä tuvan pöydän ääreltä tarinat loppuneet. Karjalaiseen tapaan haastamista riitti.

LIISA RÖKSÄ



Helka ja Veikko Heikkonen kotimuseonsa edustalla vanhan kodin pihapiirissä. Heikkoset ovat olleet ahkeria Karjalan kotiseutumatkajia heti siitä asti, kun tuli ensimmäinen mahdollisuus lähteä.

Vuoksenranta-seura ry:n hallitus ja toimihenkilöt 2022

Puheenjohtaja **Päivi Virolainen**, Päijätsalontie 91, 19700 Sysmä, puh. 0400 715933, paivi.virolainen(at)icloud.com, Korpilahti.
Varapuheenjohtaja **Pekka Kemppi**, Kotirannantie 33, 19700 Sysmä, puh. 040 5887290, pekka.kemppi(at)phnet.fi, Karkeala
Sihteeri **Pirjo Virolainen-Kuisma**, Töijensalontie 173, 19700 Sysmä, puh. 0400 605562, pirjo.virol(at)kolumbus.fi, Oravankytö

Hallituksen muut jäsenet:

Taina Eskola, Oksatie 8, 18120 Heinola, puh. 040 8385660, eskola, taina(at)gmail.com, Oravankytö
Kati Kuisma, Ullantorppa 2 A 14, 02750 Espoo, puh. 050 5330359, kati.kuisma98(at)gmail.com, Korpilahti
Eero Hildén, Aurinkolahden puistotie 6 C 49, 00990 Espoo, puh. 050 3551005, eero.hilden(at)vuosaari.fi, Härk'korpi
Armi Marklund, Lallukankuja 1 A 7, 00920 Helsinki, puh. 040 7764094, armi.marklund (at)gmail.com, Sintola
Irja Niilahti, Vuorenkyläntie 462, 19600 Hartola, puh. 044 5829123, irja.niilahti(at)phnet.fi, Korpilahti.
Eija Nurminen, Vanhansillantie 250, 19370 Nuoramoinen, puh. 040 3569655, nurmineneija(at)gmail.com, Oravankytö
Ossi Paappa, Kaurakedonmäki 15, 31520 Pitkäjärvi, puh. 050 5810099, paivi.paappa(at)somero.salonseutu.fi Korpilahti
Liisa Röksä, Teuvonkuja 2 B 10, 19650 Joutsa, puh. 041 4510729, liisaroksa(at)gmail.com, Härk'korpi
Olli Saarela, Pervikintie 4, 19600 Hartola, puh. 040 5219647, ollisaarela65(at)gmail.com, Korpilahti

Taloudenhoitaja **Anne Saavalainen**, Pappilankuja 20, 19370 Nuoramoinen, puh. 050 9185132, ajsteam(at)dnainternet.net
Kunniapuheenjohtaja, Vuoksen Säätiön hallituksen puheenjohtaja **Martti Talja**, Keijutie 1 B, 15700 Lahti, puh. 044 9775599, marttitapani1951(at)gmail.com, Kaskiselkä
Tuotemyynti **Tiina Hölttä**, Syrjälähdentie 53, 19430 Pertunmaa, puh. 040 5489000, tiinaholtta(at)gmail.com Korpilahti



Sukumatkalaiset lounaalla Konevitsan luostarin trapezassa toukokuussa 2018.

Jantusen sukuseura täytti 30 vuotta

Jantusen suku kokoontui 70 hengen voimin ensimmäisiin sukukosteihin lokakuussa 1990. Tuolloin oli meneillään useita toisiaan sivuvia sukututkimuksia, jotka päätettiin saattaa loppuun. Samalla asetettiin sukuseuran perustamista valmisteleva toimikunta, jossa oli kattava edustus suvun kantataloista.

Tutkimustyön edetessä sukuseuran laajuudeksi rajautui vuonna 1630 syntyneen Elias Yrjönpoika Jantusesta ja hänen puolisoaan Katri Ristontytär Hyväkästä periytyvät jälkeläiset. Elias ja Katri olivat se rohkea nuoripari, joka muutti myöhemmän Kirvun alueelta, Jantulan kylästä, Kaskiselkään kolmen lapsensa kanssa vuonna 1698 etsimään uutta elantoa. He asettuivat Peltomiehen autiotilalle, jota myöhemmin alettiin nimittää Marttilaksi ja josta muodostui näin suvun kantatalo. Ensimmäinen kantatalo jaettiin kahdelle pojalle ja sen jälkeen seuraavissa polvissa tiloja jaettiin edelleen pojille ja puus-

niekoille eli vävyille. Ennen talvisotaa kylässä oli 110 tilaa tai torppaa, joista 86 oli muodostettu Jantusten omistamista maista.

Kosteihin joka vuosi

Noin vuoden kuluttua suvun ensikokoontumisesta, 21. päivä syyskuuta 1991, perustettiin Jantusen sukuseura ry ja 48 Kaskiselän Jantusta allekirjoitti perustamiskirjan. Ensimmäinen allekirjoittaja oli itseoikeutetusti Marttilan kantatalon perillinen Matti (Erkin poika) Jantunen.

Seuran ensimmäiseksi esimieheksi valittiin Liisa Salo, joka luotsasi seuraa aina vuoteen 2000 saakka. Hänen jälkeensä esimiehenä toimi Tarmo Jantunen vuoteen 2007, jolloin nykyinen esimies Seija Halme aloitti. Sukuneuvostossa on näiden 30 vuoden aikana ollut yhteensä 39 henkilöä.

Suku on kokoontunut kosteihin joka vuosi. Kosteissa on vanhan ta-

van mukaan vaihdettu kuulumisia, syöty hyvin ja viihdytty. Siirryimme digiaikaan, kun sukuseura sai omat www-sivut vuonna 2008 ja oman Facebook-ryhmän 2015.

Sukumatkoja vanhoille asuin- ja asuinpaikoille Kaskiselkään on tehty yhteensä seitsemän vuosina 1995, 1998, 2006, 2011, 2013, 2016 ja 2018. Koronapandemian vuoksi matkojen järjestäminen on toistaiseksi tauolla. Matkoille on osallistunut yli 430 henkilöä. Matkojen aikana olemme tutustuneet Keski-Kannakseen laajemminkin käymällä mm. suvun juurilla Kirvun Jantulan kylässä, Konevitsassa, Käkisalmella, Koivistolla, Terijoella ja Kronstadtissa.

Sukuvaakuna vuonna 2001

Seura sai oman sukuvaakunan vuonna 2001. Sen suunnitteli heraldikko Jukka Suvisaari, jonka käsialaa on myös seuran lippu. Lipun naulaus suoritettiin sukukokouksessa 2003,

ja seuraavana vuonna emerituspiispa Matti Sihvonon vihki lipun käyttöön Karjalaisilla kesäjuhlilla Joensuussa. Vuonna 2008 samasta aiheesta tehtiin myös oma vaakuna-aiheinen ikipostimerkki.

Sukukirjaa valmisteleva työ alkoi heti ensimmäisten kostien jälkeen ja kesti lähes kahdeksan vuotta. ”Kaskiselän Jantuset” -sukukirja julkaistiin joulukuussa 1998. Sukukirjatoimikuntaa johti Liisa Salo ja jäseninä siinä olivat Irma Jantunen, Tarmo Jantunen, Martti Talja ja Tatu Vanhanen.

Irma Jantusen tekemän laajan perustutkimuksen ja suvun jäsenten lähettämien aineistojen pohjalta tutkija Jarmo Paikkala kokosi kirjan julkaisuasuun. Monet suvun jäsenet ja muuttamat ammattitutkijat täydensivät kirjaa artikkeleilla.

Vuonna 2012 julkaistiin sukukirjan uusi laitos nimellä ”Elias Jantusen suku Kaskiselästä”. Uusi laitos laajensi ensimmäistä sukukirjaa tyttärien jälkeläisillä siten, että kirjassa on yli 12 500 nimeä sekä runsaasti eri asiantuntijoiden oheisartikkeleita.

Myös uudistetun laitoksen toimiti Jarmo Paikkala. Kirjatyöryhmään kuuluivat Seija Halme, Marita Leppälä, Martti Talja ja Rauno Vanhanen.

Vuonna 2017 julkaistiin Aili Jantusen ”Kurkistuksia muistin hämärään” ja vuotta myöhemmin verkkosivuillamme digitaalisena kirjan englanninkielinen sisarteos ”Glimpses into the Twilight of Memories”.

Sovellus yhdistää kartat

Vuonna 2020 julkaistiin Vetus maps -nimellä mobiili-kaupasta ensimmäisen kerran ilmaiseksi ladattavissa oleva sovellus, joka yhdistää 1930-luvun kartat nykyisiin karttoihin sekä gps-paikannuksen ja siten helpottaa huomattavasti liikkumista rajan takaisessa Karjalassa. Jatkossa karttoja täydennetään suvun vanhojen asuinsijojen tiedoilla mm. ketkä asuivat nimetyillä kivilajoilla 1939.

Seuramme on perustettu vaalimaan suvun perinteitä ja edistämään yhteenkuuluvuutta suvun jäsenten keskuudessa. Suku kasvaa kaiken

Jantusen sukuseura ry.

- Perustettu 21.9.1991 Vääkysyissä
- Kotipaikka Asikkala
- Jäseniä 160
- Hallitus 2022: Seija Halme (puheenjohtaja), Martti Talja (varapuheenjohtaja), Paula Pöysti (sihteerirahastohoitaja), Ahti Jantunen, Matti Jantunen, Päivi Jantunen, Marita Leppälä, Tuuli Leskinen, Tiina Raspohja, Markku Talja, Rauno Vanhanen, Joonas Vanhatalo
- Löydät meidät Facebookista ja Karjalan Liiton jäsenseurojen sivustolta

aikaa ja myös kiinnostus juuriin lisääntyy. Tällä hetkellä voi suhtautua luottavaisesti siihen, että seuran toiminta tulee jatkumaan – myös tulevia polvia varmasti kiinnostaa ”Mist mie oon kotosii?”

SEIJA HALME

Kirjoittaja on suvun esimies.

Hartolan Karjalaseuralla toimintaa jo 70 vuotta

Hartolaan saapui evakkoja pääasiassa Vuoksenrannasta, mutta erään tilaston mukaan tulijoita on ollut 37 pitäjistä eli lähes kaikista rajan taakse jääneistä pitäjistä.

Vuoksenrantalaiset ovat olleet innokkaasti mukana vuoden 1950 kesäkuussa perustetun Hartolan Karjalaiset -yhdistyksen toiminnassa, mutta toimijoita on ollut mukana muistakin luovutetun alueen kunnista. Seura vaihtoi nimensä Hartolan Karjalaseuraksi vuonna 1999, jotta muutkin kuin karjalaiset juuret omaavat rohkenisivat liittyä jäseneksi ja näin on vuosien saatossa onneksi tapahtunutkin.

Jäsenjoukko ikääntyy

Hartolan Karjala-seuralla on sama ongelma kuin monella muullakin yhdistyksellä, jäsenjoukko ikääntyy ja poistuu ”rivistä” ja uusia toimijoita

on hankala saada innostumaan toiminnasta. Nuorehkoja henkilöitä on kyllä jäseninä, mutta he eivät syystä tai toisesta ole kovin halukkaasti toimintaan osallistuneet. Nuorehkoilla tarkoitetaan tässä kohtaa kaikkia alle 50-vuotiaita. Liekö sitten vika toiminnassa, tapahtumien ajankohdissa vai missä, sitä emme tiedä.

Seuran 70 toimintavuoden aikana on osalla puheenjohtajia ja sihteereitä ollut pitkiä toimintajaksoja, sillä nykyinen puheenjohtaja on seurassa 11. henkilö tehtävässään ja sihteerin pestiä hoitelee 10. henkilö. Pitkäaikaisia hallituksen jäseniä on ollut useita ja joillekin toimintavuotia on kertynyt lähes 40. Uskollista ja sitoutunutta jäsenistöä on siis ollut ja on edelleen, mutta uusiakin joukkoon sopisi, eikä vaatimuslistalla ole karjalaisia sukujuuria.

Seuran hallituksessa on tällä hetkellä edustettuina laaja kirjo karjalaisia pitäjistä joko niin, että jäsen on syn-

tynyt Karjalassa tai sukujuuret ovat Karjalassa. On joukkoon kyllä ”eksynyt” yksi Sysmässä ja yksi Suomensalmessa syntynyt jäsen, mutta heilläkin puolisoitten sukujuuret vievät Karjalaan.

Seuran toiminnan aikana on pidetty tarinatuokioita, järjestetty vuosijuhlia, osallistuttu Hartolan 200-vuotisjuhliin vuonna 1984, järjestetty evakkotapahtuma vuonna 1989, retkeilty vähän siellä ja täällä ja puuhattu monenmoista muutakin.

Viimeiset 1,5 vuotta on vedetty henkeä sattuneesta syystä, kuten suurin osa yhdistyksistä niin Hartolas- sa kuin muuallakin. Nyt on päätetty järjestää kaksi väliin jäänyttä vuosikokousta lokakuun lopulla ja sitten hiljalleen viritellä toimintaa, mikäli koronatilanne sallii ja tulijoita riittää.

MAIJA PENTIKÄINEN-LAINE

Kirjoittaja on Hartolan Karjalaseuran sihteeri.

Hannilan kylässä, Harjun talossa – esittelyssä uusi kirja Hannilasta

Hannilan kylästä on ilmestynyt uusi kirja. Järjestyksessään kolmas käsittelee Kostiaisen suvun vaiheita 1600-luvulta toiseen maailmasotaan erityisesti Antrean Hannilan kylässä, Harjun talossa. Kirjoittaja Auvo Kostiaisen, professori emeritus, on ollut yleisen historian oppituolin haltijana 1999–2014 Tampereen ja Turun yliopistoissa.

Kostiaisen suvusta ei ole tehty kattavaa sukututkimusta. Vaikka kirja keskittyy yhden sukuhaaran vaiheisiin, tehdään viittauksia myös muihin Kostiais-peräisiin sukuihin ja paikkoihin. Kirja kulminoituu Tahvo Kostiaiseen (1865–1922) ja hänen puolisoonsa Kristiina Serafia Eriksoniin, heidän elämänsä Hannilassa, ja pariskunnan traagisiin viime vuosiin. Tahvon perimyslinjaa jäljitetään 1600-luvulle, mutta rönsyjä riittää myös muille sukuhaaroille.

Kostiaisen suvun juuret pystytään sijoittamaan 1500-luvun keskivaiheille. Vanhoja asiakirjoja on vähän ja luotettavaa tietoa on vaikea saada. Avuksi otettiin geneettinen sukututkimus, jonka vaiheista kirjassa on hyvä kuvaus.

Kostiaiset ovat mitä ilmeisimmin lähtöisin Kostialan kylästä Jääskestä. Keskeinen paikka kylässä oli Kostialan kartano. Suku oli jo tuolloin jakaantunut useaan haaraan. Kylästä tuli kunnan keskus 1800–1900 lukujen vaihteessa. Muita lähialueen kartanoita, hoveja oli tuolloin mm. Kavantsaari, Hatula ja Niemi. Ainoa keskialalta peräisin oleva kartano oli Saviniemi.

Vanhoissa asiakirjoissa suvun nimen kirjoitusasu vaihtelee. Käytän tässä johdonmukaisesti nykyistä asua Kostiaisen.

Hannilaan vuonna 1669

Asiakirjojen perusteella Kostiaiset tulivat Hannilaan todennäköisesti vuonna 1669. Hans Hansson eli Hannu Hannisen talo siirtyi suvulle 1670-luvulla. Tilaa hallitsi ensin Juho



Kirjan kannessa Tahvo Tahvonpoika Kostiaisen (vas.) ja Otto Eriksson (lanko) noin v. 1915–1920 Antrean Paukkulassa.



Jääsksen kirkkomaalla on vuonna 1916 pystytetty muistomerkki nälänhädässä menehtyneille. Se koskettaa myös antrealaisia, sillä 1690-luvulla olimme samaa pitäjää. "Tähän hautausmaahan haudattiin 1697 12 P. Huhtik samaan hautaan 150 ja 3 P. 90 nälkään ja nälkäruttoon kuollutta. He nääntyivät nälkään väkivallantekojä tekemättä ja ajan kärsimysten tähden rikkomatta Jumalan iankaikkisia perustuslakeja. Siunaus esiisien haudalle!" (Kuva: Timo Mykrä)

Simonpoika Kostiaisen (s. 1618). Juhon isän sukujuuret jäävät asiakirjoista paljastumatta.

Juho Simonpojan jälkeen isännäksi astui Heikki Laurinpoika (1647–1697). Hän tuli vävyksi taloon, avioitui Juho Simonpojan tyttären Riitan kanssa ja otti talon nimen Kostiaisen omakseen. Tämä oli vävyillä yleinen tapa. Kirjoittaja Auvo Kostiaisen on suoraa isälinjaista sukua Heikki Laurinpojasta lähtien. Heikki Laurinpojan isän taustaa ei pystytä varmuudella selvittämään, mutta oletettavasti hän on lähtöisin Viipurin pitäjän Tasian kylästä. Tähän viittaa kirjoittajan tekemä dna-testi, mutta tulos on tulokinnanvarainen.

Kuolonvuodet koettelivat

1690-luvun suuret kuolonvuodet koettelivat Antreaa ja Hannilaa. Ilmastovaihtelun vuoksi sadot jäivät pieniksi tai tuhoutuivat kokonaan. Laajassa Jääsksen kihlakunnassa jouduttiin uhreja hautaamaan joukko-
hautoihin. Lapsia menehtyi paljon. Hatulassa on kirjattu seurakunnan kuolleitten luetteloon haudatuksi kahdeksan lasta samana päivänä. Nälkä vei Juho Simonpojan lesken. Perheen asema on ollut kylässä ilmeisen suuri, sillä leski Anna Urbansdottir haudattiin kirkon lattian alle. Heikki Laurinpoika menehtyi ja myöhemmin hänen leskensä Riitta Juhontytär.

Kostiaiset olivat maanviljelijöitä ja merkintöjä asiakirjoihin on jäänyt vähän. Heikki Laurinpoika joutui käreille pari kertaa. Sakot tulivat, kun mies ei ilmaantunut paikalle ja toisella kerralla puitiin maariita naapureitten kanssa.

Sukulinja jatkuu Tuomas Heikinpojassa (1681–1734) ja Tuomas Juhonpojassa (1750–1785). Kostiaisen miehet näyttävät olleen lyhytikäisiä. Sitä selittävät osittain epidemiat ja katovuodet.

Juho Tuomaanpoika Kostiaisen (1773–1844) avioitui Maria Tuo-



Laajenevaa Kostiaisen sukua Hannilassa. Laurilan taloa hallinneet Paavo Ikonen (s. 1860), Maria Ikonen (o.s. Kostiainen, s. 1866) sekä pojat Vilho Ilmari (s. 1898) ja Lauri Oskar (s. 1903).

maantytär Arposen kanssa, joka oli lähtöisin Jääsken Lottolasta. Yleensä puoliset valittiin lähikylästä, harvemmin muista pitäjistä.

Sitten seurasivat Tahvo Juhonpoika Kostiainen (1796–1852), Tahvo Juhonpoika Kostiainen (1796–1852) ja viimeisenä Harjun taloa asuttanut Tahvo Tahvonpoika Kostiainen (1865–1922). Hänen puolisonsa mukana sukuun tuli varsinaissuomalaista verta. Anna Serafian isä Enoch Eriksson oli lähtöisin Piikkiöstä ja päätyi monien vaiheiden jälkeen Antrean Paukkulaan.

Suurvaltapolitiikkakin vaikutti Hannilaan

Millaista elämä sitten oli ennen Antreassa ja Hannilassa. Auvo Kostiaisen antaa kirjassaan henkilöhistorian ohella viitteitä mm. terveysoloista ja maatalouteen liittyvistä asioista.

Suurvaltapolitiikkakin vaikutti pieneen Hannilaan. Alue on ollut Ruotsin tai Venäjän valtapiiirissä rajamaana. Suuri Pohjan sota 1721 jatkoi Jääsken kahtia. Kihlakunnan länssiosa jäi Ruotsin puolelle ja ns. Vanha Suomi, johon Antrea ja Hannila kuuluivat, liitettiin Venäjään. Elämä, työtavat ja kansankulttuuri jatkoivat kui-

tenkin tuttuja latujaan. Muutosta oli paikallishallinnossa, jossa uutena tekijänä tuli kylänvanhin nimismiehen avuksi. Väestö oli suomalaista ja pysyi luterilaisena. Oikeuslaitos säilyi ennallaan ja suurin muutos lienee ollut veronkantajan vaihtuminen.

Suurien kuolonvuosien lisäksi kato vuosisia oli myös 1700- ja 1800-luvuilla. Vuoden 1868 kato iski kovasti, kuolleita oli yli kaksinkertainen määrä muihin vuosiin verrattuna. Kuolinsyiden kirjaamisesta saadaan osviittaa Antrean terveysoloista 1800-luvulla. Kätkytkuolemia oli paljon, noin neljännes vastasyntyneistä menehtyi. Yleisimpiä kuolinsyitä olivat ”keuhkotauti, näivetyks, veriyskös”, ”tulinen kuume”, ”pistos, rintakuume”, ”vesitauti, hengenahdistus, keltatauti, keri-pukki”. Kirjaukset eivät anna todellista kuvaa, sillä samaan ryhmään on laitettu useita sairauksia.

Varakkaita taloja

Hannilan vuoden 1777 verollepanokartasta saadaan tietoa taloista, maisista ja metsistä. Tehtävän suorittaneet maanmittarit arvioivat niitä varsin kriittiseen sävyyn. Hannila ei ollut poikkeus, vaan niin meneteltiin muu-

allakin. Venäjän lahjoitusmaajärjestelmä ei vaikuttanut paljon Antreassa, joten sen epäkohdilta vältyttiin.

Hannilan talot olivat Kostiaisen, Haukka ja Hanninen. Kylän väkimäärä oli 96 henkeä. Kostiaisen taloudessa väkeä oli 34 henkeä, Haukassa 35 ja Hannisen talossa 27. Kostiaiset muodostivat yhden talouden, jossa oli seitsemän avioparia. Tämä muodosti eräänlaisen karjalaisen suurperheen, jollaiseen Jääskessä näyttää olleen vahva perinne.

Talot olivat melko varakkaita karjan suhteen. Kylän kolmessa talossa oli hevosia 23, lehmä 43, vasikoita 51 ja lampaista 64. Maata taloilla oli paljon, mutta se ei maanmittarien mukaan ollut hyvää viljelyyn. Suurin osa maasta oli metsää, josta oli paljon kaskimaata. 1700-luvulla vallalla oli kaskitalous.

Maanmittarit antavat kylästä negatiivisen kuvan, koska maanlaatu ei päässyt kehuun. Lisäksi Noskuan sahalaituksen tekemät padot haittasivat viljelyä. Metsät olivat kivikkoisia ja huononlaisia. Hyvä että saunapuit saatiin korjattua. Kuitenkin metsää myytiin Viipurin sahoille. Kalaa saatiin mutta niukasti.

Mutta ei kai se näin huonoa ole

ollut. On arvioitu, että maanmittarit antoivat huonomman kuvan tiloista, karjasta ja maasta, koska lahjoitusmaarasitusta varten tehtyjä tilastoja pidettiin liian hyvinä. Arvioimalla kohteet alakanttiin, voitiin verorasitusta keventää.

Hannila I eli Harjun talon elämää voidaan tarkastella perukirjoja tutkimalla. Juhana Tahvonpojan (1819–1869) jälkeensä jättämän omaisuuden luettelo oli melko pitkä. Se oli jaettu alakohtiin ”Waskii” (mm. viinapannu, kuparipannu), ”Malmii ja Rautaa” (maatalouden tarvekaluja), ”Puukaluja” (mm. tynnyrit, tiinut), ”Ajokaluja” (kärret, reet, valjaat), ”Kalanpyydysket” (merrat, rysät, verkot, osuusnuotasta), ”Eläimet” (hevoset, lehmät, lampaat, siat), ”sen vainaan vaatteet” ja ”Saamiset”. Erityistä huomiota kiinnittää kohta ”Saamiset”. Oliko Juhana toiminut kylän ”pankkiirina”, kun saatavaa oli 29 henkilöltä?

Juhana Tahvonpojan perukirjasta voidaan päätellä, että tila oli hyvin toimeentuleva. Tavaraa jäi paljon ja saamisia oli 200 ruplaa (1000 e). Summa oli huomattava. Sillä olisi saanut tuohon aikaan 60 tynnyrillistä rukiita. Perinnönjaossa sovellettiin mieslinjaa. Esimerkiksi vainajan veljet saivat enemmän kuin omat tyttäret.

Antrean väestö oli monikerroksista. Aatelisia oli vähän ja hekin poistuivat vallan vaihtuessa v. 1721. Sen sijaan porvariston asema vahvistui. Antreasta hankittiin maata. Eniten oli kuitenkin talollisia mukaan lukien heidän perheensä. Tilattomia oli melko paljon. Heitä olivat torpparit, lampuodit (tilanvuokraajat), loiset (läksiäimet) eli kiertolaiset tai maattomat.

Sosiaalisesta kanssakäymisestä ja rikkeistä saadaan tietoa seurakunnan pääkirjoista eli rippikirjoista. Ne pitivät tietoa niin rötöksistä kuin syyntilaisista, aviottomista lapsista kuin ruumiin- tai hengen vammoista. Kostiaisetkin, kuten heidän palvelusväkensäkin, olivat saaneet merkintöjä mm. juopumuksesta, salavuoteudesta ja jopa lapsen murhasta.

Vuonna 1854 tehty Kostiaisen talon jako tuotti kuusi uutta taloa. Jakokirjan osuuksien isänniksi merkityt Kostiaiset olivat pikkuserkkuja keskenään tai vielä kauempia sukulaisia. Syntyneitä tiloja lohkottiin ja jaettiin



Harjun talo 1920-luvulla. (Kuva: Eeva Härön arkisto)

edelleen, ja 1900-luvulle tultaessa kaikki Kostiaisen maat olivat muuttuneet omiksi verotiloiksi. Samanlaisia omaksi lunastamisia tapahtui myös Haukan ja Hannisen taloissa.

Kirjan otsikon Harjun talo lohkottiin useaan otteeseen kuten myös 1854 syntyneet kuusi tilaa. Sutela merkittiin rekisteriin 1944, se oli viimeinen ja järjestyksessään 65 maatilaa alkuperäisestä Kostiaisen talosta. Lohkomisiin vaikuttivat maaseutuväestön rakenteellinen muutos, väkiluvun kasvu ja usein myös talon jakaminen perillisten kesken. Muuttoliike kylien ja talojen välillä oli vilkasta ja palvelusväen vaihtuvuus suuri.

Talon viimeiset Kostiaiset

Elämä kulki tuttuja uomiaan Harjulla. Talon viimeiset Kostiaiset ahkeroinvat. Tahvo Tahvonpoika viljeli maata ja Serafia Enokintytär hoiti taloutta. Lapsia tuli lähes vuosittain.

Karjalan radan valmistuminen 1892 muutti kylän elämän. Halkoja vietiin Pietariin ja aseman viereinen ”laani”, josta halkoja lastattiin, oli käydä ahtaaksi. Puuta vietiin myös Viipuriin teollisuuden tarpeisiin. Se nosti metsän arvoa.

Rata vilkastutti kylän elämää kaikin tavoin. Aseman seudusta muodostui kylän keskus ja sosiaalisen elämän näyttämö. Osuuskauppa, osuuskassa ja yksityinen Armisen kauppa olivat aseman välittömässä läheisyydessä.

Henkinen elämä vilkastui. Evankelinen liike sai jalansijaa. Väkeä

kokosivat myös työväenyhdistys sekä nuorisoseura. Hannilan naiskuoro menestyi kylän ulkopuolellakin. Kesäasukkaita tulvi kylään, seutu oli kaunista ja yhteydet Viipuriin olivat hyvät.

Harju oli yksi kylän keskeisistä tiloista. Maatalousyhdistyksen tilaisuuksia, kuten myös muita katselmuksia pidettiin usein Harjulla. Talon isäntä Tahvo oli hevospies ja menestyi varsanäyttelyissä.

Kirjoittajan mukaan hänen heikkoutensa olivat nopeat hevoset ja ajoittainen alkoholin käyttö. Reissulta palatessaan hän jäi hevosineen junan alle Kavantsaaren ja Hannilan välillä. Hevonen menehtyi, mutta isäntä selvisi ihmeen kaupalla loukkaantumatta. Jopa pulloit säilyivät ehjinä. Tapauksesta uutisoitiin lähes kaikissa Viipurin lehdissä 2/1906.

Tahvo asioi Viipurissa. Myytävää olivat maataloustuotteet, halot ja heinä. Eräällä matkallaan hän tapasi junassa liikemies Johannes Räcköläisen. Jutustelulla oli kohtalokkaat seuraukset, sillä se eteni aina maatilakauppoihin. Tahvon tarkoitus oli hyvä. Hän halusi pedata paremmat olosuhteet ja lähtökohdat suurelle lapsikatraalleen.

Mutta miksi? Hannilan perintötila oli melko vauras eikä puutetta ollut. Kaiken kaikkiaan elämä Hannilassa oli mallillaan 1900-luvun alussa. Se oli turvallinen ja viihtyisä asuinpaikka ja suotuisa kasvuympäristö lapsille. Saiko kauppiamies Tahvon pään kääntymään kohti vielä parempaa?



Harjun talo vuonna 2015. Auvo Kostiaisen mukaan alkuperäinen talo tuhoutui sodassa. Samalle paikalle rakennettiin uusi, eri tyylinen rakennus. Ilmeisesti vanhan talon perustuksia käytettiin uudisrakennuksessa. Kotikuusi on edelleen paikallaan. Siitä Tahvon poika Enok kirjoitti koskettavan runon. (Kuva: Timo Mykrä)

Harjun talo vaihdettiin Tohmajärvellä sijaitsevaan Niemelän hoviin. Tahvolle koitua välikäsi oli suuri. Tahvo ei ollut tottunut tämän suuruusluokan kauppoihin, ja kokenut liikemies Räcköläinen laati tiukat ehdot. Tätä Tahvo ei täysin ymmärtänyt ja hänen oma taloussuunnitelmansa oli epärealistinen.

Kauppa toteutui vuonna 1912, ja muuttokuorma lähti Pohjois-Karjalan Tohmajärvelle. Tahvo perusti taloutensa pitkälti sopimuksessa mainittuun metsän myyntiin, mutta metsän arvo osoittautui arvioitua pienemmäksi, eikä sitä saanut myydä ilman toisen osapuolen lupaa. Lisäksi Räcköläinen ei pitänyt lupaustaan huomattavasta metsän ostosta. Tahvo ei selvinnyt maksuista. Asiaa puitiin oikeudessa, jossa Tahvo yritti purkaa kaupan. Se ei onnistunut ja pian oli edessä pakkohuutokauppa, jo seuravana vuonna eli 1913.

Kova liikemaaailma, sen realiteetit sekä lakipykäliden ehdoton noudattaminen veivät Tahvolta niin Hannilan

Harjun perintötilan kuin vaihtokaupassa hankitun uuden omaisuuden. Rahapulassa Tahvo rikkoi tietoisesti kauppavälikirjan ehtoja ymmärtämättä mitä siitä seuraisi. Kostiaisen suurperhe joutui mieronhankintaan. Toisen tappio on toisen voitto. Liikemies Räcköläinen osti pakkohuutokaupassa Niemelän hovin. Nyt hänellä oli hallussaan molemmat kaupassa olleet kohteet.

Raju pudotus

12-henkinen perhe muutti Räisälään. Pudotus oli raju, kartanosta laskeuduttiin mummonmökkiin. Yksi huone jaettiin mummon ja Kostiaisen suurperheen kesken. Tahvo hankki tienestää ratatöissä ja Kristiina Serafia kiersi eri paikoissa ruokaa hankkimassa. Yksi lapsi oli vielä tulollaan. Kristiina kuoli synnytykseen vuonna 1918. Lapsi, kirjoittajan isä selvisi elämään.

Pienimmät lapset (5) laitettiin lastenkotiin Tohmajärvelle. Tahvon terveys reistaili ja hän menehtyi vuonna

1922. 10 lasta jäi orvoiksi.

Tahvon ja Kristiinan jälkeläiset selvisivät aikuisikään yhtä lukuun ottamatta. Sitkeydellä ja keskinäisellä avulla selvitettiin tulevista vaikeuksista. Koettelemukset, sodat ja evakko-reissut eivät lannistaneet sisarusia. Kaikki löysivät paikkansa yhteistä isänmaata rakentamaan.

Hyvää ajankuvaa

Kirja on hyvä lisä Hannila- ja Antrea-kirjallisuuteen. Sukuselvitysten lisäksi kirjassa hyvää ajankuvaa. Henkilöt kantavat aikansa tapoja ja kulttuuria, elävät kulloistenkin yhteiskunnallisten ja luonnon olojen keskellä, sopeuttavat ja kehittävät kulttuurinsa ajan virrassa. Kirjoittaja kuvaa yhteiskunnallisia oloja ja elämänmenoa, vetää johtopäätöksiä ja tutkijan silmällä perustaa tekstinsä faktoihin. Henkilöhistoria on aina myös yksilökohtaista, persoonallista ja ainutkertaista.

Mielenkiintoani kirjaa kohtaan lisäsi se, että isäni suku on lähtöisin Hannilasta. Sivuilla tuli vastaan tuttuja paikkoja, taloja ja henkilöitä. Koska piirit ovat pienet, tulee väkisinkin joku yhteys Mykrä-sukuun.

Harjun viereisellä tilalla Harjulasen työjohtajana oli Oskar Kaapronpoika Kovanen, jonka puoliso oli Anna Maria Mykrä. Jääskén Pelkolassa syntynyt Anna Maria on eri sukuhaaraa kuin Antrean Mykrät, johon kuulun. Oskar Kovanen poika Hjalmar jatkoi isänsä jälkeen Harjulan työjohtajana. Hjalmar oli tätini Taimi Mykrän (s. 1910) puoliso Eino Hjalmar Oskarinpoika Kovanen. Rönön taloa isännöi Matti Kostiaisen poika Matti Tuomaanpoika Kurki. Hänen tyttärensä Hilka Helena Kurki avioitui setäni Johannes Mykrän (s. 1915) kanssa.

TIMO MYKRÄ

**TUE
VUOKSEN
VERKON
ILMESTYMISTÄ!**

Ilmoitushinnat:

Koko sivu 350 euroa
1/2 sivua 230 euroa
1/4 sivu 120 euroa
Pienemmät 70 euroa

Myös yksityishenkilöt
voivat tukea lehteämme.
Ilmoituksiin ei tule alv:ia,
joten ne eivät ole alv-
vähennyskelpoisia.

Martti Taljalle juuret ovat tärkeät

Lahtelainen tänä vuonna 70 vuotta täyttänyt Martti Talja on täyskarjalainen, sillä molemmat vanhemmat olivat Karjalan Kannaksen luovutetun alueen Vuoksenrannasta. Karjalaisuus on kulkenut koko elämän ajan tärkeänä mukana. Hän muistaa lapsena käyneensä vanhempiensa mukana erilaisissa karjalaisissa tapahtumissa ja pitäjäjuhliissa. Samoin naapureiden ja sukulaisten väliset vierailut puheliaaseen karjalaiseen tapaan antoivat ulottuvuutta menneeseen. Etäisyyttä karjalaiseen kulttuuriin tuli muutamaksi vuodeksi, sillä lääkärinopinnot veivät opiskelijamaailmaan.

Nelisenkymmentä vuotta sitten hetkeksi laantunut kiinnostus heräsi uudelleen, sillä Lahden Hillilässä sijainneen kodin naapurustossa asui sukulaismies Seppo Peltonen, joka vuonna 1984 viereisellä peltolohkolla äestäessään otti järjestötyön puheeksi.

- Peltotöissä samaan aikaan ollessamme oli tapana pysähtyä naapurin ja sukulaismiehen kanssa juttusille. Hän kysyi kiinnostustani Vuoksenranta-seuran hallitukseen, enkä heti suostunut. Minulla oli erikoistuminen edessä ja väitöskirja juuri työn alla, enkä kokenut olevani sillä hetkellä valmis. Tulin kuitenkin valituksi ja järjestötyö vei mennessään, muistelee Talja.

"Lohdutonhan se näky oli"

Hän on kokenut järjestötyön antoisana, sillä moni lapsena kuultu asia konkre-



Järjestötyö on kiinnostanut Martti Taljaa aina.

tisoitui. Ensimmäinen vierailu vanhempien kotitalojen raunioille tapahtui vuonna 1990, joka kokemuksena oli suurelta osin helpotus, mutta samalla osoitti maiseman lohduttomuuden.

- --Lohdutonhan se näky oli. Peltoaukeat olivat jollakin tapaa viljelyksessä, mutta huonolla hoidolla. Talojen raunioita oli jäljellä, mikä oli osaltaan hyvä asia. Olisi ollut raskasta nähdä vanhempieni kodeissa uudet asukkaat, Talja pohtii.

Reilut 30 vuotta sitten tehty matka oli eksoottinen jo senkin vuoksi, että loppumatka Kiviniemestä kuljettiin paikallisilla vuokra-autoilla. Iso liimattu karttalehti mukana antoi lisätukea myöhemminkin talojen löytämiseen ja nimeämiseen. Vuosalmelta

kuoppainen tie toi Vuoksenrantaan ja siellä isän kodin raunioille Kaskiselän Korpelaan ja äidin kotiin Pekkolaan. Enon täydentämät tarinat paikan päällä saivat kodit elämään.

Näitä matkoja on vuosikymmenten varrella kertynyt kymmenittäin ja intoa riittää edelleen. Uteliaisuus kaikkeen aiheeseen liittyvään vei mielenkiintoisille tutustumismatkoille muun muassa jo edesmenneen Hannes Jantusen kanssa. Lukuisilla matkoilla venäläinen vieraanvaraisuus on yllättänyt.

- Valoisina kesäinä kävimme Hanneksen kanssa muassa Niittysuon koululla ja löysimme viimein kirkolta tien Oravankyttöön. Hanneksen into tarttui minuunkin, Talja sanoo.

Karjalaisuus vaikutti ammatinvalintaan

Martti Talja on professori sekä kirurgian ja urologian erikoislääkäri. Hän on urallaan toiminut lukuisissa tehtävissä lääkärinä kliinisessä työssä sekä tutkimuksessa. Hallinto on aina ollut sydäntä lähellä ja sitä työtä hän on saanut tehdä muun muassa Suomen Kuntaliitossa sekä Lahdessa keskussairaalan johtavana lääkärinä ja johtajana, josta hän jäi eläkkeelle tullessaan valituksi eduskuntaan vuonna 2015.

Kansanedustajuusajan hän kokee mielenkiintoisena, sillä hän pääsi hyödyntämään laajaa hallinnon ja lää-

ketieteen osaamistaan myös eduskunnassa sote-, työelämä- ja Eurooppa-asioissa.

Taljan mukaan pääosa karjalaisista evakoista oli maanviljelijöitä. Useimmat jatkoivat viljelyä ja osan siirtymässä muihin jälleenrakennuksen tehtäviin. Hänen vanhempansa jatkoivat avioituttuaan viljelyä Asikkalassa.

Taljan mukaan maalaistalon lapset auttoivat talon töissä osaamisensa mukaan. Sokerijuurikkaan harvennus ja heinätyöt tulivat tutuiksi, myös varahommat. Vanhemmat kuitenkin kannustivat opiskelemaan ja niin hän

lähti karjalaisella innolla lääketieteen saralle.

Järjestötyö on kiinnostanut Martti Taljaa aina, eikä vähiten karjalaisiin asioihin liittyvät. Vuodet muun muassa Vuoksenranta-seuran hallituksessa, puheenjohtajana ja kunniapuheenjohtajana, Vuoksen Säätiön hallintoneuvostossa ja hallituksessa toimiminen sekä Karjalan Liiton liittovaltuuston jäsenyys ja varapuheenjohtajuus monen muun luottamustoimen ohessa ovat antaneet Martti Taljalle paljon henkilökohtaisella tasolla, mutta myös karjalaisen kulttuurin sanansaattajana.

Suuret tilakoot

Martti Talja monen muun tavoin on miettinyt, millainen Vuoksenranta olisi, jos sotia ei olisi ollut. Viljavana alueena tunnettu Kannas olisi naapurikuntien tavoin tärkeää maatalousyrittäjyyden aluetta. Tilakoot nykyisellään olisivat suuret, verkkolöytöpaikka Korpilahdessa olisi nykyistä kiinnostavampi nähtävyys ja Vuoksi olisi hyödynnetty melontapaikkana ja rannoilla olisi hotelleja. Se olisi suosittua kesäasuntoaluetta ja luontomatkailu olisi kukoistuksessaan.

– Nykyisellään ainoastaan Oranvankydössä on loma-asutusta. Vuoksenranta tulee olemaan venäläisten suosittua datza-aluetta uuden radan ansiosta. Jos Karjala olisi edelleen Suomea, niin Viipuri olisi kansainvä-

lisenä kaupunkina vetänyt Karjalan lisäksi matkailijoita ympäri Suomea, arvelee Talja.

Yhteistyö sujuu hyvin

Viimeisten vuosikymmenten aikana on tehty talkoomatkoja Vuoksenrantaan muun muassa kirkon saneerauksen ja hautausmaiden kunnostuksen vuoksi. Kuriositeettina voidaan mainita, että Vuoksenrannan kirkon kelloista toinen on sijoitettu Pietariin ja siellä Pyhän Jobin ortodoksikirkkoon. Noinmäen metodistikirkon kello on sen sijaan Koiviston satamassa nähtyllä.

– Meillä on Vuoksenranta-Seurassa tarkoitus mennä tutustumaan Pyhän Jobin ortodoksikirkkoon juuri tämän kellon vuoksi. Odotamme koronan hellittävän vielä, niin tämä matka to-

teutuisi, toivoo Talja.

Yhteistyö alueen venäläisten viranomaisten kanssa on sujunut hyvin ja muun muassa Vuoksenrannan kirkkoa on voitu saneerata. Kymmenisen vuotta sitten venäläisten lahjoittama uusi peltikatto varmistaa sen, että vetä ei kirkkosaliin sada. Hautaumistomerkin ohella takorautainen portti asennettiin 1990-luvun puolivälissä. Myös seiniä on korjattu, samoin lattiaa innokkaiden talkoolaistemme toimesta. Taljan haaveena on meneillään olevan hankkeen mukaisesti, että kirkko siirtyisi Inkerin kirkon hallintaan. Tämä takaisi kirkon säilymisen hengellisessä työssä.

– Olisi hienoa, että kirkko saisi uuden tulevaisuuden, Talja toivoo.

EIJA VIROLAINEN

Puhe kaatuneiden muistopäivänä Sysmän kirkon pihamaalla sankarihautojen äärellä toukokuussa vuonna 2021

Arvoisat veteraanit, veteraanien ja kaatuneiden omaiset ja muu yleisö, olen tällä paikalla pitämässä seurakunnan puheenvuoroa kaatuneiden muistopäivänä nyt toista kertaa. Ensimmäinen kerta oli vuonna 2016, jolloin vielä Sysmän seurakunnan edustajana. Nyt saan tuoda Tainionvirran seurakunnan tervehdyksen tähän arvokkaaseen juhlapäivään.

Viisi vuotta sitten toin esille sotien kokemuksia sukutaustani vuoksi karjalaisten koskettavat ja raskaat evakomatkat sekä kotituumisen vihdoin uusille kotikonnuille.

Tässä takanani on sankarihautausmaa, jossa Sysmän kunnan kokoon nähden on liian paljon sankarivainajia. He ovat taanneet meille itsenäisen Suomen, jota emme koskaan voi kunioittaa liikaa.

Suomi pieneni luovutettujen alueiden verran, eikä maa ollut enää entisensä, sota jätti jälkensä kaikkiin. Yli 400 000 siirtokarjalaista lähti evakokotipaaleille. Elämä oli rakennettava alusta saakka uudessa ympäristössä, eikä aivan kaikilta osin karjalaisia koettu tervetulleina. Sitten he sopeutuivat osin sisukkuutensa, ahkeruutensa ja positiivisen elämänasenteensa vuoksi. Helppoa ei sodan jälkeisessä

Suomessa ollut kellään.

Näin kävi myös Sysmässä ja Itä-Hämeessä, sillä seudulle asutettiin Karjalan Kannaksen siirtolaisia, pääasiassa vuoksenrantalaisia. On sattumaa, että meitä on tässä kaksi puolikarjalaista. Veikko Kotolahti kunnanvaltuuston puheenjohtajana ja minä edustan Tainionvirran seurakunnan kirkkovaltuuston varapuheenjohtajana.

Näin kaatuneiden muistopäivänä tulee muistaa kaatuneita ja kaatuneiden sekä haavoittuneiden omaisia. Veteraanien joukko luonnollisesti vähenee, mutta heidän jälkeläistensä joukko kasvaa. Perimätietoa tulisi saatua edelleen aina seuraavalle sukupolvelle jo pelkästään senkin vuoksi, että ei voi ymmärtää nykyisyyttä, jos ei tunne historiaa.

Hyvät kuulijat, haluan kuitenkin jo oman sukutaustani vuoksi tuoda esille lyhyesti evakkojen kokemukset. Kodin jättäminen, raskas evakkomatka ilman varmaa tietoa määränpästä, kodista puhumattakaan olivat raskaita asioita, joita me 2000-luvulla elävät ihmiset emme voi ymmärtää.

Moni siirtokarjalaisperhe joutui myös tekemään raskaan päätöksen ja lähettää lapsensa sotalapseksi Ruot-

siin. Näin kävi myös isälleni ja hänen neljälle sisarukselleen. Sodan jaloissa he eivät olleet, mutta joutuivat luopumaan perheestään. Nykytutkimuksen valossa ratkaisu ei ollut paras mahdollinen. Isäni ei asiaa valitellut, mutta harmitteli joskus, että ruotsin kieli unohtui melko pian, eikä sittemmin Ruotsiin jääneiden sisarustensa kanssa voinut puhua samaa kieltä.

Lopuksi totean, että sotaorvot ovat jälkeläisineen ryhmä, joille tilanne oli vielä haasteellisempi. Sodan jättävät jälkensä lapsiin. Moni lapsi on joutunut esimerkiksi Syyriassa elämään koko elämänsä sodan keskellä ja se on ollut heille arkipäivää. Elämme nytkin haasteellisia aikoja, mutta syyt ovat toiset. Korona on ohjannut arkeamme monin eri tavoin, emmekä pysty ennustamaan tulevaa. Meillä Sysmässä kukkuu käki ja kevät on jo pitkällä. Maatalousyrittäjät ovat tehneet kylvötyötä jo jonkin aikaa. Elämä jatkuu.

Toivotan Tainionvirran seurakunnan puolesta hyvää kaatuneiden muistopäivää.

EIJA VIROLAINEN

Kirjoittaja on evakkomatkalle Vuoksenrannan Oranvankydön Muuralasta lähteneen Yrjö Virolaisen tytär.

Vuosi 1918 lasten kokemana luovutetussa Karjalassa

Sana sota on menetetyssä Karjalassa syntyneille viiltävä – meni koti ja kotiseutu, alkoi mieron tie.

Monet tuon tien kulkeneet olivat kokeneet jo sisällissodan kauhut. Sota lapselle on käsittämätön, sisällissota vielä pahempi: tutut ja naapurit muuttivat pelottaviksi vihollisiksi.

Karjalaisen perinteen työryhmän kyselyyn 3: Lapsuus Karjalassa tuli vuonna 1978 yli 700 vastausta. Vuoden 1918 sotaa ei kysytty, mutta eräät vastaajat mainitsivat sen mieleen jääneinä ikävinä asioina.

Kuolemanjärvinen vastaaja kertoo: oli 1. maailmansota, Venäjän vallankumous, Suomen itsenäistyminen ja sitten sisällissota – näistä kaikista on jäänyt kirpeitä muistoja. Moni lapsi oli pienistä töistään saanut palkkaa ja säästänyt rahat vaatteisiin, itsenäisyys toi oman rahan ja ruplat ei kelvanneet.

Nälkä ja Venäjän vallankumous

Suomi oli ostanut Venäjältä paljon leipäviljaa, vallankumous tyrehtytti kaupan. Monet karjalaiset kävivät kauppaa Pietarissa, kaikkea mahdollista vietiin, se kauppa loppui. Suomessa oli vuonna 1917 jo monella perheellä ruokapula, se lisäsi levottomuutta. Kun Venäjällä tsaari syöstiin maaliskuussa vallasta, alkoi meilläkin paikoitellen työväki hyökätä viranomaisia ja suurtilallisia ja muita työntantajia vastaan.

Sisällissota leimahti Viipurissa ja siellä se myös päättyi. Viipuri oli keisarikunnan suojamuri, keskustassa oli Patterinmäki varustuksineen, kasarmeja ja varikoita oli monta. Viipurin varuskunnassa oli 12 000 sotilasta. Syyskuun 11. päivänä 1917 vanhaan linnaan johtavalla sillalla sotilasjoukko raahasi sillalle korkeita upseereita, jotka pahoinpideltyinä heitettiin mereen. Väkivalta levisi ja venäläiset tappelivat myös keskenään.

Viikon kuluttua sotilaat tunkeutuivat Rapattilassa agronomi Sonnyn

kartanoon. Viipurin varuskunta alkoi myydä aseitaan. Pietarissa oli paljon saatavilla aseita, kun suomalaiset ratsiateläiset toivat niitä niin punaisille kuin valkoisille. Vallankumous Venäjällä 7. marraskuuta lisäsi Viipurin punaisten aseistautumista.

Tsaarinvalta ei ollut hallinnut koko suomalaista yhteiskuntaa, oli muutakin valtaa, joka loi pohjan uuden valtiojärjestelmän rakentamiselle. Kunnissa, kaupungeissa ja kansalaisten vapaissa yhteenliittymissä kuten puolueissa ja yhdistyksissä käytettiin valtaa, joka nojautui alhaalta kansasta, ei ylhäältä keisarista kumpuavaan oikeuteen. Se kansan valta ei horjunut, kuntiin syntyi organisaatioita, jotka ylläpitivät järjestystä. Myöhemmin ne jakautuivat suojeluskunniksi ja punakaarteiksi.

Karjalassa oli jo aseellisia yhteenottoja. Senaatti oli siirtynyt Vaasaan ja 25.1.1918 ja se julisti suojeluskunnat hallituksen joukoiksi. Tammisunnuntaina 27.1. punaiset antoivat määräyksen Etelä-Suomen kaupunkien miehittämisestä ja valkoiset ryhtyivät ylipäällikkö Mannerheimin johdolla riisumaan Pohjanmaan venäläisiä varuskuntia aseista. Samanaikaisesti Lenin antoi luvan tuoda Suomeen 10 000 kivääriä.

Pelko, kauhu ja nälkä

Antrean Mansikkalassa tuli erääseen taloon Noskuasta sukulaisia koko talveksi. Mansikkalan koulusta oli lomaa, koska opettaja oli lähtenyt sotaan. Yövahdit kiertelivät yöllä joka talon pihalla, merkkasivat käynnin paperilapulla ulko-oveen. Kerjäläisiä kävi paljon. Yhden päivän aikana kävi 30 pyytäjää, kaikille annettiin jotain. Eräs äiti kolmen lapsen kanssa pyysi ruokaa syödäkseen siinä. Perhe oli juuri syönyt aamiaisen ja äiti lapsineen pyydettiin pöytään.

Oli puute öljystä, niinpä poltettiin nauristuikkua, jossa polttoaineena oli lampaan rasvaa.

Monessa paikassa ympäri Karjalaa lapset kävivät kerjuulla. Monessa suuressa talossa ei annettu mitään, jos tunnettiin pyytäjät punaisten lapsiksi. Perkjärvellä pari poikaa lähti kerjuulle. Kun he sanoivat mistä ovat, niin vastaus suuressa talossa oli, että ”punikin penikoille ei anneta”. Vastauksen kirjoittaja totesi: ”Ei ollut valkoisia lapsia, ei punaisia lapsia, oli nälkäisiä lapsia”.

Salmin Uuksalonpäässä erästä perhettä kohtasi ruuanpuute jo vuonna 1917. Naapurina oli varakas, mutta saita perhe. Heidän tyttärensä oli kuitenkin hyväsydäminen ja teki usein naapureille ruokapaketin ja vei sen piiloon ja lähetti pikkusiskonsa viemään kirjelapun, jossa oli ilmoitettu paketin piilopaikka.

Pelkoa ja kauhua aiheutti se, että punaiset kävivät kodeissa hakemassa valkoisia tai vaatimassa aseita ja ruokaa. Tai valkoiset etsivät kodeissa punaisia miehiä.

Viipurin maalaiskunnassa punaiset tulivat tupaan hakemaan isäntää. Alle kouluikäinen tyttö juoksi naapuriin, jossa tiesi vajan olevan: ”Vaija kottii, punast vievät isän”.

Vaija tuli ja rauhoitteli tulijoita ja niin nämä lähtivät pois – joukossa oli talon entisiä työmiehiä. Myöhemmin kaksi punaista tuli vaatimaan kertojan isää viemään aselastia Viipuriin. Nytkin vanhaisäntä puuttui puheeseen ja lupasi veljensä kanssa lähteä matkaan. Niin he veivät aselastin Viipuriin kahdella hevosella. He majailivat tuttujen kauppiaiden luona ja hevosille löytyi talli. Kun Viipuri oli vallattu, niin veljekset ajoivat kotiin.

Viipuri oli koko sodan pahin paikka. Monet perheet lähettivät lapsensa sukulasten luo maaseudulle ja monet perheenäiditkin menivät lasten mukana. Mutta kaikki eivät päässeet lähtemään. Eräänkin perheen isä piileskeleli keittiön uunin alla ja myöhemmin vaimonsa vaatteisiin pukeutuneena lattian alla kellarissa.

Myös Terijoki oli paha, raja oli lä-

hellä ja Terijoella oli ollut suuri varuskunta tsaarinvallan aikana.

Sodan alettua nuori poika lähti hiihtelemään ja pääsi näkemään, kun Kuokkalan asemalla siirrettiin junaan punaisella kankaalla verhottuja arkkuja pyssymiesten seisoessa vartiossa, kuului kunnialaukaukset, juna lähti ja poika hiihti itkien kotiin.

Terijoella eräs koulu jäi rintamien väliin, opettaja vei lapset pihalle, eräs poika livahti metsän läpi kotiin. Hetken kuluttua sisar seurasi, juoksi metsässä ja luodit vinkuivat. Kotona ikkunat olivat säpäleinä, mutta ihmiset elossa. Eräässä huoneessa kokoon-tui valkoisten kenttäoikeus. Tyttö ja poika menivät pihaan ja piiloutuivat kaivon taakse. Kohta naapurin miestä talutettiin saunan taakse ja kuului laukaus.

Suojärveläinen aviopari vastasi kyselyyn, kumpikin erikseen. Mies oli poikana nähnyt, kun valkoiset tulivat pienestä mökistä hakemaan työtöntä isää, mutta tämä sai selvitettyä, ettei ole punainen. Poika lähti kerjuulle, sai säkillisen leipää viikkojen kuluessa. Vaimo puolestaan oli nähnyt isänsä valmistavan mämmystä pettua, kun jauhot loppuivat kaupastakin. Aikanaan pariskunta sai 15 lasta, kaikki jäivät eloon hyviksi veronmaksajiksi!

Sodan loppu ja jälkiselvittely

Viipurissa oli kovia taisteluja. Erään kirjoittajan ylioppilasveli kaatui 24.4. Patterimäen valtauksessa. Eräs perhe asui lähellä Patterinäkeä. Eräänä yönä kuului valtava pamaus ja ikkunat särkyivät, Patterimäen ammusvarasto oli räjähtänyt.

Perhe pakeni kellariin ja kun päivien kuluttua uskaltautui pois oli Viipuri vallattu 29.4. ja sota loppui. Valkoiset voittivat. Kaupunki oli kaamea, rähjäinen ja monin tavoin rikki niin kuin ihmisetkin, joista osa joi ja riehui. Sodassa valkoisia kaatui 3200 ja punaisia 5500 henkeä

Sekasorto pääsi vallalle. Puolin ja toisin tehtiin suuria terroritekoja, ihmisiä surmattiin sumeilematta joukoittain. Ruumiita lojui joka paikassa, nälkiintyneitä rääsyläisiä vaelsi. Ihmisyyks on kadonnut.

Lapset näkivät tästä kaikesta jotain – vielä pitkään. Kivennavalla ke-sällä metsässä pari lasta ihastui, kun löysi suuren maamunan. Käänsivät sen – pääkallon silmäaukot ammot-tivat tyhjinä. Terijoella ja Suomen lahden rannikolla venäläisten hienojen huviloiden värikkäät ikkunat olivat särkyneet. Lapset keräsivät leik-keihinsä näitä eri värisiä lasinpaloja.

Kesän 1918 vankileirit olivat kar-meita, ihmisiä kuoli nälkään ja muu-tenkin huonoihin oloihin. Vankeja oli 27.6.1918 73 915., heistä kuoli 12 000–13 000. Lapsille tarkoitettuja vankileirejä oli myös Karjalassa Rau-dussa ja Sortavalassa. Vuosikymme-niä on selvitelty punaisten ja valkois-ten terroria, punaisten terrori (1649) selvitettiin ensin, mutta vihdoon alet-tiin selvittää valkoistenkin moninker-taista terroria (8380), jotta kansakun-nan trauma vihdoon hellittäisi.

Voi sanoa, että kansakunnan ehey-tyminen alkoi talvisodasta: suuri vi-hollinen oli yhteinen, kaikki halusivat säilyttää itsenäisen Suomen. Viime sodat olivat toisenlaisia kuin vuoden 1918 sota, viime sodissa oli kyse kan-sakunnan itsenäisyydestä, sisällisso-dassa vallasta ja ihmisyydestä: kaik-ki, niin rikkaat kuin köyhätkin ovat ihmisiä.

MARJUKKA PATRAKKA

Lähteet: Karjalaisen perinteen työryhmän kysely 3: Lapsuus Kar-jalassa, Teemu Keskisarja: Viipuri 1918 ja Tuulikki Pekkalainen: Lapset sodassa 1918, Oiva Ketonen: Kansa-kunta Murroksessa sekä Heikki Yli-kangas: Tie Tampereelle.

Antrea-Seuran johtokunta ja toimihenkilöt 2022

Puheenjohtaja Reijo Martikainen, Koivikkotie 3 I 80, 00630 Helsinki; puh. 040 5452541; reijo.martikainen(at)tuta.io

Sihteeri: Sirkka Rautioaho, Vapaalankuja 9 B, 01650 Vantaa; puh. 040 7583525; sirkka.rautioaho(at)fimnet.fi

Rahastonhoitaja Satu Stirkkinen, Näyttelijäntie 5-7 B 16, 00400 Helsinki; 040 8261075; satu.stirkkinen(at)gmail.com

Hallituksen muut jäsenet:

Maria Hatakka, Istuinkivi 3 as. 4, 11120 Riihimäki; puh. 050 3599456; maria.t.hatakka(at)gmail.com

Marko Kekki, Perjalantie 5 as. 29, 11120 Riihimäki; puh. 0500 770463; m.kekki(at)gmail.com

Erkki Kokko, Tanhuanatie 10 C, 00940 Helsinki; puh. 050 5487508; ekk2002(at)hotmail.com

Antti Partanen, Vapaalantie 90 C, 01650 Vantaa; puh. 050 3599456; a.partanen(at)outlook.com

Janne Pullinen, Balderinkuja 3 B, 02720 Espoo; puh. 0400 480967; janne.pullinen(at)gmail.com

Reetta Sojakka, Vernissakatu 8 A, 00130 Vantaa; puh. 050 5144311; reettasojakka(at)hotmail.com

Jäsensihiteeri, myynti Pirjo Tiippaana, Hakaniemenranta 26 A 39, 00530 H:ki, 050 5253891, pirjo.tiippaana(at)saunalahti.fi

Nettisivusto Pirjo Tiippaana, www.karjalanliitto.fi/karjalan-liitto/jasenyhteisot/pitajaseurat/antrea-seura-ry

Äänellään lintukin laulaa, mutta millä nimellä

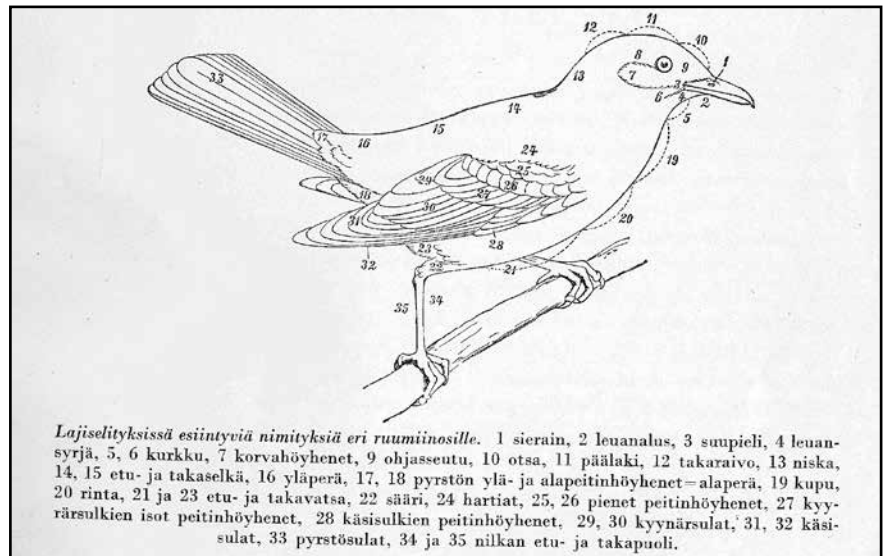
Lintuharrastuksesta kiinnostuneille on tänä päivänä tarjolla kiikarin lisäksi kirjava määrä apuvälineitä, ensimmäisenä tietysti netti ja sieltä ”guuglaaminen”. Tunnistamisen avuksi saa niin ääninäytteitä kuin koko joukon värikkäitä kuvia ja filmiä katsottavaksi. Lintubongareille on myös luotu erityisiä sivustoja, muun muassa Luontoportin, BirdLifen sekä monien muiden alan harrastukseen liittyvien järjestöjen nimissä.

Ennen tätä ”autuutta” lintuja pyrittiin tuntemaan lintukirjojen avulla. Eiköhän edellisellä vuosisadalla lähes joka kodin kirjahyllystä löytynyt WSOY:n ”Linnut värikuvina” -kirja. Sen ensimmäinen painos julkaistiin 1952 ja tähän mennessä painoksia on kertynyt yli 20:n. Koko ajan painoasu on parantunut ja tiedot ovat tarkentuneet.

Mutta ennen kuin päästään värikuvien maailmaan, on harrastajien pitänyt turvautua omiin havaintoihin ja tietoa saadakseen mustavalkoisiin vähiin kuviin. Tässä on ollut loistavana apuna professori K. E. Kivirikon 2-osainen, kooltaankin kookas Suomen Linnut -teos. Se on painettu vuosina 1926–1927. WSOY:n tämäkin julkaisu on ollut.

Kaarlo Eemeli Kivirikko (1870–1947) oli väitellyt limnologiasta jo 1800-luvun lopussa ja tutkimustyönsä jälkeen tohtori toimi mm. Sortavalan reaalityönsä sekä Sortavalan seminaarin luonnonhistorian, maantieteen ja kemian opettajana. Sittemmin hän toimi lehtorina Helsingin normaalityönsä ja yliopettajana yliopistossa opettaen tulevia alan opettajia. Tutkimusmatkoja hän teki Vienan Karjalaan, Turkestaniin, Siperiaan ja muihinkin yhtä eksoottisiin kohteisiin kulkien Keski-Aasian aroilla.

1920-luvulta lähtien Kivirikko keskittyi kirjalliseen tuotantoon. Hän toimi parin alan lehden päätoimittajana useita vuosia ja Suomen Lintutieteellisen Yhdistyksen puheenjohtajana kymmenen vuotta ennen sotia. Hänen kirjallinen tuotantonsa kasvoi laajaksi ja työn tuloksena syntyi koko joukko eläin- ja kasvitieteen oppikirjoja. Useat niistä olivat kouluja var-



Luokitellessaan lintuja Kivirikko käy läpi kaikki linnun osat, mutta myös linnun elintavat ja elinympäristön. Tiedot ovat ihailtavan tarkat ja tekevät kohteen tunnistettavaksi.

ten, mutta osa oli aivan yleisteoiksi.

Varsinaiseksi aarreitaksi on osoittautunut 2-osainen Suomen Linnut -teos. Sitä oli edeltänyt Aukusti Melan Suomen luurankoiset -kirja, jota Kivirikko sittemmin oli korjaillut ja parannellut. Niihin luurankoisiin lintukin kuuluivat lajiselvityksissä (nykyisin selkärankaisiin) ja lisäksi luonnehdinnoissa apuna herralla oli oma, toista sataa yksilöä käsittävä lintukoelmannsa. Kivirikko oli tunnettu lintujen täyttäjä.

Lintujen lisänimet

Mutta mikä tänä päivänä Kivirikon vanhoissa kirjoissa on mielenkiintoista, on se, että näissä kirjoissa kerrotaan myös lintujen kutsumanimet mitä ne ovat eri puolilla silloista Suomea. Aakkosjärjestyksessä nimiä on Ahlaisista Ylikiiminkiin. Näin ollen Kivirikolla on täytynyt olla apuna iso joukko alan tutkijoita ja harrastajia, jotka ovat tunteneet paikallisen nimestön. Julkaisuihin ei kuitenkaan käy ilmi, kuka on ollut Antrean nimestön tiedonantajana.

Mitä ilmeisimmin Kivirikko on ollut kiinnostunut eläinten ja kasvien lisäksi myös kielestä. Olihan hänen oma nimensä alun perin ollut Karl Emil Stenroos. Kun hän suomensi nimensä, hän otti sukunimekseen heinä-

kasvin nimen kivirikko.

Kaikista yleisimmistä linnuitakukaan ei ole saatavissa Antreassa käytettyjä erityisiä nimiä. Ehkä niitä ei ole ollut tai niistä ei ole saatu tietoa. Nimien puuttuminen ei silti mitenkään osoita lintujen levinneisyyttä. Iso osa linnustosta esiintyy kautta maan, mutta kaakkoiskulman erikoisuuksiksi on nimetty muun muassa upean keltainen, viheltävä kuhankeitäjä, punavarpuinen, todella harvinaisen sininärihi ja monet kertut.

Nykyisin ilmaston lämpenemisen myötä lintujen levinneisyydet ovat laajentuneet. Joka tapauksessa laajakaasti kuvailevia nimiä ihmiset ovat osanneet antaa.

Miten Antreassa ruisrääkkää kutsuttiin

Aloitetaan antrealaiseen nimestöön tutustuminen varpusesta. Sitä oli kutsuttu Sirkkuseksi (kirjoitan isolla alkukirjaimella nuo murrenimitykset, jotta ne paremmin erottuvat). Punatulkku on Pulmunen, kun taas varsinainen pulmunen-lintu on saanut nimekseen Tienrikkoja tai Kelinrikkoja. Se on varhaisimpia muuttolintujamme. Kun se lennähtää paikalle, eletään vasta maaliskuuhuhtikuuta ja silloin talven jäljiltä kulkutiet ovat kärsineet hyvinkin kelirikosta. Sävossakin sama nimitys tunnetaan.

Västäräkki on Riukhänt ja pitkäpyrstöistä lintua ajatellen nimitys on aivan oiva.

Metsätiainen (lienee sama kuin hömötiainen) on Katajatiitinen tai Harmaatiainen, mikä kielii värityksestä.

Sulosointuinen, laulultaan eloisa lehtokerttu on tunnettu Koivulintuna. Tosin turkulaiset sanovat sitä Puskalinnuksi. Se kun pesii pensaissa.

Kulorastas on saanut lisänimekseen Suurrastas, ja aivan aiheellisesti. Se on rastaista suurin. Laulurastas nimensä mukaisesti vasta laulaja onkin, mutta Kannaksella se tunnetaan myös nimellä Kyntörastas. Rauniorastaan nimen on saanut kivitasku, joka pesii mielellään raunioissa ja epämääräisissä kasoissa. Kivitaskun tunnistaa helposti äänestä, joka on kuin lyötäisiin kahta kiveä vastakkain. Tuskin linnula kuitenkaan on niitä kiviä taskussaan.

Hyvin ”mustanpuhuva” tervapääsky tunnetaan Viiripääskysenä Antreassa, mutta samaa nimitystä on käytetty myös Pohjois-Suomessa. Tämä pääsky kun mielellään liehtoo korkeiden tornien, vaikka kirkontornien, ympärillä.

Kehrääjä on Yölepakko jo elintapojensa takia, sillä sen ”kehruu” alkaa vasta hämärän tullen. Palokärki on pelkkä Kärki. Omakohtainen mieluinen muisto on, kun keväisenä iltana poltin oksia pihallani, palon ja savun houkuttamana Kärki lennähti aivan läheiseen puuhun. Sillä on terä-

vä, piukea ääni.

Vaikka harmaahaikara onkin ollut harvinainen, on se antrealaisten suussa saanut lisänimen Nälkäkurki. Viittaus kurkeen on aivan paikallaan, sillä harmaahaikara kaukaa katsoen saattaa näyttää kurjelta. Nälkä nimessä viittanee siihen, että lintu on kurkea pienempi. Siis surkeampi. Kannaksella harmaahaikara on kuitenkin pesinyt useissa pitäjissä, etenkin Vuoksen varrella.

Kaulushaikaraa Antreassa on kutsuttu Pirunlinnuksi. Ehkä siksi, että soidinaikana sen kauas kantautuva ääni on kuin joku puhaltaisi pulloon. Sen levinneisyys on ollut selvästi laajempi kuin harmaahaikaran.

Sorsien sukuun kuuluva tavi on tunnettu Ritkuna. Muualla maassa sen nimeen on usein liitetty sorsa-sana: Rapakko- (Asikkala), Kirppa- (Nurmijärvi), Ränkkä- (Ruovesi), Pikku- (Hauho), Nappi- (Loppi) sorsa. Kanasorsaksi on kutsuttu haapanaa. Ruskeanharmaa jouhisorsa on ilmeisesti värityksensä puolesta saanut nimekseen Savikko.

Sorsien sukuun kuuluu myös telkkä, joka niin Lopella kuin Antreassa on saanut nimekseen Harakkasorsan. Eikä ihme, uroksen väritys on kuin harakalla. Tukkakoskelo on jo nimensä mukaisesti helposti tunnistettava. ”Tukan” haituvat eivät kuitenkaan ole antaneet linnulle lisänimeä, vaan Antreassa se on ollut yksinkertaisesti Pujotai tai Pujosorsa.

Mielenkiintoinen on sepelkyyhkyn lisänimi: Toukomettinen. Monet ovat varmaan tavanneet nimen Leonard Typön hienosta, kevätaiheisestä virrestä 105: ”... Kesälinnut taivaan alla iloisina lentävät. Sulaneella sydämellä laulaa toukomettiset...” Typpö oli tehnyt sanat virteen jo 1902.

Pohjoisen lintu valkoviklo on tunnettu myös Antreassa, missä sillä on ollut montakin nimeä. Sitä on kutsuttu Viklaksi, Viklelinnuksi ja Suurviklaksi. Onhan se vikloista suurin.

Kurppiin kuuluva kahlaajalintu rantasipi on ollut Rantasiippa. Sen elintavoista kertoo eräs muualla Suomessa käytetty nimi Pesänsäpiilottaja, sillä lähelle vesirajaa piilotetussa pesässä emo hautoo munia hievahattamatta ja lähtee liikkeelle vasta sitten, kun on joutua tallatuksi. Taivaanvuolta on kutsuttu yksinkertaisesti Kurpaksi, sillä se on helposti kurppiin sekoittuva. Muualla käytetyt Taivaanlampaan, Mäkättäjän tai Vuohilinnun nimitykset ovat paljon kuvaavampia, sillä soidinlennolla olevan linnun pyrstösulat antavat voimakkaan, helposti tunnistettavan mäkättävän äänen.

Lokkeja on aikaisemmin sanottu kaijoiksi. Äitini (Vuoksenrannasta) myös käytti tätä nimitystä! Antreassa selkälokki on ollut Suurikaija tai Mustaselkäkaija. Kaija-nimitys viittanee valkoisuuteen ja puhtauteen.

Mutta mikä on ruisrääkkä? Se on saanut ääntään kuvaavan nimen Kärtsittäjä. Liki jokainen luonnossa kulki- ja on kuullut ruisrääkän äänen, mutta vain harva on nähnyt linnun.

Riekko on ympäri maata lisänimellä Metsäkana, Antreassa tietysti kahdella sillä: Messäkana. Teeri oli meillä kotona Tetri. Kaikeksi lopuksi, linnuista yksi komeimmista, on metso. Antreassa sitä on sanottu sekä Ukkometsoksi että Akkametsoksi.

Tästäkin huomaa, että kansa on ollut viisas luokitellessaan lintuja ulkonäön, äänen, elinympäristön tai muiden tekijöiden perusteella. Entä nyt, tyydymmekö virallisiin nimityksiin? Allekirjoittaneen suosikit ovat valittavan harvinaisiksi käyneet tiaiset, hömötiaiset ja töyhtötiaiset, eli Hömikset ja Töyhtikset.



Tässä maisemassa on kuultu yölaulajia, ruisrääkkää ja kehrääjän kehruuta.



Vuoksen varret halki Kannaksen tarjoavat vesilinnuille loistavat pesäpaikat.

Pitkä matka Vuoksenrannasta Helsinkiin

Helsinkiläinen Aino Virtanen (o.s. Patrakka) syntyi Vuoksenrannan Korpilahdessa ja muistaa hyvin molemmat evakkolähdöt kotoisesta Karjalasta. Ensimmäinen lähdön koittaessa hän oli 8-vuotias.

Nyt 89-vuotias Aino Virtanen muistaa lähtöaamun, kun vanhemmat sisarukset lähtivät edeltä lehmien kanssa ja Aino jäi vanhempiansa kanssa tekemään lähtöä. Isä oli jo ennen sitä lastannut eläimiä varten rekeen heiniä.

– Lähtöhetkellä äiti ja isä istuivat reessä heinäkuorman päällä ja minä istuin heitä selin katsellen loittonevaa kotia. Oli aamu, ja mietin vain, että tuvan lattia jäi lakaisematta. Askare, joka kuului itsestään selvästi jokaiseen aamuun, oli jäänyt tekemättä. En oikein osannut pelätä, mutta tietenkin ymmärsin, että on tosi kyseessä, muistelee Virtanen.

Koljolan asemalla perhe nousi junaan, seuraava määränpänsä oli Kurikka ja siellä paikallisen maanmittausinsinöörin pihamökki, josta perhe sai tilapäisen kodin. Talvisodan päätyttyä perhe asui Kurikassa kaikkiaan kaksi vuotta.

Takaisin Karjalaan syksyllä 1941

Perhe palasi Karjalaan vuoden 1941 syksyllä. Lehmät oli tuotu Kurikasta jo aiemmin, paikan päällä ostettiin hevonen ja arki alkoi sujua. Elintarvikkeista oli pulaa, eikä kouluruokailua ollut. Ruispuuro oli yleinen ruoka, jota sienet ja hyvä perunasato täydensivät. Sota kuitenkin tuntui pommituksen taustajyllynä ja muun muassa venäläisiä pommikoneita nähtiin. Kerran Aino piilotteli sisarensa kanssa pimeässä saunassa hävittäjän lentäessä yli.

Uudesta lähdöstä alkoi olla jo aavistus kesällä 1944, isä varautui rakentamalla pakkauslaatikoita.

– Taistelut tuntuivat tulevan aina vain lähemmäksi. Pommitusten aiheuttama tärahtely tuntui kalliossa ja kodin ikkunat helisivät pommitusten voimasta, Virtanen muistelee.

Perhe pääsi lehmien kanssa matkaan maanteitä pitkin, lypsivät mat-



Aino Virtanen teki elämäntyönsä sairaanhoitajana rippikoulukaverinsa innoittamana.

kalla lehmät, kaatoivat maidot maaan, jos niille ei ollut ottajia. Yöpaikat löytyivät heinäladoissa ja tupien lattioilla. Suurin osa matkasta piti kävellä, Vuoksenrannasta aina Pieksämäelle saakka.

Vihdoin koti löytyi Hartolasta, Rautaveden rannalta. Pellot piti raivata sekä ojat kaivaa. Talo ja piharakennukset rakennettiin oman väen voimin ja sen ajan tyyppipiirustuksia noudattaen. Aino oli mukana keräämässä kiviä talon perustuksiin ja sammalia eristeiksi. Talo on edelleen pystyssä, vaikka se koottiin laskien tarkasti pula-ajan kalliita nauloja, mikä sai Ainon miettimään sen kestävyyttä.

Kurki ja kuovi pitivät ääntä

Aino Virtanen pääsi käymään kotoisessa Karjalassa ja Korpilahdessa sisarensa Martan kanssa vuonna 1991. Koti löytyi metsäteitä kävellessä ja käynti oli täynnä tunnetta.

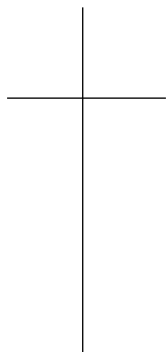
– Kurki ja kuovi pitivät ääntä kotia etsiessämme. Navetan ajosillalla istuimme ja muistelimme lapsuuttamme. Saunaa ei enää ollut, eikä taloa, aitatkin olivat poissa ja vain navetan kivijalka jäljellä. Kaksi omenapuuta sitä vastoin kukki kauniisti, muistelee Aino 30 vuoden takaista matkaa.

Seuraava käynti tapahtui pienellä bussilla reilut 10 vuotta myöhemmin, jolloin mukana oli parikymmentä henkeä Patrakan jälkeläisiä. Seurue lauloi ”Karjalan kunnailla” Patrakoiden entisen kotitalon paikalla.

Aino Virtanen teki elämäntyönsä sairaanhoitajana rippikoulukaverinsa innoittamana. Lahden diakonissalaitoksella käytyjen opintojen jälkeen elämä vei muun muassa Hartolan lisäksi Kellokoskelle, Saudi-Arabiaan muutamaksi vuodeksi ja viimeiseksi työpaikaksi jääneeseen Koskelan sairaalaan Helsingissä, josta hän jäi eläkepäiville.

EIJA VIROLAINEN

In memoriam



Vuoden aikana edesmenneitä antrealaisia ja vuoksen- rantalaisia

Lehdessä julkaistaan
vuoden aikana edes-
menneiden
antrealaisten ja vuoksen-
rantalaisten sekä heidän
lähiomaistensa nimiä.

Mukana ovat tiedot niistä
henkilöistä, joiden kuolemasta
toimitus on saanut tiedon joko
lehdistä tai omaisten tai
ystävien ilmoittamana.

Eero Johannes Ahtiainen	* 29.11.1925 † 16.12.2020	Vuoksenranta Äänekoski
Hilkka Hilma Dammert o.s. Seppänen	* 14.7.1930 † 1.9.1921	Viipuri (Kaltovedenmaa) Helsinki
Sinikka Gröndahl-Mustonen	* 26.9.1947 † 1.4.2021	Lahti Jämsä
Teuvo Tapani Henttonen	* 21.2.1944 † 20.04.2021	Riihimäki
Annikki Hildén o.s. Ijäs	* 30.5.1933 † 20.6.2021	Vuoksenranta Sysmä
Eila Annikki Hämäläinen o.s. Ora	* 30.10.1929 † 13.7.2021	Antrea Janakkala
Eija Lilja Anneli Kankaanranta ent. Vanhanen, os. Heikkonen	* 21.5.1928 † 22.7.2021	Vuoksenranta Jokioinen
Eino Viljam Kemppi	* 4.7.1933 † 29.3.2021	Antrea Hyvinkää
Matti Kemppi	* 6.5.1930 † 14.4.2021	Vuoksenranta Sysmä
Heimo Juhani Keskiäsaari	* 21.8.1942 † 6.1.2021	Antrea Espoossa
Jouko Uolevi Koljonen	* 13.8.1929 † 13.5.2021	Antrea Hämeenlinna
Maija-Liisa Korhonen o.s. Hildeberg	* 8.4.1931 † 25.4.2021	Antrea Helsinki
Antti Kuparinen	* 18.4.1937 † 24.12.2020	Antrea Loppi
Taimi Liisa Kuparinen o.s. Arminen	* 12.4.1929 † 18.5.2021	Antrea Loppi
Paavo Kurki	* 22.8.1943 † 10.9.2021	Antrea Riihimäki
Bertta Lahti o.s. Pulkki	* 22.9.1930 † 23.2.2021	Vuoksenranta Riihimäki
Sirkka Annikki Lankinen o.s. Virolainen	* 22.1.1930 † 26.5.2021	Antrea Loppi
Eeva Katri Leskinen o.s. Jaakonsaari	* 5.10.1925 † 12.9.1921	Antrea Hämeenlinna
Hilkka Tellervo Lindberg o.s. Pyrhönen	* 4.5.1926 † 17.12.2020	Antrea Ylöjärvi
Ilmi Mirjam Lindholm	* 30.1.1932 † 5.8.2021	Vuoksenranta Riihimäki

In memoriam

Marttiina Linna-Hipp	* 17.5.1965 † 29.10.2021	Riihimäki (Kekinniemi) New York, USA
Milja Kaarina Martikainen o.s. Salli	* 11.8.1931 † 24.6.2021	Antrea Puumala
Kaija Kyllikki Mäkelä o.s. Tulusto	* 8.7.1935 † 7.7.2021	Vuoksenranta Järvenpää
Elli Olkinuora	* 1.3.1935 † 7.3.2021	Antrea Hausjärvi
Pentti Ensio Ollikainen	* 2.3.1942 † 30.6.2021	Antrea Janakkala
Kirsti Kaarina Paajanen o.s. Ravantti	* 22.1.1933 † 31.8.2021	Antrea Riihimäki
Pakarinen Terttu Annikki o.s. Kuparinen	* 16.12.1930 † 21.7.2021	Vuoksenranta Suonenjoki
Kaarlo Matias (Kalle) Pekkonen	* 15.8.1937 † 1.2.2021	Antrea Tervakoski
Anja Inkeri Peltomäki o.s. Virolainen	* 30.7.1932 † 16.3.2021	Vuoksenranta Helsinki
Meeri Hilma Pyrä o.s. Sintonen	* 6.9.1928 † 25.12.2020	Antrea Riihimäki
Anja Terttu Rahkonen o.s. Iivonen	* 29.3.1931 † 3.4.2021	Antrea K-HKS
Toivo Johannes Rahkonen	* 18.2.1929 † 29.6.2021	Antrea Hausjärvi
Aira Marjatta Rosenborg o.s. Romu	* 1.8.1936 † 24.5.2021	Antrea Riihimäki
Sirkka-Liisa Ruponen o.s. Kurttila	* 8.3.1927 † 13.4.2021	Ii Riihimäki
Teuvo Taneli Ruponen	* 18.6.1935 † 18.11.2020	Antrea Hyvinkää
Martta Sanelma Sahamies o.s. Vesterinen	* 6.5.1926 † 4.9.2021	Antrea Tampere
Seppo Antti Salli	* 3.7.1952 † 10.4.2021	
Väinö Erkki Salli	* 9.2.1930 † 9.1.2021	Antrea Hausjärvi
Anna Maija Seitsonen	* 26.9.1928 † 16.8.2021	Antrea Helsinki

In memoriam

Taina Sandra Soljanne-Vuorinen o.s. Jaatinen	* 13.10.1938 † 9.9.2021	Antrea Riihimäki
Pekka Heikki Suikkari	* 23.6.1939 † 20.5.2021	Antrea Helsinki
Anja Kaarina Talja o.s. Liimatta	* 18.5.1946 † 14.1.2021	Eno Hämeenlinna (Hauho)
Markku Kalevi Talja	* 16.1.1945 † 9.4.2021	Riihimäki (Mansikkala) Riihimäki
Martti Erkki Johannes Talja	* 16.1.1942 † 14.8.2021	Antrea Mänttä
Pentti Antero Talja	* 23.11.1946 † 15.12.2020	Riihimäki Riihimäki
Jaakko Tauru	* 28.4.1938 † 13.6.2021	Antrea Hämeenlinna
Helmi Mirjami Tiilikainen o.s. Haverinen	* 25.2.1936 † 30.9.2021	Antrea Tuusula
Maija-Leena Valve o.s. Sokka	* 30.8.1931 † 14.6.2021	Vuoksenranta Tampere
Marja-Leena Valve o.s. Sokka	* 30.6.1931 † 14.6.2021	Antrea
Kaisa Karti Varhe	* 23.2.1943 † 27.6.2021	Antrea Helsinki
Aulis Uolevi Vihavainen	* 27.11.1928 † 18.10.2021	Antrea Hämeenlinna
Tuomas Kalevi Virolainen	* 28.4.1943 † 15.8.2021	Vuoksenranta Lahti

Vuoden aikana edesmenneitä antrealaisia ja vuoksenrantalaisia

Lehdessä julkaistaan
vuoden aikana edesmenneiden
antrealaisten ja vuoksenrantalaisten
sekä heidän
lähiomaistensa nimiä.

Mukana ovat tiedot niistä henkilöistä, joiden kuolemasta
toimitus on saanut tiedon joko lehdistä tai omaisten tai
ystävien ilmoittamana.

In memoriam

Pentti Talja otti kaikki huomioon

Pentti Talja

23.11.1946-15.12.2020

Antrea-Seuran pitkäaikainen puheenjohtaja Pentti Talja menehtyi äkillisen sairaskohtauksen seurauksena 15.12.2020. Pentti Talja syntyi 1946 Riihimäellä, jossa hän teki elämäntyönsä kauppaoppilaitoksen ja sitä seuranneiden oppilaitosten innostavana opettajana.

Antrea-Seuran johtokuntaan Pentti Talja kuului vuosina 1992–2020, siis lähes kolmekymmentä vuotta. Näistä kymmenen vuotta puheenjohtajana vuosina 2003–2012.

Pentin into tietää Antreasta ja Karjalasta oli loputon. Ensimmäisten joukossa hän aikoinaan pääsi vierailemaan isänsä kotikylässä Antrean Mansikkalassa. Sen jälkeen matkat toistuivat vuosittain ja lukuisina. Meille nuoremmille antrealaisjuurisille hän oli kotiseutumatkoilla opas ja tietopankki, joka väsymättä jaksoi kertoa paikoista ja niiden historiasta.

Kiinnostus Karjalaan ei jäänyt vain matkoihin. Pentti luki, keräsi tietoa Karjalasta ja välitti sitä eteenpäin. Lähes jokaisesta Antrealainenlehdestä (viime vuosina Vuoksen Verkko) löytyy Pentin kirjoittama juttu. Viime vuosina usein aiheeltaan Antrea sata vuotta sitten, joihin hän keräsi aineistoa Karjalassa ilmestyneistä sanomalehdistä.

Itse tutustuin aikoinaan Penttiin Mansikkalan koulupiirin tapaamisissa, joita Pentti järjesti niin kauan kuin Mansikkalassa koulua käyneitä jaksoi niihin osallistua. Mansikkalan koulupiirin kyläkirjan kokoamisessa Pentti oli avaintoimija.

Pentin kiinnostus historiaan ei koskenut vain Karjalaa. Hänen toinen suuri innostuksensa kohde oli sotahistoria ja siihen liittyvät matkat ja retkeilyt. Niitä hän ei tehnyt vain Suomen sotapaikoille, vaan ne



Pentin kiinnostus historiaan ei koskenut vain Karjalaa. Hänen toinen suuri innostuksensa kohde oli sotahistoria. Pentti Taljan Antrea-esittelyyn voi tutustua osoitteessa: <https://youtu.be/1gvKtpQ21hs>.

ulottuivat ympäri Eurooppaa maailmansotien näyttämöille. Myös reserviläisenä Pentti kunnostautui, siitä osoituksena reservin majurin sotilasarvo.

Antrea-Seuralle Pentin poismeno on korvaamaton. Pentti oli johtokunnan mentori ja isähahmo. Hän neuvoi, tiesi, muisti tai otti selvää. Kun suruviesti tavoitti meidät, muisteluissamme toistuivat: Hyvyys, luotettavuus ja turvallisuus. Pentti otti kaikki aina huomioon. Pentin into tehdä ja auttaa oli aitoa, ja se tarttui kanssakulkijoihin.

Joulukuun alkupuolella talvi oli vielä lumeton. Metsätöihin kelit olivat erinomaisia. Ja tästä Pentti oli varmasti mielissään. Metsätyöt olivat Pentille ehkä rakkain harrastus. Aina tavatessamme hän innolla kertoi, millainen hakkuu tai raivaus oli juuri nyt meneillään. Työpäivä rakkaassa kotimetsässä päättyi sitten vakavaan sairaskohtaukseen, josta Pentti ei enää toipunut.

REIJO MARTIKAINEN

Kirjoittaja on Antrea-Seuran puheenjohtaja.

Martti Taljan ammatinvalinta oli selvä nuoresta

Martti Talja

16.1.1942-14.8.2021

Vain yhdeksän kuukautta sitten saatoimme serkkuni Martin puolison Tertun iäisyysmatkalle Mäntän siunauskappelissa.

Martti lähti tästä ajasta 14.8.2021. Hän oli syntynyt Antrean Mansikkalan Eerikkalassa, karjalaisittain Ierikkalassa 16.1.1942.

Martin vanhemmat Aune ja Tauno Talja olivat kumpikin juuriltaan Antrealaisia.

Aune (os. Iivonen) oli kotoisin Sokkalasta, naapurikylästä ja sieltä Tojolan talosta.

Evakkomatka päättyi lopulta Riihimäen Herajoelle.

Kansakoulun ja Riihimäen lyseon jälkeen armeija, pioneeri Korialla ja sitten Haminassa.

Martin ammatinvalinta oli selvä nuoresta lähtien. Diplomi-insinööri ja metsäala.

Sen alan töitä hän Suomesta löytyi.

Naapurista löytyi vaimo Ruposen Terttu ja työpaikka Mäntästä. Mäntän suurin työllistäjä on Serlachius Oy ja siellä Marttikin oli koko työuransa ajan erilaisissa tehtävissä päätyen kehityspäälliköksi.

Luottamustoimissa hän oli Osuuspankissa, Mäntän seurakunnassa ja Vuoksen säätiössä.

Nuoruudesta lähtien eräs rakkaimmista harrastuksista Martilla oli partio ja Riihimäen Hirviveikot. Partioharrastus jatkui Mäntässä lippukunnan johdossa.

Kun vajaa vuosi sitten laskimme Martin vaimon Tertun tuhkauurnan Aunen ja Taunon hautaan Riihimäen kirkkomaalla, saattojoukkona olivat Hirviveikkojen ”vanhat parrat”.

1990-luvun alussa avautui mahdollisuus päästä Antrean. Martti ja Terttu olivat etujoukoissa mukana noilla matkoilla. Näihin kotikylämatkoihin lisättiin pian

kirkonmäen siivoustalkoot, kun solmittiin yhteydet paikallisiin asukkaisiin ja saatiin tarvittavat luvat.

Kun 2007 Antrean Kuparsaassa perustettiin Kuparsaaren metsästysseura, seuran synnyn takana oli Harri Hatakan

ohella myös Martti Talja. Seuran jäsenien lukumäärä alkoi kasvaa sitä vauhtia, että ylärajaksi sovittiin 200 henkilöä.

Mukana jäsenistössä on niin antrealaistaustaisia kuin nykyisiä kammengorskilaisia.

Metsästyksen lisäksi myös kalastus ja erityisesti Lappi ja Lapin mökki kuuluivat Tertun ja Martin jokakeväiseen ja syksyiseen ohjelmaan. Lapin mökille viimeinen puolitoistakilometriä taivallettiin kinttupolkua.

Martille oli tärkeä asia selvittää Antrean vanhalta hautausmaalta löytyneen ns. ruustinnan kiven tekstin alkuperä. Siinä auttoi hirviveikko prof. Heikki Palva.

Teksti on vanhasta ruotsalaisesta virsikirjasta:

”Paimenen äänen kuulen kutsuvan minua nimeltä

ja edesmenneet ystäväni ovat vastassa avosylin.

Tässä saan odottaa niitä, jotka on jätetty jälkeeni vielä

vähäksi aikaa vaeltamaan ristin tiellä.”

IRMA KALKE

Markku Talja oli esimerkki mallikarjalaisesta

Markku Talja

16.1.1945-9.4.2021

”No, siihen täytyy vain sopeutua” oli serkku-Markulle tyypillinen kommentti.

Näin hän totesi, jopa elämänsä viimeisinä kuukausina muistiinpanojensa mukaan. Positiivinen elämänsäsenne ja eteenpäin katsova mieli oli toki tuttua lähipiiriin ihmisille.

Markun Karjala-muistot eivät ole yhtä kiinteät ja läheiset kuin ison veljen Martin (ja naapurin pojan, veljeni Pentin).

Karjala kulki mukana monissa

yksittäisissä asioissa, kuten karjalampiirakoissa.

Äiti Aune oli ahkera piirakantekijä ja taito siirtyi myös Markulle. Aunen menehtyminen liikenneonnettomuudessa oli Markulle loppuun asti vaikea paikka. Aunen rikkinäinen piirakkakaulin oli tallessa vielä Markun viimeisessä asuinpaikassa ja seinällä oli Antrean kartta.

Ihmisenä Markku oli esimerkki mallikarjalaisesta. Ulospäin suuntautunut, iloinen, uusiin asioihin herkästi tarttuva.

Ulospäin suuntautuva elämäntyö sai vauhtia agronomiopiskelun lomassa vietetystä vuodesta Amerikan mantereella, lähinnä Kanaadassa. Sieltä palasi uusia ideoita ja suunnitelmia pursuava Markku.

Riihimäen seurakunnan lapsi-

työhön oli tullut Pohjanmaalta musiikkitaiteilainen Elina (os. Hakala) ja melko pian Markku ja Elina löysivät toisensa.

Perhe kasvoi kahdella tyttärellä, Marialla ja Lauralla. Musiikista tuli jälkipolville harrastuksen lisäksi myös korkeatasoinen ammatti.

Agronomin toimenkuva muuttui Markulla myyntityöksi ja siihen liittyi paljon matkustelua, niin kotimaassa kuin ulkomailla.

Elina lähti tästä ajasta helmikuussa 2018 ja Markku muutti Riihimäen keskustaan.

Vaikka Antrea ja karjalaisuus ei ollut esillä kovin näkyvästi, kulki se aina jollakin tavalla mukana koko elämän ajan.

IRMA KALKE



Talkoolaiset Martti Talja, Ossi Paappa, Juhani Kiuru ja Pertti Ruponen.

Vuoksenrannan kirkon vaiheilta

Vuoksenrannan seurakunta perustettiin marraskuun 5. päivänä 1913 annetulla ”Keisarillisen Majesteetin, koko Venäjänmaan Itsevaltiaan, Puolan Tsaarin ja Suomen Suuriruhtinaan ym.” armollisella määräyksellä Vuoksenrannan seurakunnan perustamisesta. Uuden seurakunnan alueella asui 3 537 asukasta 11 kylässä. Kaksi vuotta myöhemmin seurakuntaan määrätty Salo-Kekkilän kylä palasi Antrean emäseurakuntaan.

Ensimmäinen kirkonkokous pidettiin nuorena seurakunnassa tammi-kuun 24. päivänä 1916. Ensimmäinen pappi Aarne Huurre saatiin seurakuntaan 1918, Juho Ruposen lahjoittama hautausmaa-alue otettiin vastaan 1916, kunnostettiin ja vihittiin käyttöön heinäkuun 28. päivänä 1919. Ensimmäinen hautaus lienee suoritettu syyskuun 12. päivänä 1919.

Oma kirkko ja pappila

Vuoden 1920 kuluessa syntyi päätös oman kirkon ja pappilan tarpeesta. Vuonna 1921 tilattiin kirkon piirustukset viipurilaiselta arkkitehti Väi-

nö Keinäseltä. Kirkkorakennukseen suunniteltiin 600 istumapaikkaa. Seurakunnan taloudellinen tilanne ei mahdollistanut uuden kirkon rakentamista, vaan hankittiin väliaikainen kirkko, joka myytiin kunnalle kunnantaloksi uuden kirkon valmistuttua.

Nyky aikaista arkkitehtuuria kuvastavan kirkon rakentajaksi valittiin viipurilainen rakennusliike K.V.Sten. Peruskivi muurattiin elokuun 1. päivänä 1934, kirkko vihittiin käyttöön ilmeisen keskeneräisenä helmikuun 3. päivänä 1935, koska lopputarkastus pidettiin vasta marraskuun 16. päivänä 1936.

Kirkossa ei ollut urkuja tai sähköjä. Lämmityksestä huolehti kuitenkin keskuslämmitys painovimaisella vesikierrolla. Alttariseinän laajan maalauksen toteutti Jalmari Ruokokoski. Kattokruunut lahjoitti Antrean seurakunta.

Kirkkorakennuksen viimeinen toimitus oli kesäkuun 18. päivänä Sirkka Peltosen ja Matti Kempin vihkiminen.

Kirkkorakennus palveli Neuvostoliiton aikana kokous- ja kerhotilana, varastona, kolhoosin konekorjaamona ja lehmien kesänavettana. Paikallis-

ten asukkaiden mukaan kirkon kattorakenteet paloivat 1950-luvulla ja vajaa kymmentä vuotta myöhemmin rakennettiin uusi taitekatto korkean katon sijaan.

Kirkon tornin sisärakenteet ja katto paloivat myös samassa yhteydessä. Hiiltyneitä parrunpäitä on edelleen nähtävissä tornin seinissä.

Paluu

Vuoksenrantaan

Kirkkorakennuksen uusi tuleminen koitti, kun kotiseutumatkat tulivat mahdollisiksi vuonna 1990. Kirkkorakennuksen tila kauhistutti ja siitä haluttiin tehdä uudelleen Herran huone. Lukuisat olivat ne työtunnit, joita ahkerat talkoolaiset käyttivät kirkon siivoamiseksi ja kunnostamiseksi.

Väliaikaiset penkit saatiin 1990-luvun puolivälissä ja nykyiset penkit vuoden 2009 pitäjäjuhlana Kamenogorskin kaupungin ja teollisuuden lahjana. Viipurin aluehallinto lahjoitti uuden peltikaton vuotavan katteen tilalle vuonna 2011. Suomalaiset talkoolaiset kunnostivat samaan aikaan vaurioituneita seinärakenteita ja kirkkosali sai

uuden lattian. Kirkko on toiminut vuositain vierailujen ja hiljentymisen kohteena.

Kohden toimivaa kirkkoa

Vuoksenrannan kirkon kunnostamisen vaiheilla kävi selväksi, että kirkko tarvitsee venäläisen omistajan. Suomalaiset eivät voineet tehdä mm. sähkösopimusta tai muuten hallinnoida kirkkorakennusta. Venäläisten kanssa yhteistyössä oli tähän mennessä estetty kirkkorakennuksen välitön tuhoutuminen. Rekisteröintiselvitys aloitettiin, mutta Krimin sodan aikaansaama poliittinen kriisi lopetti hankkeen.

On aika löytää kirkolle omistaja. Kirkkorakennuksella ei ole tällä hetkellä virallista omistajaa Venäjän rekistereissä ja sillä ei ole siksi lain suojaa.

Kirkon omistajan löytämiseksi ensimmäiset yhteydenotot Inkerin kirkkoon tapahtuivat jo lähes kymmenen vuotta sitten tavoitteena selvittää olisiko heillä käyttöä kirkkorakennukselle. Varsinaista seurakuntaa alueelle ei voida vielä ajatella. Kesäleiritoiminta ja siihen liittyvät tapahtumat katsottiin mahdolliseksi.

Tällä hetkellä on Venäjällä käynnissä Kannaksen alueen jäljellä olevien kirkkorakennusten inventointi. Inventoinnin toteuttaa Pietarin Arkkitehti- ja Rakennusyliopisto. Kuntokartoitukset ja alustavat kehittämis ehdotuksen tehdään yliopistojen opiskelijoiden opinäytetöinä.

Ensimmäiset selvitykset ja mittaukset Vuoksenrannan kirkon osalta tehtiin talvella 2021 ja kesän leiri liittyi kirkon kunnan arviointiin. Kannaksella on yhteensä vastaavassa selvityksessä kuusi kohdetta. Kiireisimpinä kunnostustöinä ovat sakastin alaisten rakenteiden vahvistaminen.

Vajaa vuosi siten osallistuin kirkkorakennusten arviointia käsitelleeseen etäseminaariin yhdessä Peter Zakrevskin kanssa. Mukana olivat edustajat myös Venäjän muistomerkkien suojeluyhdistyksen Pietarin toimistosta ja Leningradin kulttuurikomiteasta sekä Aalto yliopistosta. Karjalan Liitto tukee hanketta. Selvityksiä voidaan hyödyntää kirkkorakennusten rekisteröinnissä ja venäläisen rahoituksen saamisessa kulttuurihistoriallisesti merkittävälle



Onkohan Pekkolan navetan tiili Visulahden navetalla?



Juhani Kiuru ja Martti Talja haastattamassa paikallista asukasta kirkon tapahtumista.

kohteille.

Vuoksenrannan kirkon rekisteröinti Inkerin kirkon omaisuudeksi on aloitettu. Piispa Ivan Laptev tukee hanketta ja Inkerin kirkon kiinteistöistä vastuuta kantavat viranhaltijat ovat tehneet yhteistyötä Kamennogorskin kaupungin kanssa. Rekisteröintitavoite edellyttää kuitenkin virallisen tahon suorittaman kalliin kirkkorakennuksen mittauksen, jotta rakennus olisi ensin rekisteröity Venäjän maanmittausrekisteriin ja sitten kirkon omaisuudeksi. Kanneljärven kirkkorakennus toimii toimintatavan pilottina, jonka jälkeen on Vuoksenrannan vuoro.

Toisessa vaiheessa toteutetaan hautausmaa-alueen rekisteröinti. Vasta tä-

män virallisen rekisteröinnin jälkeen on hautausmaa-alue rauhoitettu pysyvästi meille rakkaiden vainajien viimeiseksi lepopaikaksi.

Inkerin kirkon talous on tiukalla eikä mahdollista välittömiä laajoja kunnostustoimenpiteitä. Käytyjen keskustelujen pohjalta toiminta olisi alkuun kesätapahtumiin keskittyvää toimintaa, jonka avulla kirkko keräisi kunnostusvaroja.

Meidän vuoksenrantalaisten talkootoiminta erityisesti hautausmaiden kunnan ylläpitämiseksi on edelleen välttämätöntä. Aluehallintovirasto tukee talkootoiminta ei kirkon rakentamista.

MARTTI TALJA



Martti, Ossi ja Pertti valitsemassa ja puhdistamassa tiiliä.

Vuoksenrannan kirkon päädyn muurauskunnostus

Kesällä 2012 tehtiin kaksi matkaa Vuoksenrannan kirkon päädyn muurauskunnostuksen merkeissä. Ensimmäisellä matkalla 30.6.–4.7.2012 olivat mukana Martti Talja (matkanjohtaja), Juhani Kiuru, Ossi Paappa sekä Pertti ja Vilho Ruponen. Toiselle reissulle 2.–5.8.2012 osallistuivat Martti Talja Lahdesta, Martti Talja Mäntästä ja Vilho Ruponen Lahdesta.

Viipurin aluehallinnon lahjoittama uusi peltikatto oli asennettu kesällä 2011. Yhteistyösopimuksemme mukaisesti lupasimme korjata kirkon rapautuvia ulkoseiniä ja piippua. Tätä varten olimme saapuneet Vuoksenrantaan.

Ensin haettiin Visulahden kolhoosin navetan raunioilta peräkärreilyinen putsattuja savitiiliä. Martti oli hoitanut byrokratian, jotta meillä oli virallinen lupa kyseisen raunion tiilien hyödyntämiseen. Tiilien laatu oli keväisellä siivousmatkalla Kaskiselästä tullessa käyty arvioimassa ja hyväksi havaittu.

Seuraavaksi purettiin nostolavan korissa ollen käsin nostelemalla irrallisia seinätiiliä kirkon molemmilta lappeilta. Nostolavan puomi joutui sakastin takia olemaan kovin loivassa asennossa, josta seurasi se, ettei tiiliä voinutkaan tuoda hallitusti alas kovinkaan paljon, joten tyydyimme heittelemään tiilet alas.

Tiilet sai nosteltua käsin hyvin pitkälti, vain pieni määrä tarvitsi muurausvasaralla koputtelua sekä viimeistelyä piikkauskoneella muurausrajalla.

Peltikaton ruoteiden täysin kiinnittämättömän alusvasan ankkurointi päätyseinään toteutettiin kuumasinkityillä teräskiinnikkeillä. Kiinnikkeiden kiinnitys vasaan kansiruuveilla ja alapaan kanttaus kiinnittyi seinän muurauksen avulla.

Muuraussementin outo laatu

Sikäläinen tavanomainen kalkkilaas-

timuuraustyö oli meille outoa, koska emme olleet syntyneet 30-luvulla, emme vain sitä heti ymmärtäneet. Kaikki materiaali piti olla valmiina, mutta muuraussementin outo laatu ilmeni vasta myöhemmin.

Olimme nimittäin oppineet muuraamaan muuraussementin ja hienon hiekan sekä veden kanssa, joten olettimme muurauksen sujuvan kuten kotonakin. Laasti lämpeni kummasti ja vaati jatkuvasti veden lisäämistä.

Vanhalta muurarilta Suomesta kysyttiin puhelimitse ohjeita, koska homma ei selvästikään toiminut. Vastaus oli, että meillä onkin valtava säkki sammuttamatonta kalkkia, joten purkakaa ne vähät tiilet pois, ei ne ole kiinni. Sammuttakaa kalkki yön yli ja lisätkää hiukan sementtiä laastiin. Ohje oli sementin määrälle, että muurarin käden se täytyy tuntea, ei siis olekaan apteekin tarkkaa.

Muurausoperaatio vaati ensin sammuttamattoman kalkin sammut-

tamisen, johon saatiin menettelyohjeet, siitä selvittiin ilman henkilövahinkoja.

Muuraushiekkaa löytyi seulottavaksi ratatyömaan maastosta, paikallinen luonnonvara, josta ratapenkerekin on tehty. Suomessa oli jo siirrytty valmiin kuivalaastin käyttöön muurauksessa, joten Suomessa olimme kaksi kehitysaskelta pidemmällä.

Vettä ei ollut mistään helposti otettavaksi, järvistäkin oli havaintoja metsäryteikön läpi. Ennen kirkonkylää oli tien poikki virtaava Otamoinjoki, jonka sillalta köysi ja ämpäritekniikalla katkaistun muovipullon avulla saatiin kanisterit täytettyä peräkärrylle.

Sementtiä odotellessa pystytettiin verkkolöytöpaikan infotaulu, jonka Martti oli rakentanut täyteen kokoon sillä aikaa, kun Pertin kanssa olimme purkamassa päädyn irtotiiliä. Muuraus korkealla ei tällä erää paljonkaan ehtinyt valmistua. Ossi täytteli alhaalla erilaisia seinissä olleita koloja.

Sähköä saatiin betonipylväässä olevasta pienen pienestä pistorasiattomasta sähkökeskuksesta erittäin hankalasti omaan sähköturvalliseen keskukseeni.

Kivituotetehtaan kerrostalossa

Majoittuminen tapahtui Antreassa kivituotetehtaan kerrostalossa olevassa huoneistossa, jossa oli oma toiminen ilta- ja aamukokkaus. Keskustan kauppa oli myöhään auki, joten muonaa oli hankittavissa helposti.

Tiilien putsaus Visulahdessa oli tietenkin kalkkipölyistä, joten porukka kaipasi peseytymistä. Emme vain tienneet, milloin kerrostalossa sai edes lämmintä vettä.

Juhanilla oli kanttia ottaa jääkylmä suihku. Me muut kannatimme heinäkuista uintia Vuoksessa. Kuukaupin uuden sillan alla olevassa roskaisessa akanvirran pyörteessä uimme hyvin kylmässä vedessä. Ranta oli siltapilarin vieressä rakennettu isoista räjäytetyistä kivenlohkareista. Ei muita haavereita kuin iso naarmu yhden sääreän.



Toisen lappeen muurauksen korjaus.

Kylän vähät asukkaat eivät osoitaneet lähempää kiinnostusta touhujamme kohtaan.

Eräs mummoihminen oli kirkonmäellä pienen lapsenlapsensa kanssa poimimassa mansikoita. Hän nostikin melkoisen räpätysten tiilien varastamisesta ja lupasi kutsua poliisin paikalle. Juhanin tulkkausnopeus ei kuulemma oikein riittänyt ymmärtämään, mistä kaikesta hän mekasti meille. Poliisia ei kuulunut kuitenkaan. Kaiken varalta oli tuo suullinen ”proopuska” tiilien ottoon.

Toinen matka elokuussa

Ennen toista matkaa päädyimme siihen, että nostolavalla on vain yksi henkilö, jolloin kantavuuden rajoissa saamme vesiämpärin, kaksi laastiämpäriä ja pari tusinaa tiiltä kerralla ylös. Maapalvelu toimi rivakasti lastauksessa, vanhempi Martti juotti muurarin ja nuorempi nosti kaksi täyttä laastiämpäriä, sitten molem-

mat latoivat tiilet nostolavalle ja sitten uutta laastia hämmentämään ja tekeytymään.

Sikäläisestä työläästä laastinvalmistustavasta pääsimme eroon viemällä suomalaista säkitettyä kuivaa valmislaastia, joka kuitenkin hieman loppui ja piti turvautua vanhanaikaisempaan menettelyyn.

Majapaikkana oli Anatolin datsa Patalahdessa, vesikanisterit täytettiin Patalahdessa.

Muuraustyön jälkeen alkuillasta lähdettiin kiertämään Vuoksenrantaa yöhön saakka.

Kiertoaajelu alkoi uutta ratapenkkaa pitkin niin pitkälti kuin sitä oli, Vuosalmen tielle asti. Kävimme Oravankydössä ja Härk’korvessa sekä kääntymässä Vuosalmella saakka. Aamuyöstä saavuimme majapaikkaan.

Sunnuntain ohjelmassa oli kaupunkipäivien juhlat, johon muurariinkin pääsi siivellä.

VILHO RUPONEN



Ensimmäisenä pidettiin jumalanpalvelus, jonka aiheena oli ikuisuus ja menneiden Karjalan sukupolvien muisto.

Restaurointileiri, jumalanpalvelus ja viulukonsertti Vuoksenrannan kirkossa

Pitkien valmistelujen jälkeen järjestettiin Vuoksenrannan kirkossa erikoinen tapahtuma 3.7.2021. Mukana olivat Inkerin kirkon Lempäälän seurakunnan pappi Aleksander Kudryavtsev, Pietarin Rakennus- ja arkkitehtuuriyliopiston oppilaat sekä viulusoittajat Pietarista.

Ensimmäisenä pidettiin jumalanpalvelus, jonka aiheena oli ikuisuus ja menneiden Karjalan sukupolvien muisto. Sen jälkeen allekirjoittanut piti pienimuotoisen esitelmän Vuoksen-

rannan kunnan ja kirkon vaiheista mukana olleille ylioppilaille. Myöhemmin he tutustuivat kirkon rakenteisiin ja miettivät mahdollisia korjaustoimia.

Tapahtuman lopussa kirkossa pidettiin tunnin mittainen viulukonsertti, johon kirkon akustiikka antoi erinomaiset puitteet.

Tapahtuman jälkeen käytiin keskustelua kirkon kohtalosta, jonka yhteydessä pappi Aleksander tiedotti, että Inkerin kirkko otti tehtäväkseen hakea lupa siirtää Vuoksenrannan kirkkora-

kennus Inkerin kirkon omaisuudeksi.

Prosessi on pitkä, sillä tällä hetkellä rakennus ei ole rekisteröity Venäjän maanmittauslaitoksessa ja näin ollen ensimmäisenä pitää tehdä tarvittavia mittauksia ja rekisteröintiä.

Ensiksi kuitenkin tehdään vastaava mittaus Kanneljärven kirkossa, jossa on jo toimiva luterilainen seurakunta. Kanneljärvi siis tulee malliksi myös Vuoksenrannalle.

PETER ZAKREVSKI



Pietarin Rakennus- ja arkkitehtuuriopiston oppilaat tutustuivat Vuoksenrannan kirkon rakenteisiin. Tilaisuudessa kuultiin myös musiikkia useamman esittäjän voimin.



Pienen lottatytön talvisotaa

Menin sinä syksynä alakouluun. Olin keväällä täyttänyt seitsemän vuotta. Vaikka kotini oli koululla, en kuitenkaan käynyt sitä. Alakoulua pidettiin Kujasin Antin talossa, ihan tavallisen pienen maalaistalon tuvassa, ehkä vajaan kilometrin päässä meiltä kotoa. En muista, että koulussa olisi puhuttu mitään sodasta tai ei ymmärretty, mitä se oli.

Suojeluskunnan paikallispäällikkö

Jotain levottomuutta oli kuitenkin lapsen mielessä havaittavissa, ainakin meillä kotona, isolla koululla, jossa isäni ja äitini olivat opettajina. Meille oli muutenkin keskittynyt kaikki sotilaallinen toiminta ja suojeluskuntatoiminta – olihan isä Vuoksenrannan suojeluskunnan paikallispäällikkö. Eikä kylässä tainnut olla muuta puhe-
lintakaan kuin koululla.

Isälle tuli ensimmäisenä kaikki tieto, ja meiltä sitä vietiin eteenpäin. Aapo-veljeni vei sitä juoksujalkaa talosta taloon. Kuuluihan hänkin jo silloin sotilaspoikaosastoon. Samalta ajalta ovat varmaan myöskin ensimmäiset pikkulottakokemukseni. Siihen aikaan kerääntyivät naiset ja tytöt meille koululle tekemään sotilaille joitakin varustuksia.

Sotilaille kaasunaamareita

Mieleeni on jäänyt jonkinlainen kaasunaamari. Se tehtiin raidallisesta miesten alushousuflanellista. Pussin sisään laitettiin täytettä ja sidottiin tavallisella harmaalla rei'itetyllä sukkanauhalla. Liekö niitä koskaan käytetty? Ei ole tiedossa.

Koko lapsen elämäni pyöri lottatyön ympärillä, sillä se oli keskittynyt meidän koululle. Äiti oli puheenjohtaja, ja meillä oli kaikki siihen liittyvä materiaali. Seisoipa pihassa niin sanottu ”Lottapömpeli”, jossa säilytettiin kaikki lottien astiat, kenttäkeittöt, lautaset, mukit...

Olli-veljeni lähti sinä syksynä vapaaehtoisesti armeijaan. Siitä lähdöstä minulla on jonkinlainen muistikuva, kun oltiin häntä saattamassa koulun pihalla. Ja sillä tiellä hän sitten

olikin. Minun mielestäni niin kauan kuin lähes kolmekymppisenä siirtyi rajavartiostoon – sotilasuran jälkeen siviilivirkaan.

Kylässä vain veljeni ja minä

Äkkiä se ensimmäinen lukukausi koulussa loppui. Opettaja sanoi, ettei meidän enää tarvinnut tulla kouluun. Se kai tiesi sodan alkamista. Ajankulu on hämärtynyt, mutta kohta sen jälkeen kylää alettiin tyhjentää siviiliväestöstä. Vuoksenrannan Sintolan kyläläiset lähtivät evakkoon. Kylään ei jäänyt muita lapsia kuin veljeni ja minä.

Meidän koululla oli linnoitustyömaa. Äidin piti asemansa vuoksi jäädä sen muonitusta johtamaan. Viimein meidät lapset siirrettiin muutaman kilometrin päässä olevaan Pullin taloon. Sieltäkin oli isäntäväki jo muissa tehtävissä, karjaa hoitivat sukulaistalon tyttö ja poika. Talo sijaitsi ihan metsän keskellä – kaiketikin turvassa.

Lihatiinu haudattiin ajokalusolaan

Sen muistan, että oli kova pakkanen. Pullin talosta hiihimme usein äidin luo, kun oli kovasti ikävä. Sillä lailla mentiin jouluakin viettämään. Se oli jo sotajoulu. Jotain hauskaa muistuu siitäkin mieleen; voi kirnuttiin kotona. Kirnu oli veivattava. Kerran siitä ei tullut voita, vaikka kuinka kirnuttiin. Lopuksi siitä tehtiin pannukaku- ja lettutaikinaa.

Isä oli siihen aikaan tehtäväpaikkaansa Vuoksenrannan suojeluskuntatalolla. Meidän kotia ei oltu vielä siinä vaiheessa evakuoitu, tavarat olivat kaikki kotona. Varauduttiin kuitenkin siihen, jos täytyy lähteä; isä kaivatti ajokalusolaan suuren kuopan ja siihen haudattiin meidän suuri lihatiinu, johon peitettiin kaikki sen syksyn säilykkeet, hillot ja mehut kellarista. Tiinu peitettiin hyvin, maata päälle ja ajokalut paikalleen. Kukaan ei tiennyt kätkestä mitään. Sieltä ne sitten aikaan hyvin säilyneinä löytyivätkin.

Ryssän lentokoneita

Pullilta meidät lapset siirrettiin joulun

jälkeen seuraavaan paikkaan, Vuoksenrannan kirkolle erääseen taloon. Se sijaitsi aukean mäen päällä, josta ei ollut suojaa mihinkään päin. Siellä olimme monta kertaa vaaratilanteessa, kun lähellä oli linnoitusmiehiä, joita päälle lentelevät ryssän koneet yrittivät ampuu.

Meidän turvapaikkamme oli sen talon iso leivinuuni. Me ryöimme leipäunin ympärillä sitä mukaa kumalla puolella taloa koneet olivat. Kuinka paljon siitä olisi suojaa ollut? Ei kuitenkaan mitään käynyt.

Nukuin junan lattialla

Minä kuljin punaisessa hiihtopuvussa ja punaisessa lentäjämallisessa hatussa, kun kaikilla muilla oli valkoiset lumipuvut päällä. Punaisissa vaatteissa syöksyin maantien ojaan, kun venäläiset koneet ampuivat meitä kohti.

Viimein maaliskuun kahdeksatta päivää vasten yöllä talvisodan loppuvaiheessa isä sai pakattua meidät pois sodan jaloista. Sinä yönä evakuoitiin Vuoksenrannan postitoimisto. Siihen samaan postilinja-autoon isä sai meidät mukaan. Muistan tarkalleen sen päivämäärän, kun Aapo-veljeni täytti sinä päivänä 11 vuotta.

Ja sitten sitä lähdettiin. Määräyshän oli, ettei mukaan saanut ottaa muuta kuin mitä käsissään jaksoi kantaa. Niin oli meidänkin vaneeriseen matka-askiin pakattu pöytähopeat ja valokuvat. Ne olivat tunnearvoltaan kalleinta, mitä meillä oli. Oli vielä toinenkin paketti ja siihen oli pakattu ruokasalin seinäkello, jonka Sortavalan ukki oli tuonut perheeseen silloin, kun Aapo-veli oli syntynyt.

Jostain sitten käytiin junaan, joka oli aivan täysi ihmisiä, sotilaita pitkin penkkejä, vaunuhyllyjä, lattioita. Minäkin nukuin junan lattialla. Kurikka oli kuitenkin päämäärä, johon tulimme. Siellä oli meidän ensimmäinen evakkokoti Peltomäen talon vinttikamari Kurikan aseman vieressä.

Siihen vinttikamariin saapui muutamana päivänä kuluttua myös isä, kun rauha oli tehty 13.3.1940 tietyin sopimuksin. Isän viimeinen käynti kotona

oli hyvin katkera. Kyllä koululla oli aina ollut polttopuita, mutta kaikesta huolimatta isän mennessä sinne, joku vieras sotilas lämmitti meidän ruokasalin uunia meidän omilla huonekaluilla.

Isälläni oli sama ajatus kuin monella muulla viimeisen kerran siellä käyneellä, että sytyttää sen lähtiessä palamaan. Mutta onneksi hän ei tehnyt sitä, sillä me pääsimme vielä keran kotiin takaisin. Meillä oli silloin

entinen koti. Nyt sitä ei enää ole.

KAISA MAASILTA O.S. HEISKANEN
Kirjoittaja toimi Vuoksenranta-seuran sihteerinä ja hallituksen jäsenenä v. 1977–1993.

Kappale matkaa Kaisan kaverina

Kaisa Cherryllä ajavi
ajokillaan ansiohon.
Sillä kuntoaan kohottaa
istuessaan ilveksillä
leopardilla löhöten.
Ellei kuntoni kohene,
menen kuntolaitokselle
Ikaaliseen ihanaan
saamaan tanssiterapiaa.

Kun on huomenet sanottu
tutkittu monet potilaat,
ottaa paperin pahaisen
vp-lapun laatiakseen.
Ellet lappua latine
kuulutuksia kuuntelet.

Kaisa käsiä pesevi
kansliassaan kiiruhtaapi,
löytää liuskelehtiönsä.
Siihen tietonsa tallettaa.

Löytyy työt tavanomaiset:
kuten apteekkiasiat,
sidetarpeet, säärihaavat
sekä labralappusetkin
huolehtii Transittin matkahan.
Onko tuotu tavaroita?
Määrä riittävä varattu.

Kuivatahan, käännetähän,
kylkiin pannaan voitehia
sekä talkkia väleihin.
Siellä istuvat somasti
odottavat ontuvaiset.

Kertovat omat raportit:
kellä yöllä selkää särki,
kenen koipea kolotti.
Onko lääkitys sopiva?
Ei kai liikaa lääkitystä?
Vaiko liiankin vähäsen?
Entä unet huomioitu,
verenpaineet mittaeltu,
kuinka kuumeet kontrolloitu,
mitä suonessa syketä?

Kaikki kerran vanhenemme
höppänoiksi herkiämme

siksi heille antakaamme
oiva osa itsestämme
herkimmästä hengestämme.

Katsoo tänne, menee sinne,
juoksee kiharat sojossa
sv-laput kainalossa.
Kaisa ottaa omaksensa
ongelmat työtoverin
muiden hommien lomassa.
Kaikki kuuluu hoitajalle,
sairaanhoidon taitajalle.

Entä hoitosuunnitelmat?
Huitaise ne huilatessas.

Seisooopi pomo ovella.
Kaisalle hän kailottaapi:
Kutsun taasen kokoukseen,
ryhdyn meetingin pitohon.
Onko ongelmat osattu,
onko käyty keskustelut?

Jatkuu hoitoneuvottelu,
osastolla voivottelu.
Sairaat kaipaa kaitsijaansa.
Onko heidät unohdettu,
syryään heitetty potevat?

Eipä jaksa vastaan panna,
vaikka taakkoja lisätään
vastuusehen velvoitetaan.

Raportti on ratkaiseva
merkki raadannan kululle.
Hoitajatkin huokaisevat
kahvikuppi nenän alla
sekä leipänen kädessä,
kassiloistaan kavamansa.

Ovikello ringahtavi.
Sieltä tulee vierahia,
ihan kukkaset kädessä.
Hoitajat hyvillä mielin.
Tervetuloa tupahan,
kovin onkin odotettu
tarhuria kaipaeltu
tänne vanhojen iloksi,
mielialaa nostamahan,

hengen puolta helpottamahan.

Eipä kauan neuvottele
parantajat päivittele
oman ongelman edessä,
kun jo työhön kiiruhtavat
eikä viivy vierahatkaan.
Sairaat kaipaa kaitsijaansa.

Jopa pääsin iltapäivään.
Pian Cherryllä ajelen
kohti kotiin kalliolle
itsenäiseen illanviettoon.

Ei oo rouvaksi ruvennut
vaikk' ois ollut ottajia
isoäitinä iloitsee.

Tänään tulee vierahia,
tupailtaan tuttavien
karjalaisilla kokous.
Sotaurhot, sydäntanssit,
lautakunnat muistettava,
linja-autot tilattava,
sekä puolueasiat.
Luottamusta luovutettu
onhan Kaisalle lujasti.
Mapit kasvavat kasassa.

Entä ammattiasiat?
Tekee Tehy tehtävänsä.
Annan ammattiasiat
nuoremmille päättäjille,
tasa-arvon taitajille.
Olen kuitenkin mukana,
vaikk' ei palkkani parane.

Onnittelen ystävääni,
hoitajaa hyvän näköistä,
”ylihoitajaa” ylevää.

Viel' on meillä monta vuotta,
vuotta kymmenen jäljellä.
olkoon aika onnellista
terveytesi turvallista!

*Runo on 50-vuotisonnittelu Raijal-
ta Kaisa Maasillalle 29.3.1982.*

Perinnekeruukilpailun tulokset selvillä

Vuoksen Säätiö käynnisti Suomi 100 -juhlavuonna perinnekeruukilpailun, jonka määräaika jatkettiin vuoden 2018 loppuun asti.

Tavoitteena oli saada talteen uutta muistettavaa ja vielä olemassa olevaakin karjalaista perinnettä: kirjoituksia, runoja, musiikkia, filmejä ja niin edelleen. Sarjoja oli kaksi: Karjalassa syntyneiden sarja sekä sotien jälkeen syntyneiden sarja.

Yhteensä keruu tuotti 26 eri aineistokappaletta. Suurin osa oli tekstimuotoisia muisteloita, mutta mukana oli myös yksi äänitallenne, yksi runo sekä yksi esineistöluettelo. Saima Ahtiainen toimitti kaiken ei-digitaalisenä saapuneen aineiston digitaalisesti tekstimuotoon.

Kaikki osallistuneet ovat tuoneet arvokkaan lisän jo aiempina vuosina ja vuosikymmeninä eri puolilla kerättyyn aineistoon. Kilpailu tuotti koko joukon sykähdäviä ja eläväisiä kertomuksia, eikä palkittavien valinta ollut helppoa.

Palkintoraadin muodostivat Ilkka Ahtiainen, Harri Hatakka ja Ari Ylä-Anttila.

Karjalassa syntyneet

Pääpalkinto, 1000 euroa:

Erkki Virolainen: Oravankydöstä Rapalaan

Kirjoittaja kuvaa hienosti yhden

päijäthämäläisen paikkakunnan mikrohistorian sen jälkeen, kun karjalaiset saapuivat sinne. Se kertoo, miten melko syrjäinen Rapala nousi kuokoistukseen muutamaksi vuosikymmeneksi siirtolaisten tulon jälkeen ja ansiosta. Kuten Virolainen kirjoittaa, ”kylään syntyi vuoksenrantalaista säpinää”. Myös teollisuussuku Waldenin kartanonväen ja kyläläisten suhde kuvataan lämpimästi, mikä murtaa väinölinnamaista kliseetä sydämettömistä kartanonherroista.

Kunniamaininnat, á 250 euroa:

Pertti Meriläinen: Evakkoajan muisteloita, Hännikkälänniemi, Nuoruuteni evakkoajan jälkeen

Meriläinen oli kilpailun tuottelisin muistelija, sillä hän lähetti peräti kolme kertomusta. Tekstit ovat persoonallisia ja hyvin tunteikkaita ja ne sisältävät paljon yksityiskohtia. Meriläinen oli evakkotaipaleen alkaessa 6-vuotias. Etenkin varhaiset lapsuusajan muistot Tammelasta ovat mielenkiintoisia.

Tuula Lindholm: Milja Lindholmin tarina, haastattelu tämän 80-vuotisjuhlavuonna 2007

Tuula Lindholm on kirjoittanut vahvan tarinan, jossa historian laaja kaari ja yksityinen henkilöhistoria kulkevat rinta rinnan. Teksti on alun perin tehty toiseen tarkoitukseen, mikä selittää muotoa. Seikkaperäinen ja kiinnostava kirjoitus.

Matti Mäkinen: Hämäläispoika karjalaisten parissa

Mäkisen kirjoitus eroaa kaikista muista siinä, että kirjoittaja ei ole karjalainen vaan hämäläinen Janakkalasta. Hän muistelee sodanjälkeistä aikaa selkeästi pojan näkökulmasta, ja tuo näkökulma on lämmin uteliaisuus.

Viime sotien jälkeen syntyneet

Pääpalkinto, 1000 euroa:

Nimimerkki Uuno, Timo Mykrä: Miten karjalaisuus vaikuttaa elämässä nyt

Sotien jälkeen syntyneiden sarjaan tuli kolme kirjoitusta. Niistä ansiokkain oli Timo Mykrän teksti. Hän kuvaa analyttisesti nuoren miehen elämää ja sitä, miten karjalaisuus näkyi, kuului ja tuntui Heinolassa ja Turussa. Lisäansio on se, että hän analysoi myös karjalan murteen merkitystä heimoidentiteetissä.

Kunniamaininta, 250 euroa:

Pirjo Nurmilaukas: Erään perheen tarinoita (Aino ja Erkki Kekki, sis. mm. kirjeitä)

Nurmilaukaksen teksti erottuu selkeästi muista lähde pohjaltaan, sillä se perustuu autenttisiin kirjeisiin ja lainauksiin niistä. Kirjeiden avulla syntyy hieno kuva työntäyteisestä elämästä puutteen keskellä. Sellaisesta, jota nykyihmisen on vaikea ymmärtää.

Erkki Virolainen: Oravankydöstä Rapalaan – Tuulimyllymäestä Haavistoon

Juhannusviikolla 1944 tyhjennettiin Vuoksenrannan Oravankydön kylä siiviliasukkaista. Neuvostoliiton joukot olivat jo Äyräpäässä suunnittelemassa Vuoksen ylitystä Vuosalmen puolelle. Puolustuslinja oli alle 10 kilometrin päässä Oravankydön kylästä. Matkaan lähti tuolloin Tuulimyllymäen talosta isoäitini kahden nuorimman lapsensa kanssa junalla Sairalan asemalta kohti Kanta-Suomea.

Isoisä jäi vielä hoitelemaan kylän evakuoitiasioita, perheen vanhin lapsi oli Lotta-tehtävissä rintamalla ja

vanhin poika oli jo sotilaana rintamalla 18-vuotiaana nuorukaisena. Kaksi keskimmäistä lasta, 19-vuotias tytär ja 16-vuotias poika, tuleva isäni, lähtivät karjan kanssa jalkapatikassa kohti länttä ja Pohjanmaata.

Isoäitini saapui noin viikon junalla matkaamisen jälkeen nuorimmaisensa kanssa Ähtäriin. Siellä sijoituspaikaksi valikoitui Sipilän kylä ja siellä Haaviston talo. Isoisäkin ehti sinne jo evakuoitintehetävistään heinäkuun alkupuolella, ja karjan kanssa matkannut isäni ja tätini vasta heinäkuun

puolenvälin paikkeilla.

Isovanhempieni perhe oli onnellisessa tilanteessa, olihan karjan kanssa kävelemässä jo aikuisikäinen tytär ja isänikin oli 16 vuotta täyttänyt miehenalku. Monessa perheessä karjankuljettajat olivat paljon nuorempia. Siksikin matka kesti, kun matkaajat auttoivat toisiaan, pienimmät karjan ajajat tarvitsivat aina hetkittäin avustamista. Lehmiä yritettiin lypsää, vaikka maitoa ei aina voitu hyödyntääkään.

Isäni toi hevoset mukanaan. Vaik-

ka osa Tuulimyllymäenkin hevosista oli otettu sotilastehtäviin, oli mukana vielä kaksi aikuista pollea ja keväällä syntynyt varsa. Tämän nuoren hevosen kanssa tuli ongelmia, ei varsaa tietysti voinut kengittää ja nuoret kaviot eivät siten tahtoneet kestää sora- tiellä kävelyä. Töppösiä täytyi yrittää varsalle laitella, materiaaliapua tuohonkin saatiin matkan varrelta ja niin vaan varsakin saatiin Haavistoon.

Yksi menetys sentään karjankuljettajille tuli. Perheen koira Tessu oli mukana saattueessa toista viikkoa. Oltiin jo reilusti Saimaan länsipuolella, kun eräänä yönä Tessu katosi. Koiran kohtaloa yritettiin selvittää, mutta tuloksetta.

Setäni, eli perheen 18-vuotias esikoispoika oli jo puolustamassa isänmaata, kesäkuun loppupäivinä Tali-Ihantalassa ja sitten 10.7.1944 osa Laguksen panssaridivisioonasta heitettiin Vuosalmelle vihollisen Vuoksen ylitystä torjumaan. Setäni kuului tähän ryhmään ja joutui näin taisteluihin lähelle lapsuuden kotimetsiä. Matkaa Tuulimyllymäkeen oli vain noin viisi kilometriä ja setäni sai luvan pistäytyä kotia katsomaan 12. ja 13. päivien välisenä yönä.

Kotona Tuulimyllymäessä oli tykistön ja huollon esikuntajoukkoja, sekä Tessu. Tuntui lähes käsittämättömältä, miten koira oli osannut takaisin kotiin tuolta Hankasalmen tienoilta ja monen vesistön takaa. Tessu tietysti tunsu setäni, mutta eihän koiraa voinut keskelle sotatannerta jättää. 18-vuotiaan sotilaan oli tehtävä viimeinen palvelus rakkaalle Tessulle.

Ähtäri oli tilapäiskoti myös Oravankydön aikaisille naapureille. Saman kohtalon kokeneet tutut helpottivat elämäntilannetta. Isovanhempani muistivat lisäksi aina kiitellä Haaviston talon asujia. He ymmärsivät maamme tilanteen ja myös sen, etteivät nämä 400 000 pakolaista omasta halustaan tulleet Kanta-Suomen maa-seuturauhaa häiritsemään.

Syyskuussa 1944 solmittiin aselepo itäisen naapurin kanssa ja kaikkien muiden kiireiden keskellä aloitettiin myös sotapakolaisten loppusijoituspaikkojen suunnittelu. Kevään 1946 aikana selkiintyi, että viidelle oravankytöläiselle ja kahdelle härkkorpelaiselle perheelle tarjottiin muuttomah-

dollisuutta Itä-Hämeeseen. Tarkalleen paikka sijaitti Sysmän pitäjän Rapalan kylässä.

Haavistosta Myllymäkeen

Oravankydössä oli totuttu jo 1930-luvulla hyviin liikenneyhteyksiin. Siellä elettiin silloisen Viipuri-Käkisalmen valtatien varressa. Jo ennen sotia kylän läpi kulki viisi päivittäistä, edestakaista linja-autovuoroa näiden Karjalan kaupunkien välillä.

Rapalassa oltiin vähän sivummas- sa. Tarjolla oli pitkä niemi keskellä Päijännettä, kiviset pellot ja vain kesäaikaan jollain tavalla autolla ajettava tie. Aikaisin aamulla lähti linja-auto kirkonkylään, ja sitten illansuussa paluu. Auto yöpyi Rapalassa, joten suuntaansa oli vain yksi yhteys päivässä. Kirkonkylälle oli matkaa pahimmillaan yli 25 kilometriä.

Vähitellen saatiin tämä ainoa julkinen liikenneväline liikkumaan myös talvella. Pääasiassa liikkumisvälineenä oli kuitenkin hevonen ja nuorilla kesäaikaan polkupyörä. Kesäaikaan käytettiin liikkumiseen myös venettä ja laivaa. Talvella jäätä pitkin oli kirkonkylälle vain 10 kilometriä, mutta reitti oli vaarallinen salmien ja virtausten heikentämän jään vuoksi. Kahden ensimmäisen talven aikana Rapalan karjalaiset menettivät kolme hevosta jäihin hukkuneina. Ihmishenget sentään säästyivät, yksi läheltä piti sukellus sentään sattui.

Isoisäni, isäni ja setäni lähtivät Ähtäristä hevosineen toukokuussa 1946 kohti tätä uutta kotiseutua. Pelot olivat osittain viljeltävässä kunnossa, loppuja sitten paranneltiin viljelykelpoisiksi vuosien saatossa. Ei ollut oravankytöläistä laajaa, tasais- ta ja yhtenäistä peltoaukeaa. Rapalasta löytyi pieniä, kivisiä ja osin veden vaivaamia peltotilkkuja. Rapalan metsät olivat kyllä hyvässä kunnossa ja hoidettuja. Tuolloin ei vielä asutus- tiloihin tulleet Päijänteen rannat juuri- kaan muuttajia kiinnostaneet.

Toukokuussa paikalla oltiin miesporukalla ja eväinä oli Ähtäristä lähdetessä etupäässä leipää. Kun koko seitsemän perheen miesporukka oli tasaillut keskenään eväät ja kaikki oli syöty, tuli tietysti nälkä. Ei ollut

kartanossakaan ruokaa viljalti, ei edes myytäväksi. Onneksi Rapalassa oli Lampi ja kalojen kevätkutu menossa. Karjalassa Torhojärvi oli kohtalaisen lähellä Oravankytöä, mutta kalastus ei ollut juurikaan kylän isäntien ruo- anhankintakeinona käytössä. Isäni oli kuitenkin jo poikasena innostunut kalastuksesta serkkunsa kanssa. Serku ku asui Oravankydön Rokoniemessä, siis lähes Torhojärven rannassa, poikien kalastusintoa saattoi lisätä tuokin seikka.

Nälkäinen toukokuukkojen porukka teki päätöksen. Isäni pistettiin kalas- tamaan ja ainakin osittain vapautet- tiin muista peltotyövelvoitteista. Hän sai jostain kartanon pajasta hankittua sen verran tykötärpeitä, että vaatima- ton katiska syntyi. Lammesta tuli ka- laa, mutta kuka ne jatkojalostaa? Sa- ma raati päätti, että isäni myös perkaa kalat ja keittää keitot. Kartanon talou- denhoitaja ja karjakkokin jo heltyivät sen verran, että keittoon saatiin ostet- tua vähän maitoa liemen jatkoksi ja muutama itänyt peruna.

Toukutyöt tuli tehdyksi isovan- hempien uudelle kotitalalle kolmen miehen ja kahden hevosen voimin niille osille peltoa, joilla viljely oli mahdollista. Tähän oli tyytyminen ja jo tällä reissulla isoisä päätti, että ti- lan nimi tulisi mukailemaan vanhaa oravankytöläistä talonnimeä. Nyt ei ollut pihapiirissä tuulimyllyä, mutta olkoon talon nimi sitten Myllymäki. Jonkinlainen tilapäisasuntokin per- heelle löytyi ja isoäiti kahden nuorim- maisen kanssa saapui myös kesäkuus- sa Rapalaan.

Myllymäkeä rakentamaan

Rakentamisen suunnittelu aloitettiin heti toukotöiden jälkeen kesällä 1946. Tuona kesänä isoisäni rakennutti en- simmäisenä rakennuksena hirsisau- nan Myllymäkeen. Rakennuksesta tuli saunaksi melko tilava, sen tuli toimia ensimmäisen talven majoitus- tilanakin, jos kylän valmiit rakennuk- set Rapalassa eivät karjalaisille riittäi- si. Majoitustilana saunaa ei onneksi tarvinnut käyttää, vapaita vinttikama- reita sentään asumiseen riitti kartanon pihapiirissä.

Rapalan kartanolla oli Päijänteen

rannassa kunnollinen raamisaha ja se olikin nyt kesällä kovassa käytössä. Karjalaistaloille sahattiin puutavara karjarakennuksia ja asuintaloja varten kuivumaan. Sahapuut kaadetaan yleensä talvella, mutta nyt olosuhteitten takia jouduttiin käyttämään sulan maan aikana kaadettuja tukkeja. Kun sahatavara ehti näin kunnolla kuivahdtaa, niin navetat ja talot aikanaan rakentuivat tälläkin tavalla.

Isäni lähti syksyllä 1946 armeijaan ja hän kertoi tehneensä sitä ennen kesällä 1946 lapiopelillä kaikki navettaan tarvittavat sementtitiilet. Ensin lapiointiin sementtiä ja hiekkaa, sekaan vettä ja sekoitus ihan käsityönä ja sitten massa muotteihin odottamaan kuivahtamista. Vihdoin tavara sitten pinottiin letkoihin odottamaan seinä- ja piippumuuraria. Oli kuulemma tiilentekijän fyysinen kunto tämän jälkeen huipussaan sotapalvelukseen siirryttyessä.

Kesällä 1947 nousivat likimain kaikkiin siirtokarjalaistaloihin navetat. Puutavara oli valmiina, mutta kaikesta muusta materiaalista oli puutetta. Lisäksi kaikki rakennustarvikekuljetukset tapahtuivat Rapalaan laivalla. Sementtikuormien purku kesti aina oman aikansa laiturissa ja linjalaivat tahtoivat jäädä aikataulustaan Rapalassa. Kaikki betonivalut esimerkiksi jouduttiin tekemään ilman raudoituksia. Melkoinen ihme on sekin, kun saviseen maahan lapiolla kaivettuihin perustusmonttuihin ilman rautaa valetut anturat ja sokkelit ylipäättään kestivät, suurin osa noista navetoista on edelleen pystyssä.

Jos oli puutetta rakennusmateriaaleista, niin oli puutetta myös ammatirakentajista. Kesällä 1948 nostettiin kaikkien seitsemän karjalaistalon asuinrakennuksia. Kahta tai kolmea saatavilla olevaa tyyppiirustusta käytettiin pohjana näihin seitsemään taloon ja näin asunnot valmistuivat vuoden 1948 joulukuun mennessä ainakin jollain tavalla asuttavaan kuntoon.

Rakentajapulaa hitusen helpotti taas Rapalan kartano. Siellä oli menossa uuden ja ison navetan rakentaminen, kesällä 1948 paikalla lieene ollut liki sata rakentajaa. Yhtyneitten Paperitehtaitten pääkonttorikaupungista Valkeakoskelta oli Rapalaan tuotu ryhmä ammatirakentajia. He



Jalkaväenkenraali Rudolf Walden ja marsalkka Mannerheim (Kuva: SA-kuva).

työskentelivät kartanon navettatyömaalla ilmeisesti tuntikorvausperiaatteella, koska he tekivät kesällä ns. toisen työvuoron iltaisin pystyttämällä näitä karjalaistaloja. Osaava ryhmä sai paljon näkyvää aikaiseksi kesän aikana myös iltavuorossa ja sunnuntaisin.

Isovanhempani saavuttivat kansaneläkeiän, isoäiti vuonna 1955 ja isoisä viisi vuotta myöhemmin. Tuolloin heidän kaikki lapsensa olivat jo lähteneet maailmalle. Myllymäki tarvitsi jatkajakseen seuraavan sukupolven. Isoisäni oli jo myymässä Myllymäkeä, mutta isoäiti pisti hakaukseen. Isoisäni oli Oravankydessä aikoinaan tullut vävyksi isoäitini Kuismataloon, ja näin isoäitini katsoi tuon oravankytöläisen talon ainoana perillisenä, että kyseessä oli hänen sukulalonsa ja sitä ei vieraille myydä. Pitkien neuvottelujen päätteeksi isäni sitten palasi Rapalaan kotitilaansa viljelemään ja toi taloon hämäläisen minän ja hämäläiskarjalaista sekoitusta olevan pojan.

Myllymäki siirtyi vuonna 1955 vanhempieni omistukseen ja isovanhempani jäivät syytingille samaan talouteen. Järjestely saman katon alla asumisesta eri sukupolvien kesken ja yhteisestä ruokataloudesta oli sotia edeltävänä aikana Karjalassa ihan luonnollinen käytäntö. Nyt elettiin 1950-lukua Hämeessä ja näitä ratkai-

suja oli vielä jokusia. Vuosikymmen tai kaksi myöhemmin eri sukupolvet eivät juuri asuneet yhteistaloudessa, puhumattakaan nykypäivänä.

Rapalan kartano

Rapala ei ollut ihan tavanomainen siirtokarjalaisten sijoituskohte. Tuon niemen, liki 3000 hehtaaria maa, omistivat Rudolf ja Anni Walden. Kenraali Walden oli luonut jo ennen sotia suuren puuteollisuuskonsernin, Yhtyneet Paperitehtaat osakeyhtiön. Hän toimi sotien ajan Suomen puolustusministerinä ja oli tuossa virassa tietysti vahva vaikuttaja isänmaamme kohtaloihin. Kenraali Walden oli halvaantunut marraskuussa 1944 ja samalla menettänyt puhekykynsä. Karjalaisten Rapalaan-muuton vuonna syksyllä 1946 hän sitten menehtyi Rapalassa. Kartanoa hallitsi nyt leski, kenraalitar Anni Walden.

Vuonna 1946 Rapalassa asui pääosin vain kartanon työväkeä, kesäisin tietysti myös runsaasti Waldeneja ystävineen ja tuttavineen lomailemassa maaseudun rauhassa. Vain kahdessa kartanon entisessä torpassa oli tuolloin asujaimistoa. Kun seitsemän perhettä karjalaisia saapui kylään, kolminkertaistui väkimäärä Rapalassa kertaheitolla. Kylään syntyi vuoksenrantalaista säpinää.

Anni Walden suhtautui erittäin

myötämielisesti karjalaisiin. Kylässä ei ollut lainkaan seurojentaloa tai muuta yhteistä kokoontumispaikkaa. Kenraalitar antoi kartanon tilavan väentuvan kaikkien yhteiseen käyttöön. Se toimikin Oravankydön Nuorisoseuran tukipisteenä aina 1980-luvulle asti. Kenraalitar toi myös Martta-toiminnan Rapalaan. Isoäitini oli kyllä toiminut jo Vuoksenrannassa Marttoissa, mutta nyt perustettiin uusi Rapalan Marttayhdistys. Se taidettiin fuusioda Sysmän Marttayhdistyksen vasta joskus 1990-luvulla.

Karjalaisten myötä kylään tuli myös oma pienviljelijäyhdistys. Oravankydön Nuorisoseura toimi Rapalassakin erinomaisen pirteästi, ja siihen liittyi karjalaisten lisäksi heti kaikki kartanon palveluksessa olevat nuoret ja vähän kauemmin eläneetkin. Nuorisoseuran toiminnassa oli kesäisin mukana myös Rapalassa lomailuvia Waldenien nuorisoa. Nuorisoseuran perinteisessä kesäjuhlassa oli aina runsaasti ohjelmaa. Anni Walden oli ystävineen mukana toteuttamassa juhlan ohjelmaa. Waldenien ystävät ja sukulaiset joutuivat kartanovierailuillaan mukaan ohjelman toteutukseen. Rauha Rentolan, Elsa Turakaisen, Artturi Laakson, Ansa Ikosen ja monet muut näyttämötaiteen tähdet muistan noista tilaisuuksista.

Rudolfin ja Annin poika, vuorineuvos Juuso Walden oli innokas urheilun ystävä. Jalkapallo ja Valkeakosken Haka on useimmille meistä tuttu yhteys Juusoon. Urheilu yleensä oli hänen sydäntänsä lähellä ja joka kesä heinäkuussa oli koko viikonvaihteen kestäneet Rapala-olympiadit. Waldenien suvussakin oli paljon hyviä urheilijoita, yleisurheilussa ihan maajoukkueetasoisia kuten esimerkiksi Rudolf Walden lyhyen matkan ratajuoksuihin. Olympialaisten kuninkuuslaji on maratonjuoksu, Rapalassa sen korvasi Lammenympärijuoksu. Tuon lajin ennätys lienee vieläkin oravankytöläisyyden omaavan juoksijan hallussa.

Omat muistikuvani alkavat hahmottua vasta 1950-luvun puolivälin paikkeilla. Kylän kauppa oli kartanon pihapiirissä ja matkaa sinne oli noin 1,5 kilometriä. Opittuani ajamaan polkupyörää, sitä tankorunkoista miestenpyörää sieltä putkirungon

väliltä, aloin suorittaa perheemme kauppatarvikkeiden hankintaa Rapalan ”Prismasta”. Kauppa oli sysmäläisen osuuskauppa Yrityksen sivumyymälä.

Rapalan kartano tuntui kauppatatkoillani vähän pelottavalta. Etenkin kesäaikaan kaupassa ja kartanon pihassa liikkui paljon minulle tuntemattomia ihmisiä, osa jopa puhui minulle täysin vierasta kieltä, kuulemma ruotsia, saksaa tai englantia. Karjalan murre ei riittänyt kommunikointiin näiden nuorten kanssa. Toisaalta he kyllä tuntuivat ystävällisiltä ja tarjosivat usein kaupasta hankkimiaan karkkeja minullekin.

Isovanhempani ja isäni puhuivat minulle tutuksi tullutta Karjalan murretta, äitini oli syntyperäinen hämäläinen, joten ihan karjalan murteen puhdasta puhujaa ei minusta koskaan tullut. Toisin oli naapureissa, joissa molemmat leikkikavereitteni vanhemmat olivat Vuoksenrannasta syntyisin, silloin kyllä tarinamme olivat puhdasta ”vuoksenrantaa”.

Syvimmin mieleeni ovat lapsuusvuosilta syöpyneet Waldenien säännölliset vierailut uusissa vuoksenrantalaisissa naapureissaan. Karjalaisilla oli tapana piipahtaa naapurissa, joskus useammankin kerran päivässä ilman kummempia ennakkoaroituksia tai näkyvää syytä. Jos naapurista kuului päiväsaikaan jotain outoa työn ääntä, ei jääty ihmettelemään vaan lähdettiin selvittämään asiaa paikan päälle. Kun kenraalitar ja vuorineuvos olivat päättäneet tehdä vierailukierroksen, kävi kartanon tilanhoitaja aina ennakkoon vierailukohteissa ilmoittamassa saapuvista tulijoista. Usein nuo vierailut ajoittuivat lauantapäiville, varmaan siksi, että yleisesti tiedettiin silloin leivottavan karjalaistaloissa piirakoita. Isoäitini oli saanut hämäläisen äitini jo opetettua piirakanleipojaksi, joten tuo perinne oli hallinnassa.

Erityisesti muistan maaliskuun vuonna 1956. Tuohon vuodenaikaan ei kenraalitar ja vuorineuvos yleensä olleet Rapalassa. Hiihtolomiaan viettävät nuoret kyllä täyttivät kartanon huoneet talvella. Selitys tähän poikkeavaan ajankohtaan oli tuolloin alkanut yleislakko Suomessa. Vuorineuvos Juuso Walden halusi tulla puolisonsa, vuorineuvoksetar Teller-

vo Waldenin ja äitinsä kenraalitar Anni Waldenin kanssa Rapalan rauhaan.

Samalla he tulivat vierailemaan isovanhempieni kotiin. Piirakoita taas tarjottiin, kylmää maitoa ja kuumaa kahvia. Sain Anni Waldenilta tullaistena valtaisan suklaalevyn, se oli sveitsiläistä alkuperää. Tuliainen oli kerrassaan ihmeellinen Rapalan peräkorvessa, jopa niin ainutlaatuinen, etten hennonut ahmia sitä kerralla, vaan säästelin makupaloja pitkälle kesään asti. Vieraille maistuivat juuri uunista otetut ja sulatetulla voilla siveltyt riisipiirakat, myös perunapiirakoita oli tarjolla. Tarjoilut maistuivat jopa niin hyvin, että pelkäsin jo itse jääväni tuona lauantaina tyystin ilman noita herkkuja. Tällaista pientä naperoa ei tietysti päästetty vieraskamarin kahvipöydän ääreen, kun oli näin arvovaltaisia vierailijoita. Isovanhempani ja isäni olivat pöydässä mukana, äitini tarisi kahvipannun kahvassa ja hoiteli tarjoilijan tehtävää. Tosin kenraalitar kyllä nappasi sitten äitini pöytään ja minut syliinsä.

Yhtenä osoituksena siitä, kuinka Waldenit arvostivat ahkeria karjalaisia naapureinaan, oli mielestäni tilanne, kun kenraalitar Anni Walden menehtyi sydänkohtaukseen Rapalan kartanossa 10.8.1962. Tapaus sattui päivällä, ja jo samana iltana rouva Walden saatettiin kartanon uudesta päärakennuksesta hevoslavetilla kartanon laivalaiturille ja siitä edelleen laivalla Lahteen ja sieltä autolla Helsinkiin. Kartanossa pidetyn muistohetken jälkeen arkun kantajiksi valittiin karjalaistalojen edustajat ja he saattoivat arkun laivaan asti. Minulle ei koskaan täysin auennut, miksi toimittiin näin, vaikka paikalla oli myös edesmenneen lähisukulaiset. Oliko valinta Anni Waldenin jo eläessään tekemä vai vuorineuvos Juuso Waldenin paikan päällä harkitsema ratkaisu?

Kun sitten siunaustilaisuus oli myöhemmin Helsingissä, järjestettiin Rapalan karjalaisille bussikuljetus pääkaupunkiin. Arkku laskettiin Hietaniemeen ja muistotilaisuus loistoillallisineen oli järjestetty Hotelli Seurahuoneella. Vielä oli hoidettu Rapalan ryhmälle majoitus upouudessa loistohotelli Marskissa ja paluukuljetus sitten seuraavana päivänä

Rapalaan.

Tätä tilaisuutta kuulin muisteltavan kunnioituksella vielä pitkään. Ainakin yö uudessa Marski Hotellissa oli kaikille tämän ryhmän jäsenille ensimmäinen lajissaan, veikkaan myös sen olleen viimeinenkin. Ei näkynyt pienintäkään kitkeryyttä maansa karjalaisille myymään joutuneilta Rapalan kartanon omistajilta tätä vuoksenrantalaistaustaista asujaimistoja kohtaan.

Kenraalittaren luoma ”Rapalahenki” jatkuu yhä. Itsekin vietän nykyisin vain kesiä Rapalassa, mutta yhteydet toimivat Kartanoon, myös nuorempien sukupolvien osalta. Tästä esimerkkinä on vuotuinen Rapalan hirvijahti. Vuosi sitten oli silloin 16-vuotias pojanpoikani kutsuttuna mukaan. Hän sai ensikertalaisena erityiskohtelun ja Rapala-kasteen. Samalla hän edusti ensimmäisenä jo viidettä vuoksenrantalaissukupolvea kyseisessä tapahtumassa.

Karjalaista elämää Hämeessä

Elämä jatkui Rapalassa pienviljelyskodeissa. Peltaja kunnosteltiin, traktoreita hankittiin ja lehmiä lypsettiin. Koulutieni alkoi vuonna 1959 Rapalan kansakoulussa, sitten koulupaikka siirtyi kirkonkylään ja vuonna 1971 opinnot jatkuivat Sysmän ulkopuolella. Rapalan koulussa suurin osa oppilaista oli karjalaistaustaisia, joten ainakaan tuon taustan perusteella emme olleet koulukiusattuja. Kirkonkylän koulussakin oli melkoinen määrä meitä evakoiden lapsia, suurempia kolauksia en tuoltakaan taustani vuoksi muista saaneeni. Koulussa oli lisäksi monta Karjalassa syntynyttä opettajaa ja sen muistan, kuinka he erityisesti olivat kiinnostuneita meidän vanhemmistamme ja karjalaisista juuristamme.

Karjalaiset ottivat paikkansa uudessa kotipitäjässään. Isoisäni valittiin useamman kerran kunnanvaltuustoon, kirkkovaltuustoon ja paikallisen Säästöpankin hallintoelimiin. 1950-luvulla karjalaistaustaisten edustus Sysmän kunnanvaltuustossa vastasi hyvin heidän osuuttaan pitäjän asujaimistossa. Pienet korvani ottivat joskus vastaan sellaisia

viestejä, että kantasymäläiset jopa pelkäsivät evakkojen vallankaappausta kunnan päättävissä elimissä.

Rapalassa isoisäni harkitsi 1950-luvulla mopon ostamista. Vuonna 1895 syntyneenä hän kuitenkin tuli varmaan hyvään lopputulemaan asiaa pohtiessaan, ei kuusikymppisestä tule osaavaa mopoilijaa. Kesäaikaan hän suorittikin kirkonkylän kokousmatkat niin, että matkusti aamulla polkupyöränsä kanssa linja-autolla kirkonkylään ja suoritti paluumatkan polkien, kun se ainoa linja-autovuoro oli jo kokousten päätyttyä matkansa tehnyt. Talviaikaan ei Rapalaan polkupyörällä päässyt, joten silloin isoisä tuli Lahteen menevällä linja-autolla Linnan talon kohdalle ja siitä sitten 14 kilometriä reipasta kävelyä Myllymäkeen. Oli yli kuusikymppisellä vajajallani kunto kohdallaan, kun ainakin kerran viikossa tepsutteli kävellen talvikelissä nuo Rapalan kuuluisat mäet ylös ja alas.

Sisaruksia minulla ei ollut, isovanhempani menehtyivät 1970-luvun alussa ja vanhempani jatkoivat kahdestaan maanviljelyä ja asumistaan Rapalassa. Isäni nivelreuma eteni niin, että vuonna 1983 vanhempieni oli luovuttava karjasta ja peltoviljelystä yleensäkin. Talvikaudeksi he muuttivat kirkonkylän asuntoon, mutta kesät he viettivät edelleen Rapalassa. Aika oli muuttunut, Päijänteen rannatkin olivat nyt suosittuja lomarakennuskohteita, ja niinpä sain myös tämän kotitilani rannasta lomarakennustontin, jonne sitten vähitellen rakentelin oman perheeni kanssa kesäistä lomapaikkaa.

Isäni menehtyi 1991 ja samalla tuli mietintään tämän siirtokarjalais-tilan jatko. Olin vanhempieni ainoa lapsi ja sama tilanne oli omankin perheeni kohdalla, minullakin oli vain yksi poika. Emme halunneet luopua perintötilasta, sen alkujuuret olivat isoäitini 1700-luvun Kuisma-talossa vanhan Antrean, myöhemmän Vuoksenrannan Oravankydyssä.

Perhepiirissä sovimme, että tila jää poikani ja allekirjoittaneen yhteisomistukseen. Maanviljelijöitä meistä ei kuitenkaan tullut, vaan teimme aikoinaan Tandefeltien ja Waldenien Rapalaan raivaamista pelloista met-

sää. Ennen kuolemaansa isäni oli tämän jo päättänyt, se ehkä helpotti minua päätöksen toteutuksessa.

Vietän perheeni kanssa kesiä Päijänteen-rannan loma-asunnossamme, mutta nyt olivat Myllymäen rakennukset autioina. Isäni kuoltua äitini ei halunnut jatkossa yksin viettää kesiäänkään Myllymäessä. Vierailut Rapalassa ja kesäasunnollamme olivat hänen mielestään ihan riittäviä Rapala-muisteluita. Monien sattumusten kautta tilanne eteni niin, että jo seuraavana kesänä lapsuudenkotiini rakennuksissa asui vuokralaisina luontoa ja Päijännettä rakastava nuori helsinkiläisperhe.

Kahdenkymmenenkuuden vuoden jälkeen he asuvat edelleen Myllymäessä ja rakentamisosaajina ovat pitäneet rakennukset hyvässä kunnossa. Sukutilamme rakennukset kokivat onnenpotkun ja jatkavat karjalaista elämäänsä pääkaupunkilaisessa komennossa.

Näistä seitsemästä Rapalan karjalaistalosta kolme on vaihtanut omistajaa koko tilan osalta, muutamasta on myyty rantatontteja loma-asutukselle ja yhdestä on myyty pellot, joita ei tosin nykyisin viljellä. Kahdessa asutaan vielä ympärivuotisesti, mutta varsinaista maanviljelystä ei harjoiteta yhdessäkään. Kahden tilan pellot ovat vielä peltolina, nekin on ulkopuolisille vuokrattu viljelykäyttöön.

Olin oman Rapala-tilamme kolmas karjalataustainen isäntä ja poikani osaomistajana jo neljättä polvea. Kun äitini sitten menehtyi 2015, päätin tehdä tilan sukupolvenvaihdon kokonaan pojalleni. Samalla hankin tälle Karjala-juuriselle tilalle sukutilakunniakirjan, olihan tila ollut jo suvullamme 1700-luvulta alkaen. Sukumme juuret on kyllä selvitetty aina 1400-luvun loppupuolelle, mutta maanomistustiedot ovat osaltamme tarkasti selvillä vasta 1700-luvulta alkaen. Poikani on tämän sukutilamme yhdeksäs isäntä ja neljäs kyseisen tilan isäntä Rapalassa. Viides sukupolvi Rapalaan, kymmenes polvi tähän karjalaiseen sukutilaan on jo saavuttamassa täysi-ikäisyyden rajan ja näin karjalaisena ”vajana” asiaa seuraten minusta tuntuu, että hänestä näyttää kyllä kasvavan tomera sukutilan seuraava isäntä.

Pertti Meriläinen: Evakkoajan muisteloita

Talvisodan syttyessä olin kuuden vanha, ja muistan pääpiirteittäin asioita, joista tässä ajattelin kertoa. Ensimmäisenä toimenpiteenä meille tuli sotilashenkilöitä, jotka kertoivat hyökkäyksestä ja Kronstadtin suunnalta tulleista tykistötulesta, joka kuului meillekin asti. Sitä minä en tiedä, paljonko matkaa oli linnuntietä Kronstadtiin, mutta matala jyminä kuului.

Isä ja äiti olivat kovin huolissaan mitä tuleman piti, heillä oli jotakin etukäteistietoa, että rajalla on ollut liikettä, joka on selvästi sotilaallista. Seuraavina päivinä alkoi rajalta tulla pakolaisia, jotka puhuivat raudun kieltä, jota ei paljon ymmärtänyt. Äiti kertoi minulle, mitä he olivat kokeneet, ja se oli kauhun sekaista pakkoa, jota ne ihmiset olivat kokeneet. Kaikki eivät voineet muuta kuin pae-ta kotoaan, päivän askareiltaan, kuka navetasta, kuka mistäkin, kaikki eivät päässeet lähtemäänkään, sillä vihollinen tappoi heidät kotiinsa.

Lähtökäsky

9. joulukuuta

Meille tuli lähtökäsky muistaakseni 9. päivänä joulukuuta, komento kuului, että on mentävä, naiset ja lapset Hannilan asemalle. Sieltä meidät laitettiin umpitavaravaunuihin, joissa oli kamina ja lavitsat, joille koitettiin asettua. Vaunussa oli paljon ihmisiä, tilaa oli hyvin vähän. Lapsen ymmärryksellä en osannut mieltää, mitä tuleman piti mutta kyllä siitä ei mieluisia kuvia ole muistissa. Juna pääsi lähtemään ja meni Elisenvaaran kautta, välillä juna pysäytettiin pommitusten takia, mutta onnistuimme pääsemään ehjin nahoin Riihimäelle. Siellä minulle oli uutta ja suurta aseman tunneli jollaista en ollut ennen nähnyt. Kalle-sedän perhe oli joutunut tulemaan aikaisemmin, ja heille oli osoitettu majoitus Riihikadulta, jossa kävimme, mutta käsky oli eteenpäin junaan, joka vei meidät Toijalaan.

Nyt tulee muistikatko, miten jouduttiin kapearaiteiseen junaan, mutta Forssaan matka vei, siellä iso seurantalot tai työväentalot, jossa oli lattialla patjoja, mikäs siinä kun pienet pih-

taroinnit pystyyn, sen kun jaksoi. Meidät jaettiin kuin karja, paikalliset ihmiset oli määrätty hakemaan pakolaisia kotiinsa, siten se joukko majoitettiin, että saadaan uusia pakolaisia sijoitettua, sillä heitä oli tulossa paljon, pakolaisiahan oli neljäsataatuhatta!

Meille kävi onni kun Rannan Kalle otti meidät rekeensä, ja matka alkoi Tammelan Hykkilän kylän perukoille, pieneen mutta sydämelliseen kotiin, jossa asui hyviä ihmisiä. Ensimmäiseksi meidät vietiin savusaunaan - elämys, jota ei äitikään ollut kokenut. Rannan Aune sanoi, että hengittääkö vihtaan kun on tikua. Mitä se tikku on? Se on savusaunassa kun ei ole puut kunnolla palaneet ja savu on jäänyt kiukaan kiviin. Äiti kertoi jälkeenpäin että olimme jonkin verran nokisia kun tulimme saunasta, kun ei osattu peseytyä savusaunassa, öljyvalo oli valaisimena. Rannalla ei ollut sähkövaloa, tuli vuosikymmeniä myöhemmin.

Isää ei

kuulunut

Päiviä kului ja joulukuuhun lähestyi. Isää ei kuulunut tulevaksi, hän kun oli tulossa evakkokuormalla perästäpäin hevosella. Katsoimme useasti huoneen ikkunasta, joko näkyisi, mutta ei. Kunnes eräänä päivänä taas vaistomaisesti katsoin ikkunasta ja huusin, nyt isä tulee ja tulihan se. Reessä oli tavaroita sen verran kuin evakkorekeen mahtui, mutta iso apu oli niistäkin. Valmistauduttiin ottamaan joulukuuhun vastaan. Joulukuuhun tuli ja meni, ilman että lapsen mieleen olisi mitään erikoista siitä jäänyt, paitsi kannel, joka lienee elämäni ensimmäinen soitin.

Talvi kului ja tuttavapiiri laajeni naapuritalon väkeen, Kujalaan. Siellä emäntä Hilma oli lasten ystävä. Hänestä erikoisesti jäi mieleeni kun oli kurnuttu voita, niin taisi samana päivänä olla leivän paistopäivä. Silloin emäntä antoi tuoretta kurnupiimää ja lämmintä leipää. Olihan hyvää. Piimä kaadettiin lysterilasisesta kannusta samaan sarjaan kuuluvaan lasiin.

Kujalassa asui lisäksi Svante, Helmi, Matti ja Viljo sekä Vihtori ja Mii-

na.

Vihtori oli merkillinen vanhapoi-ka, jota vähän pelkäsin, hän kun teki merkillisiä temppuja joita en oppinut ymmärtämään. Olen jälkeenpäin kysellyt Rannan Aunelta hänestä mutta Aunekin sanoi että Vihtori teki temppuja joita en oikein ymmärrä.

Lisäksi Kujalassa asui vanhapiika Miina nimeltään joka ei sietänyt lapsia, vaan aina komenti, ajoi takaa ja huusi eikä koskaan antanut mitään.

Svante lauloi Kyllikki- valssia joka silloin oli pintahitti ja kiillotti jatsareita, jotka olivat silloin muotia. Asuun kuului vielä pussihousut ja pusero. Oliko se nahkaa vai kangasta, sitä en muista.

Matti oli ilmeisesti tasainen nuori-mies, josta ei mieleeni jäänyt mitään erikoista. Helmi, näytti vaaleatukkainen neitonena, ja Viljo ovatkin sitten asia erikseen. Viljo oli minua vähän vanhempi. Hänestä tuli minulle läheinen leikkiveri. Olimme paljon yhdessä. Leikit olivat yhteisiä, myös koulumatkat tehtiin Lunkaan kouluun yhtä matkaa.

Kovan talven jälkeen tuli kevät. Siitä jäi mieleen erikoisesti auton päälirengas, joka oli parhaat päivänsä nähnyt, mutta sitä saattoi hyvin pyörittää pitkin tietä ja pihojia.

Ette tule tänne, menkää pois

Kevään 1940 jossakin vaiheessa meille tuli käsky muuttaa, Tammelasta Iitalan Kalvolaan. Isä oli komennettu rintamalle, eihän meidän autannut muuta kun lähteä. Äiti sanoi Rannan välle, jos meidän ei siellä ole hyvä, olla saadaanko tulla takaisin, ihan niin kuin olisi aavistanut mitä tuleman piti. Kun menimme Kalvolan kylän Kartasten kartanoon, niin meidät jätettiin renkien käytössä olevaan tupaan yöksi, koska oli ilta kun olimme perillä. Seuraavana päivänä paljastui se, mitä äiti aavisti, meidät tylysti käskettiin lähteä, ette tule tänne, menkää pois.

Äiti, Kalle ja minä lähdimme kylälle tapaamaan sitä kyläpäällikköä, joka hoiti asutusiasioita. Äiti kertoi, että meitä ei huoliteta siihen kartanoon, kyllä teidän pitää sinne mennä, mil-

läs menet kun ei hyväksytty, sanoi äiti, myö lähettää takasii Tammela Rannal, sanoi äiti, menetätte avustuksen jos menette, sanoi kyläpäällikkö. Mitä se avustus oli? Sitä maksettiin asuntoon ja ruokaan, joilla voitiin tulla toimeen. Ottakaa pois jos haluatta, myö kyl lähettää. Ja niin me lähdimme takaisin Rannalle.

Myöhemmin kesällä meille tuli uusi käsky muuttaa Hämeenlinnaan Kiltin kartanoon, joka sijaitsee kaupungin pohjoislaidalla, aivan varuskunnan lähellä. Kiltillä oli ystävällisiä ihmisiä, vanha isäntä ja emäntä, heidän nimeä en muista, sitten oli kaksi poikaa, joista vanhempi oli nimeltään Väinö, toisen pojan nimeä en muista, näin hänet kerran tai kaksi koska oli rintamalla ja sille tielle jäi, hän kaatui jatkosodan melko alussa. Lisäksi oli vielä tytär Hilkka ja palvelustyttöjä, olihan Kiltin kartano kohtalaisen iso ja karjaa oli paljon. Äidille saatiin ostettua polkupyörä, Aulanko-merkinen, sillä minä opettelin ajamaan.

Kiltin päärakennuksen seinän vieressä on vieläkin suuria saksankuusia, niissä olen monasti kiipeillyt ja syötiin käpyjen siemeniä. Seinän vieressä oli vielä hiekkakasa, johon me pojat kerran tehtiin korsu jossa oli kattokin, pantiinpa korsuun paperia palamaan, vanhaemäntä tuli ja sitten tuli kiukuinen lähtö, eikä päättä kotonakaakaan silitetty, mutta ei äiti minua lyönyt eikä ole kyllä koskaan myöhemminkään lyönyt vaikka varmasti joskus olisi ollut aihehtakin.

Ollessani sotaväessä Hämeenlinnassa 4 er. autokomppaniassa kävin Kiltillä, siellä asui Väinö ja Hilkka, vanhemmat olivat kuolleet, talon väki ei tuntenut minua mutta kun kerroin kuka oli niin kyllä juttua piisasi ja soitilaalle pantiin parasta pöytään.

Palataanpa vielä takaisin syyskesään 1941. Armeija harjoitteli Parolaan kentällä, lentokoneet tekivät harjoituslentoja aivan Kiltin kattojen yltä, varsinkin Saksata tulleet Messerschmittit veti niin alhaalta että hirvitti, lienee ollut syyskuuta kun Vuorentaan koululle oli koottu valtavat määrät sotilaita, niitä oli tosi paljon, sieltä ne lähtivät täyspakkaukset ja aseet selässä marssimaan Hämeenlinnan asemalle josta suoraan rintamalle. Tuli talvi, en minä käynyt koulua kun



Viskarin kodin rappusilla.

ilmeisesti sitä ei pidettykään? Minulla ei ole muistissa miten talvi meni paitisi taloihin tuli suruviestejä ja hautajaisia oli paljon, Kiltin talon piialtakin kaatui sulhanen.

Seuraavana keväänä takaisin Karjalaan

Seuraavana keväänä lähdettiin Karjalaan takaisin, junalla Hämeenlinnan asemalta. Matkasta ei mitään jäänyt erikoista mieleeni, mutta kun pääsimme Antrean asemalle ja jäimme pois junasta, äiti sanoi: ”Meitä on ryssät vastassa.” Minä olin sanonut, että nehän on oikeita ihmisiä. Lapsella ei ollut käsitystä mitä ne ryssät ovat, ilmeisesti olin kuvitellut, että ne ovat jotain eläimiä, petoja. No miksi ne ryssät oli vastassa? He olivat sotavankeja, jotka oli pantu auttamaan takaisin palaavia, heillä oli aseistetut vartijat. Antrean asemalla oli myöskin paljon saksalaisia sotilaita. Kotona meitä odotti puoliksi purettu talo, lattiat oli viety Surakan talon lattiaan, navetta purettu.

Isä pääsi auttamaan perheen asutamisessa, laittoi talon siihen kuntoon, että muutimme Antti-vaarilta kotiin. Elämä meni pikkuhiljaa uomiinsa, syötiin jäätyneitä perunoita, eikä ruoka voinut mitään erikoista olakaan, mutta kun meillä oli lehmä ja pari lammasta niin siitä löytyi lisäsarvintä. Metsästä saatiin marjoja, sienä.

Hannilan aseman lähistöllä oli ve-

näläisten vankileiri, josta eräät vangit pääsivät työhön taloihin. Millä kriteerillä heidät valittiin, sitä en tiedä, mutta Pullilla oli vanki nimeltään Vasili Bulin. Hän oli niin vapaasti, että oli kuin ei olisi vanki ollutkaan, hän kävi muiden töiden ohessa metsätöissäänkin aivan yksin. Minulle on kerrottu, että kun jouduimme lähtemään uudelleen karkuun, niin Vasili olisi lähtenyt mukaan ja oli ruvennut itkemään, kun hänet piti viedä leirille takaisin.

Meidän peltoon oli edellisenä vuonna laitettu perunaa, jotka olivat jääneet talven alle. Vankeja kuljetettiin pellon ohi töihin, ja kun he olivat nälkäisiä ja ruokaa oli jostain saatava, rivistöstä lähti vankeja pellolle kaivamaan jäätyneitä perunoita. Katselin sitä näytelmää monasti ja oli lapselle kauhistuttava näky, kun vartijat ajoivat vangit riviin takaisin ja löivät kiväärin perällä surutta.

Vangeilla oli mahdottoman huonot vaatteet, jaloissa oli kierretty joutain rättejä. Miten muuten leirillä vankeja kohdeltiin, siitä en tiedä. Kerran meillä oli kolme vankia korjaamassa radiota, miten saivat sen kuntoon, oli minulle ihme. Radiosta tuli musiikkia ja vangit pistivät tanssiksi, äiti keitti korviketta ja antoi leipää.

Me pojat kerättiin juoksuhaudoista ammuksia ja käsikranaatteja, tehtiin sellaisia paukkuja, että näin jälkeensä hirvittää: tykinammuksen ruutia ei saatu räjähtämään, mutta sitä poltettiin.

Koulukin alkoi aikanaan Viskarin supistetussa koulussa, Taimi Palmu oli opettajana. Lienee ollut alakoulun toinen luokka, kun käytiin muutama viikko. Kesä meni veljeäni Kallea hoitaessa tai paimenessa tai poikien kanssa. Sodasta ei puhuttu lapsille sen kummemmin.

Tuli syksy, koulu alkoi, tehtiin talokootöitä, oli sellainen vihkokin, johon merkittiin mitä kukin teki. Siinä oli muun muassa pilkkeiden tekoa, jota kuorma-autot käyttivät häikäpytyisensä. Minulle niiden teko oli liian raskasta, mutta niitä piti jotenkin saada tehtyä. Säkillisen sain aikaan. Kerättiin pulloja, sienä, marjoja, käpyjä, ja pisteitä tuli. Mitä niillä tehtiin, sitä en muista. Vai saiko niillä talkoomerkin? Käytiin Lanajoella ongella, tulihan sieltä muutama ahven.

Juho Viskari, Kivikonahon Jussi

Viskarin kylässä asui mies oikealta nimeltään Juho Viskari, hänet tunnettiin paremmin nimellä Kivikonahon Jussi. Hän oli vähän merkillinen mies, ei kelvannut rintamalle, teki taloissa puiden pilkkomista, lapsille puukelkoja, käytti liivejä, joissa oli kellon vitjat ja kello rintataskussa. Ierihattu päässä, puhui harvakseltaan, lapset eivät häntä mitenkään pelänneet, vaan mieluimmin vähän ilkkuivat, mutta hän puhui meille lapsille monta kertaa näin: ”Vennäi valtio on viel nii pien et sen rajat tuva ikkunast näkyy tjuu.”

Olen Jantusen Jennyn kanssa keskustellut hänestä, ja Jennyllä ei ollut mitään ihmeitä kerrottavana, vaan että ehkä oli vähän omalaatuinen.

Tuli syksy ja talvi, käytiin koulua. Paavilaisen Heikin hevosen kyytiin aina pyrin, kun Heikki haki Surakan ojasta eläimille vettä, koska heidän kaivoon oli talvisodan aikana kipattu jotain rojua. Taas kerran oli nuoskaa, ja heittelin lumipalloja. Kun Heikki istui vesisaavin reunalla, minulle tuli mieleen, että heitän hevosta lumipallolla persuksille, varjele sehän pelästy, pani laukaksi, minä ja Heikki pudottiin reestä, vesi lensi, hevonen paineli kotiinsa asti ennen kuin pysähtyi, Heikki ja minä perässä. Olisi luullut että Heikki antaa minulle selkään, mutta ei vaan, lähdettiin uudes-

taan vesireissulle.

Pullin vaari oli iäkäs mies, ja hän alkoi sairastella. Kävi lääkärissä mutta sairaus vain paheni. Vaari kävi meillä ja kertoi, että minä saan hänen taskukellonsa sitten, kun häntä ei enää ole. Minullehan kello sitten annettiin, kun vaari kuoli vähän ennen vappua. Hautajaiset olivat vapunpäivänä, silloin edellisenä päivänä satoi niin paljon lunta, että sitä oli parikymmentä senttiä. Vaari haudattiin Antrean hautausmaalle. Oli loppujen lopuksi hänelle hyvä, ettei tarvinnut enää lähteä karkuun, sairaana ja väsyneenä.

Kyllösen mamma oli saanut polkupyörän, jolla opetteli ajamaan. Menni mäenpäälle, sanoi ”kyllä varsallakin ratsastaa kun päälle pääsee”, kävi polkimelle, toinen jalka vapaana tuli mäen hoippuen alas, opetteli sinnikkäästi, ei tainnut oikein hyvin oppia.

Kyllösen Juho kasvatti kessua ja hamppua, kessuun laittoi hajuksi anistippoja. He olivat kotoisin Nurmeksesta, heille tuli Karjalainen, joka painetaan siellä, minä vein postin useasti heille. Erään kerran taas kun olin postiljoonina, mamma jonka nimi taisi olla Alma, tarjosi minulle oravan lihaa joka oli valmistettu pienessä rautapadassa. Muistini mukaan liha oli ihan syötävää, mutta pihka maistui voimakkaasti.

Äiti oli jossain ulkotöissä, minä keittelin korviketta hellalla, korvikepannu oli kiikkerä ja kun vesi alkoi kiehua minä nostin kahvasta ja silloin se pannu kaatui ja kiehuva vesi tuli minun mahalleni, maha paloi juoksin ojaan mahalleni että ei poltaisi, siihen tuli sellainen rupipanssari, etten taipunut moneen päivään.

Karkuun metsän suojissa

Kevät oli edennyt toukokuun lopulle, ja olin Metsäpirtin talon luona paimenessa, kun tietä pitkin tuli hevonen. Kärryillä oli isä ja poika, minua vähän vanhempi. Kertoivat, että venäläiset olivat hyökänneet heille, asuivat rajanpinnassa, he olivat olleet peltotöissä poika ja isä. Äiti oli kotona hyökkäyksen alettua, he eivät päässeet enää kotiin, äitiä emme voineet pelastaa, meidän oli häivyttävä metsän suojassa, mitään tavaroita ei

saatu kun olimme peltotöissä.

Ei kestänyt montakaan minuuttia, kun seuraava evakkokuorma tuli ja lisääntyvällä määrällä aina vain lisää. Minua alkoi pelottaa, ajoin lehmät, joita silloin oli kolme, kotiin.

Siitä lisääntyvänä virtana tuli väkeä meille yöksi, oli karjaa paljon, lehmät piti lypsää, ja maitoa kun ei voineet ottaa paljon mukaansa, kaatoivat meidän porkkanamaahan niin että porkkanantaimet pikkuisen näkyivät. Sillähän ei ollut enää mitään väliä, sillä meillekin tuli määräys lähteä, annettiin kellonaika milloin on oltava kokoontumispaikalla kylän kankaalla.

Nyt tiesin mitä on edessä, sillä olin kymmenen vanha. Lampaat olivat pellon päässä haassa. Äiti sanoi: ”Mene hakemaan lampaat.” Tulin lampaiden kanssa keskellä peltoa, kun hävittäjä tuli matalalla ja ampui. Olin jo siinä vaiheessa hypännyt ojaan, ei käynyt kuinkaan, eivät osuneet lampaisiinkaan. Tulin kotiin, äiti oli mahdollottoman huolissaan miten kävi. Isä oli tullut lomalle muuttoa tekemään, heillä oli jo kuorma valmiina. Pässi laitettiin hevosen aisaan kiinni, lehmät perään, polkupyörän tarakalle ja ohjaustankoon nyyttejä. Ja sitten lähdöksi.

Hevosen nimi oli Poku, jonka olimme ostaneet noin puolivuotta ennen lähtöä. Hevonen oli ilmeisesti pidetty vähän huonolla hoidolla, sen muistan kuinka pitkäkarvainen se oli ja laiha, onneksi meillä oli antaa sille ruokaa, ja sehän muuttui koko hevonen. Meidän siirtolaiskolonnamme sai matkata melko rauhassa, muuttaman kerran kävimme metsässä, ettei viholliskoneet huomanneet.

Päivämatkan pituutta en osaa sanoa, mutta koko päivä sitä matkaa tehtiin, illansuussa hakeuduttiin johonkin taloon, ihan niinkuin romanit, toisissa taloissa otettiin vastaan erittäin myönteisesti mutta eräessä talossa emäntä piti mahdollottoman metelin ja oli ajamassa meitä pois. Joku meidän porukasta sanoi: ”Viel lähet siekii.” Talo oli luovutetulla alueella, niinhän siinä kävi että muutamaa päivää myöhemmin sen talon väki tuli samaan paikkaan evakkona. ”No täällähän työkii ootta mei kans samal reissul”, joku sanoi. Emäntä oli nolona

eikä vastannut mitään.

Juhannusaatto Kolkontaipaleella

Tuli juhannusaatto, olimme Kolkontaipaleella, koko päivän sateli, olimme märkiä ja kylmissään, sillä silloin oli erittäin kylmää. Majoituimme erääseen suurehkoon taloon, mutta kun meitä oli majoittumassa satoja ihmisiä, ei sitä yöpaikkaa aina helposti löytynyt. Muistan kun meillä oli lammasnahkainen välly, otin sen ja menimme Kalle, minä ja muita lapsia navetan vintille, pahnolle, jotain räösyjä alle, välly päälle ja uni tuli.

Matka jatkui, ilmat lämpeni, tuli ukkosia, eräässäkin yöpymispaikassa kävi ukkonen ja tappoi eläimiä. No paljonko sille pantiin painoa, kun oli jo koti menetetty?

Jantusen Jenny odotteli esikoistaan ja oli melkein viimeisillään. Porukat päätti, että pannaan Jenny ja lapsilauma hänen mukaansa menemään junalla. Niinhän tehtiinkin – Jenny ja monta lasta mukaan, määränpääksi Siuro. Majoituimme Siuron koululle, odottelemaan kävelemällä tulevaa muuta porukkaa, tulihan ne sieltä aikanaan. Jenny on myöhemmin minulle kertonut: ”Voi hyvä ihme, mihi mie teit lapset oisin pant, jos miu olis pitänt lähtii laitoksel.”

Lähtöä ei Jennylle meidän onneksemme tullut, vaan jäljessä tullut väki jäi huilaamaan Siuron koululle ja odottelemaan käskyä seuraavasta määränpästä.

Aikanaan tuli käsky mennä Hämeenkyrön Kyröskosken koululle, josta saa tarkemmat ohjeet majoittumisesta. Poku aisoihin ja pässi aisaan kiinni. Pässin sorkat olivat kuluneet jo niin loppuun, että sen oli vaikea kävellä, mutta ei siinä muuta ollut tehtävissä kuin joko tappaa se tai koettaa viedä mukana. Siurosta Kyröskoskelle on matkaa noin 25 kilometriä, päivässä se matka tehtiin.

Mahnalan sillan luona oli uima- paikka, ja siellä käytiin peseytymässä, ja illansuussa olimme koululla. Pullin väki oli tullut vähän aiemmin sinne, ja voi ihme, kun olivat jostain saaneet uusia perunoita ja silliä. Olen jälkeinpäin kysellyt Heleniuksen Tertulta asiaa, mutta hän ei muista asias-

ta mitään. Matti-enolta, joka sitä silliä antoi, olisi pitänyt kysyä, mutta se ei käy enää päinsä.

Seuraavana päivänä meille tuli käsky, että menette 15 kilometriä takaisin Metsäkulman Rättärin taloon, josta saatte huoneen asuttavaksenne. Huone oli tosi pieni, noin 10 neliötä, siihen piti kaikki mahtua. Rättärin talo oli erittäin vanha ja pitkä, hirrestä tehty.

Pakariissa eli isossa keittiössä, jossa melkein kaikki talon toiminnot tapahtuivat, saimme valmistaa ruokaa. Eläimet sijoitettiin talon navettaan ja elämä rauhoittui, alkoi lapsille oma totuttelu ympäristöön. Rättärin väkeä oli vanha isäntä Kalle, vanha emäntä Hilma heidän lapsensa Arvo, Eero ja Elo. Lisäksi oli vielä kaksi poikaa ja tyttö, jotka olivat jo pois perheestä.

Ala-arvoiset jalkineet

Tuli syksy, ja alkoi koulu. Se sijaitsi noin neljän kilometrin päässä Myllykylän Pinsiöntien varressa. Koululle ei Metsäkulmalta ollut tietä, vaan kuljimme metsäpolkua. Talvella oli paljon lunta, ja jalkineet olivat suoraan sanoen ala- arvoiset. Ei se koulunkäynti mitään helppoa ollut, siten myöhemmin meille tuli kunnalta käsky, että meidän siirtolaisten pitää mennä Mahnalan kouluun, johon oli matkaa noin 9 kilometriä. Kävimme muistaakseni pari kertaa, mutta minä en jaksanut niin pitkää koulumatkaa käydä ja jätin menemättä. Äiti kävi sanomassa, että jos poika ei saa käydä Myllykylän koulua niin ei se Mahnalaan jaksaa kävellä. Mitään kulkua ei ollut saatavilla, ja niin minä menin takaisin entiseen kouluun.

Myllykylän koululla oli Toivonliitto, joka lienee ollut jokin uskonnollinen kerho, sen vetäjänä oli kylältä nuori mies, erittäin mukava. Aikaa myöden kerhon tavoitteena oli tehdä retki Helsinkiin, näin jälkeinpäin ajatellen aika kova tavoite, kun oli sota, mutta keväällä vapun aikoihin kerho matkasi Siuron asemalle ja junaan. Helsingissä majoituimme NMK-yhdistyksen tiloihin Vuorikatu 17:ssä. Mistä voin sen muistaa, sitä en tiedä, mutta niin vaan on. Käytiin Kansallismuseossa ja tutustuttiin Stockmannin

tavarataloon ja niin edelleen. Minulla on valokuvakin niistä pikkupojista Helsingin rautatieaseman edessä.

Siihen aikaan ja siellä Metsäkulmalla ei ollut sähköä, eikä mitään muutakaan luksusta. Keksittiin, että pellon takana mäellä kasvaa katajia, pantiin paperia katajan sisään tuli perään, ensin tuli savua sitten tulenlieskat tulivat eri puolilta katajaa kunnes koko kataja pöllähti tuleen. Mitään pelkoa ei liene ollut, jos koko metsä olisi palanut. Sitä kokemusta olen soveltanut myöhemmin suunnitellessani lasista ”Palavan pensaan”. Syksyllä isot pojat opettivat, miten pirunviulu tehdään sekä miten omenavarkaissa käydään. ”Pirunviulun” olen tehnyt lasista, mutta omenavarkautta en vielä ole onnistunut toteuttamaan lasiin.

Olin paimenessa syksyllä 1944 Ojalan metsässä. Lempi-täti tuli sanomaan, että nyt on tullut rauha, Karjala on menetetty.

Rakennusosaston lähetiksi

Olin käynyt kuusi luokkaa koulua, edessä oli vielä kaksi luokkaa jatkokoulua, mutta minä halusin töihin ja sanoin isälle: Hommaa minulle töitä Linnavuoresta. Niin minä pääsin 10.6.1946 rakennusosaston lähetiksi. Mestarina oli rakennusmestari Lintinen, mukava mies. Lähetin tehtävien lisäksi työhön kuului työmaakopin lämmitys. Työpisteet olivat koko lentokonetehtaan alueella, aina Tunnelissa olevista kohteista Kapernaumiin ja Berliiniin asti. Ajasta on jäänyt mieleeni sekatyömies Rantanen, jolla oli niin pitkät kädet, että ne riippui polven alapuolella. Pelkäsin miestä, sillä hän oli äkkipikainen ja arvaamaton. Toinen henkilö, joka jäi erittäin hyvin mieleeni, oli kamreeri Karikoski. Hän yllytti minua keräämään postimerkkejä, antoi ensimmäiset merkit ja kirjan, nämä merkit ovat vieläkin minulla, tosin niitä on monin verroin enemmän nyt.

Syksyllä minun piti aloittaa jatkokoulun ensimmäinen luokka, kävin pyörällä työssä, jonka ostin kesällä tienaa millani rahoilla, käytetty se oli, eihän uusia ollut saatavilla. Talvela kuljettiin työmaa-autolla, kuorma auto, jossa oli koppi lavalla. Se kou-

luasia, koulu alkoi puolenpäivän jälkeen, olin aamupäivän työssä ja kun en talvella voinut pyörällä kulkea niin oli yritettävä santa-autoihin kyytiin. Ne ajoivat Mahnalasta santaa. Jälleen kerran, kun yritin saada kyytiä, niin ei santa-autoja tullut vähään aikaan ja minä myöhästyin koulusta. Opettaja oli ankara eikä halunnut ymmärtää, että en päässyt ajoissa. Ajoi minut ulos sen kummemmin selvittämättä, kuinka kauan rangaistus kestää. Odottelin jonkin aikaa pakkasessa, ja kun ei kuulunut, lähdin kotiin.

Seuraavalla kerralla oli ottelu, jonka halusin voittaa. Sanoin, että jos ei selitykseni myöhästymisestä kelpaa niin minä en tule enää kouluun. Tuli siinä kyllä vähän rumastikin sanottua, mutta kun en muutamaan päivään mennyt kouluun niin opettaja otti yhteyttä ja sanoi että kyllä hän ymmärtää, jos en aina pääse ajoissa.

Talvella 1947 meille tuli tieto että meille annetaan maata Ryttyläästä, Majamäen tilasta. Isä lähti joskus helmikuussa tekemään kauppvoja Ryttylään. Minä ja Vuorenmaan Matti lähdettiin häntä viemään hevosella Siuron asemalle.

Pitää palata ajassa taaksepäin kesään 1945. Metsäkulmalla keitettiin paljon pontikkaa ja tehtiin sahtia, jota teki Rättärin emäntä. Pontikkaa keitivät kylän miehet, jotka eivät olleet rintamalla. Rättärillä oli jotkin pienet

juhlat ja siellä oli sahtia, jota oli terästetty pontikalla. Me pojat kun oltiin aina joka paikassa, otettiin osamme sahdista ja tultiin jonkinmoiseen kinniin. Äiti huomasi ja vei minut huoneeseen ja sanoi: ”Jo on aikoihin eletty kun lapsetkin on humalassa!”

Matka kohti Ryttylää

Työni Linnavuorella päättyi 15.4.1947, minkä jälkeen lastattiin koko huusholli tavaravaunuun Siuron asemalle, toiseen päähän eläimet, toisessa päässä muu omaisuus. Matka alkoi kohti Ryttylän asemaa. Isä oli saanut väliaikaisen asunnon Vanhalasta, joka sijaitsee vastapäätä meille osoitettua maapaikkaa. Asunto oli niin sanottu mummon mökki, josta asukkaat olivat lähteneet viimeiselle matkalle.

Aluksi meille tehtiin aittarakennus, pellon reunaan ojan viereen. Rakennuksessa oli yksinkertainen lautaseinä. Siinä meni kesä ja osa syksyäkkin, ennenkuin saatiin taloon sen verran tilaa, keittiö ja kamari, että voitiin muuttaa. Tähän mielestäni evakkotaival päättyi. Se viimeinen vuosi jatkokoulua tuli käytyä Ryttylässä, tietenkin työn ohessa.

Paluu Viskarille

Oli toukokuun viides päivä 2007, kun

olin seuraavan kerran kotona Viskarilla. Meitä oli matkalla minun lisäksi Anneli, Terttu ja Raimo Helenius ja Surakan lapsia ja heidän jälkikasvua. Kaikkiaan pikkubussilla tehdyllä matkalla oli kuusitoista henkeä.

Matka tehtiin Viipurin kautta, josta tie lähti Antreaan. Vaikka oli aikaa kulunut yli viisikymmentä vuotta edellisen kerran lähdöstä, kummasti muistui mieleen tie, joka erosi Antrean tiestä Viskarille. Olinhan monasti tullut sieltä kotiin. Auto pysäytettiin Surakan kohdalle, josta lähdin kävelemään kotiin, matkaa n. puoli kilometriä, näin selvästi talon sokkelin ja pihapiirin, tuli kumma olo, kierteilin ympäri pihapiiriä, otin valokuvia ja videota. Istuimme Annelin kanssa talon sokkelin rappusilla, siitäkkin on kuva.

Toukokuussa 2015, toisen kerran, kokosin omasta porukasta kuudentoista hengen ryhmän. Halusin näyttää jälkikasvulle, mistä olen lähtöisin, panin merkille, että lapsiani ja lapsien lapsia alkoi enemmän kiinnostamaan karjalaisten asuinseudut. Kysymyksiä riitti, joihin yritin vastaila.

Kolmannen kerran toukokuussa 2017 olin matkalla kotiseudulleni Antreaan Pullin sukuseuran mukana, todeten, että siellä ei ole tapahtunut mitään muutosta, ei uutta rakentamista, ei ihmisiä. Kotimatka tehtiin Antrean kirkon kautta, siellä oli asukkaita.

Tuula Lindholm: Minun tarinani, Milja Lindholm – kirjoitettu vuonna 2007 Miljan 80-vuotisjuhlavuonna

Haluan viivähtää useamman hetken muistelemalla elämäni kauas taaksepäin. Muistelemisen auttaa näkemään, millaiselta seudulta olen kotoisin ja millaisen elämän olen saanut viettää. Millaisia kokemuksia on kotalta suonut. Menneisyyden muistelemisen purkaa sitä kokemusta, jossa olen elänyt sekä tuo mielihyvää asioista, joista olen saanut iloa.

”Mistä olet kotoisin ja millainen oli lapsuutesi?” kuulen usein kysyttävän. Minä aion nyt tehdä sen kertomalla pienen elämäntarinani. Ajattelen niin, että tämä on minun velvollisuuteni, koska olen nyt Ni-

kalan talon Virolaisista, siis isäni suvun, vanhin elossa oleva henkilö. Olen saanut elää kauemmin kuin kukaan muu isäni isoisästä lähtien tähän päivään. Mummoni Helena, isän äiti, eli kauemmin kuin kukaan muu, mutta hänkin kuoli 75 vuoden ja kolmen kuukauden ikäisenä.

Jos ihminen ei tunne sukuaan, hän on kuin juureton puu, on vanha ja viisas sanonta. Teillä, lapseni ja lapsenlapseni, on ollut aivan toisenlainen lapsuus ja nuoruus. Kun sitten luette tätä kirjoitusta, jonka teille yritän kertoa, se on historiaa teidän näkökulmastanne katsottuna. Jättäkää se jäl-

keenne tuleville sukupolville. Kenties heistäkin löytyy joku, joka arvostaa mennyttä aikaa. Itseäni on jäänyt harmittamaan moni asia. Miksi en kysellyt vanhemmiltani enemmän heidän elämästään enkä isovanhemmiltani sitäkään vähää. Toivon, että omalta osaltani voin korjata nämä asiat omalla tavallani.

En tee tutkimusta, teen vain muistelman, sillä jokainen ihminen on perinteen ja kulttuurin välittäjä seuraavalle sukupolvelle.

Siteeraan mielelläni kirjailija Pawlenkon toteamusta: ”Elämä ei ole ainoastaan ne päivät, jotka ovat

menneet, vaan kaikki ne, jotka jäävät muistiin.”

Olen syntynyt Karjalan kannaksella, Vuoksenrannan pitäjän Oravankydön kylässä Nikalan talossa, sen savusaunassa.

Suuren Antrean pitäjän kaakkoisosasta oli erotettu suuri alue, josta muodostettiin Vuoksenrannan pitäjä ja seurakunta. Senaatin päätös erotamisesta tehtiin v. 1913, mutta varsinainen eroaminen tapahtui vasta v. 1924. Tästä johtuen isäni ja kaikkien hänen sisarusien syntymäpaikaksi on merkitty Antrea.

Seurakuntaelämä aloitettiin vuosien 1916–1917 aikoina. Jumalanpalveluksia alettiin pitää kylän kansakouluilla, myös Oravankydön kylän koululla. Vapaussodan jälkeen kaksikymmenluvun alussa rakennettiin väliaikainen kirkko. Kaskiselän kylän Jantuset lahjoittivat seurakunnalle vanhan maalaistalon, jota talkoovoimin siirrettiin Kankaalan kylään, josta myöhemmin tuli kirkonkylä. Kirkkoherralle rakennettiin pappila, joka täytti jo sen ajan vaatimukset. Hautausmaakin saatiin lahjoituksena, se otettiin käyttöön v. 1919. Uusi valkoinen ristikirkko rakennettiin vuosina 1934–1935. Kirkko valmistui ja sen juhlallinen vihkiminen ja käyttöönotto tapahtui jo samana kesänä v. 1935.

Oravankydön kylä

Oravankydön kylään muutti asukkaita 1776-luvun paikkeilla. Selvä asiakirja on venäläinen kartta vuodelta 1896, samoin asutuskartta vuodelta 1832 ja sen jälkeen Isonjaon kartta vuodelta 1844. Kirkonkirjojen mukaan ensimmäiset asukkaat Oravankydön kylässä olivat 1791 Virolaiset, Huttuset, Kuismat ja Taposet.

Oravankydön kylä sijaitsi pääväylän Viipuri-Käkisalmen maantien puolivälissä, noin 60 kilometriä molempiin suuntiin. Kylän pellot olivat sileät ja viljavat. Toinen reuna kylästä ulottui suureen Torhojärveen. Peltojen tasaisuus olikin Torhojärven jäätömaata.

Vuoksenrannan kirkonkylään oli Oravankydestä matkaa 16–18 kilometriä. Sinne kuljettiin Niittysuon sekä Taljalan kautta. Sen sijaan Räisälän

kirkolle oli matkaa muutama kilometri vähemmän, tie oli parempi. Siellä asioitiin ehkä useammin, kuten lääkärissä ja apteekissa käynnit ja jopa joulukirkossakin. Siellä on vieläkin pysytty se vanha harmaa kivikirkko.

Vuosalmi, joka kuului Äyräpään pitäjään, oli äitini Selman kotikylä. Vuosalmelle oli vieläkin lyhyempi matka, noin 10 km Viipurin suuntaan. Se oli tuttu tie. Siellä oli mummola ja äitini veljien ja sisarten kodit, joissa usein vierailtiin.

Oravankydön kylän asutus

Asutuksen alkupiste oli Virolaisten kantatalo eli Matukkala. Tälle paikalle muutti Korpilahden kylästä ÄM-Mattilan talosta Matti Simonpoika Virolainen, synt. 1776, perheineen. Virolaisten maiden pinta-ala oli yli puolet kylän maista eli toistatuhatta hehtaaria.

Matukkalan talo jakaantui

Jako tapahtui vuosien 1820–1830 välisenä aikana. Asutuskartassa näkyy Rokoniemi omana talona jo v. 1834. Sen ensimmäinen isäntä oli todennäköisesti Erik Simonpoika Virolainen, synt. 1773 ja vaimonsa Riitta Yrjöntytär Tapoinen, synt. 1778. Eerikillä ja Riitalla oli seitsemän lasta. Toiseksi vanhin oli Antti Eerikinpoika, synt. 5.2.1803 ja kuoli 11.8.1852. Hänen vaimonsa Maria Anterontytär Huttunen, synt. 8.8.1807 ja kuoli 26.12.1887.

Rokoniemi jakaantui vuonna 1864

Antti Eerikinpoika ja vaimonsa Maria saivat osansa isänsä talosta ja rakensivat isohkon hirsitalon. Lienevät hoitaneet tiluksiaan hyvin, koska nimeksikin talolle annettiin Rikkaala. Antilla ja Marialla oli kahdeksan lasta. Vanhin heistä oli Erik Antinpoika, synt. 7.9.1826 ja kuoli 13.10.1881 55-vuotiaana. Mikko ja Antti kuolivat nuorina. Riitta, Anna ja Maria menivät naimisiin. Matti, synt. 1845 ja Juhana, synt. 1851 jäivät Rikkaalaan.

Erik Antinpoika, synt. 1826 oli Nikalan Antin, Matin ja Marian isä, joista myöhemmin. Erik oli vihitty

avioliittoon Kaisa Antintytär Ruposen kanssa, synt. 2.9.1868. Hän kuoli 7.6.1866 38-vuotiaana. Heillä lapset Maria ja Antti kuolivat lapsena, Eeva synt. 1858, Kaisa synt. 1862 ja Anni synt. 1868: Erik oli vihitty II-avioliittoon v. 1867 Kaisa Simontytär Tajan, synt. 17.5.1843 kanssa, joka kuoli kotonaan Nikalassa. Heillä oli lapset Antti synt. 1870, Maria synt. 1873 ja Matti synt. 1876.

Rikkaalassa asui vuosisadan 1800–1900 vaihteessa suurehko perhe. Antti, synt. 1803 ja Maria, synt. 1807 olivat jo kuolleet. Erik, synt. 1826 ja I-vaimonsa Kaisa, synt. 1828 olivat myös kuolleet. Tyttäret olivat menneet naimisiin. Rikkaalan perhe vuoden 1900 alussa; Erikin leski Kaisa synt. 1843 poikansa Antin 30 v. ja Antin vaimon Helenan 23 v., Marian 27 v. ja Matin 24 v. kanssa. Lisäksi Erikin veli Matti 55 v. ja vaimonsa Elisabet 55 v. ja heidän poikansa Matti 22v., Erikin veli Juhana 49 v. ja hänen vaimonsa Vappu 40 v. sekä heidän lapsensa Alma 19 v., Hilja 7 v. ja Jussi 4 v. sekä Armas 2 vuotta. Jos oli talossa 14-henkinen perhe, niin olihan siellä tilaakin, iso harmaa hirsitalo kun oli.

Nikala valmistui vuonna 1901

Lienee Erikin leski toisesta avioliitosta, Kaisa synt. 1843, tuntenut olonsa hankalaksi kälyjensä perheiden seassa Rikkaalassa. Niinpä hän pyysi miehensä Erikin osaa erotettavaksi talosta. Rikkaalasta erotettiin 21.10.1899 1/3 pelloista ja metsistä. Uutta taloa aloitettiin rakentamaan peltojen reunaan kauniille koivikkomäelle. Läheisen Torhojärven rannassa on Nikalan niemi ja Nikalan lahti. Niinpä talo sai nimekseen Nikala ja se valmistui vuonna 1901.

Antti Eerikinpoika, synt. 13.11.1870 (isäni isä, minun vaimoni) oli vihitty avioliittoon Valkjärvelä 14.8.1898 nuori neito Helena Heikintytär Kopran kanssa. Vihkimisen toimitti kirkkoherra Johan Arra. Helena synt. 18.7.1877, kuoli Sysmässä 24.10.1952. Antti kuoli Viipurin sairaalassa 15.9.1936 66-vuotiaana.

Maria Antin sisar, synt. 6.8.1873, meni avioliittoon Juho Pusan, synt.

29.8.1883, Sintolan kylässä. Heidät oli vihitty 1905. He myivät osuutensa Nikalan talosta samana vuonna veljelleen Antille ja muuttivat Viipuriin. Myöhemmin he erosivat ja Mari tuli takaisin Nikalaan, jossa asui koko elämänsä. Hän kuoli evakkoreissulla Kurikassa 2.5.1942. Heillä oli yksi poika Lauri, joka meni isänsä mukana ja asui vielä tietojeni mukaan 1970-luvulla Hankasalmella.

Matti Antin veli, synt. 11.6.1876 oli avioliitossa (vihitty 17.9.1905) Anna Abrahamintytären Ruposen kanssa, synt. 23.6.1880, kotoisin Härkkorven Heikkilän talosta. He olivat lapseton pariskunta ja myivät osuutensa Nikalan tilasta veljelleen Antille 2.11.1918. Heillä oli asumisoikeus talossa, jossa he elivät kuolemaansa asti. Anni kuoli 3.11.1933 ja Matti kuoli evakkoreissulla 15.1.1945 Ähtärissä.

Nikalan talon tarina

Nikalan talo ei ollut pinta-alaltaan suuren suuri. Perintötalosta Rikkaalasta No 1 oli erotettu 1/72 osa, joka vastaa 20/900 manttaalia. Kirjassa mainitaan yhdestä koti-, yhdestä rinta-, yhdestä niitty- ja yhdestä ulkopalstasta. Jako oli merkitty 21.10.1899. Silloin oli viljeltyä maata 11.27 hehtaaria, lisäksi kotihaka ja Kankaanahon männikömettä 31.49 hehtaaria.

Niittypelto oli Kankaanahon metsän reunassa ja ulottui Torhojärveen. 1930-luvun puolivälin paikkeilla Nikalan veljekset raivasivat ja kaskeivat Kankaanahon toisesta reunasta 2,5 hehtaarin alan sileäksi pelloksi. Kirjoissa mainittu ulkopalsta tarkoittaa nähtävästi sitä 2,5 hehtaarin Rasukka-nimistä peltoa, joka oli kolmen kilometrin päässä Nikalasta ja sijaitsi Suuressa kylässä. Sopivasti oli myynissä Rassukan viereinen sileä peltoala nimeltään Aro. Pinta-ala oli 4,5 hehtaaria ja sen omistajat Viljo Yrjönpoika Kuisma ja Vaimonsa Siiviä Eskontytär, omaa sukuaan Talja. Isä Onni, vanhin veljeksistä osti tuon peltoalan omiin nimiinsä 22.10.1935. Peltoja viljeltiin yhdessä, samoin kuin muitakin Nikalan peltoja. Tällä peltoalueella oli kaksi läpiajettavaa sarrainta ja yksi lato heinien, olkien ym.

säilytyspaikkana.

Nikalan veljekset hoitivat tehokkaasti tilaansa ja olivat edelläkävijöitä monissa uudistuksissa. Maanviljelyksen koneistaminen, kuten niitto-, harava-, puimakone sekä perunannostahra olivat jo varhaisessa vaiheessa käytössä. Ennen sotia liikenä viljaa syksyisin myyntiin jo autokuormalinen, jotka ainakin kahdelta vuodelta hyvin muistan. Karjaa kasvatettiin. Lypsylehmiä pidettiin lypsävinä 6–8 sekä lisäksi mullikat ja vasikat. Sikojakin oli, ja emakoita porsitettiin. Hevosia pidettiin aina kaksi ja varsomisenkin muistan. Lampaista oli useita sekä kukkoja ja kanat kotkottelemassa.

Lihakarjaa jouti syksyisin myyntiin. Voita kirnuttiin kotona ja ylimääräinen vietiin kauppaan. Siihen aikaan eli ennen sotia oli tullut edistystä, kun kylälle saatiin oma kerma-asema, jonne kerma kuljetettiin. Talo oli hyvinvoiva ja elinkelpoinen. Kalastus oli miesväen suuri harrastus. Kalanpyydyksiäkin oli jokaiselle vuodenaikalle. Niitä oli nuotta, verkot, pitkäsiima, rysät, katiskat, merrat, onget ja ”iskukoukut” talvisin. Nuottalato oli rannassa venettä ja kalanpyydyksiä varten. Torhonjärvi oli hyvin kalainen.

Nikalan talon rakentajat

Eerikin, synt. 1826 ja vaimonsa toisesta avioliitosta. Taijan, synt. 1943 lapset esi-isäni Antin, Marian ja Mattin henkilökohtaiset muistikuvani.

Antti, synt. 13.11.1870 Antreasissa. Hän kuoli 15.9.1936 66-vuotiaana. Hänet oli vihitty avioliittoon rälssitilallisen tyttären, nuori neito Helena Heikintytär Kopran kanssa, synt. 18.7.1877. Vihkimisen toimitti kirkkoherra Johan Arra 14.8.1898 Valkjärvellä. Vaimo oli tullut v. 1899 Valkjärven pitäjältä Antrean pitäjään ja siirtyi seurakuntajaossa v. 1919 Vuoksenrannan pitäjään. Hän kuoli 24.10.1952 Sysmässä.

Antti-vaijani muistan topakkana talon isäntänä. Hänen käskyjensä mukaan työt tehtiin. Hiljaisensorttinen mies muuten, mutta saattoi muutaman ärräpään päästää, jos asiat eivät kulkeneet hänen tahdissaan. Tuvan piirongin ylälaatikossa olivat talon papeirit ja rahalompakko. Laatikko oli aina

lukossa ja aina minua harmitti, kun ei tiennyt, mitä papereita siellä oli.

Vaijan kuolinpäivä

Vaijan kuolinpäivän ja sen tapahtumat muistan hyvin. Se päivä oli 12.9.1936. Olin taas totuttuun tapaan Rassukan niityillä lehmien kanssa. Kuului auton jyrinää, eihän niitä kovin usein siihen aikaan maantiellä kulkenut. Kurkotelin näkyä maantielle, joka oli muutama sadan metrin päässä. Tunsin isän auton ajavan kovaa vauhtia Vuosalmelle eli Viipuriin päin. Arvelin heti, että jokin sairaustapaus oli kyseessä. Kotiin mentyäni kuulin heti, että vaija-Anttia siinä vietiin lääkäriin.

Se oli perunannostoaikaa. Vaija-Antti oli nostonut yksinään isoa perunalaatikkoa ja voihkaissut kovasti ja pidellyt vatsaansa. Samassa isä-Onni oli mennyt apuun ja kyyti Viipuria kohti alkoi. Vaijalle oli sattunut repeämä ja tyrän repeämästä kuuluivat puhuvan. Vaija leikattiin Viipurin keskussairaalassa heti, mutta hän kuoli kahden päivän päästä.

Hautajaiset muistan mielestäni jokseenkin hyvin. Muistan, kun vaijan arkkua pidettiin tyhjässä riieessä hautajaisiin asti. Kiessikärriillä lähti saattojoukko Vuoksenrannan kirkolle päin. Ensimmäisessä kiessissä olivat laulajat, jotka kylien kohdalla aina veisasivat virsiä. Sen perässä tuli vainajan arkkukyyti, joka oli laveteilla ja kuusen havuilla koristettu, toiset omaiset ja hautajaisvierat näiden jälkeen.

Muistan hyvin, miten paljon oli vieraita ja tuvan pöytä oli keskellä lattiaa ja valkoinen liina, joka oli mustalla kreppipaperilla koristeltu, sekä oikein paljon monenlaisia ruokia. Hautajaisruokina oli siihen aikaan aina hernekeitto, karjalanpaisti, alattoopia, piiraita useampaa sorttia yms. Kahvipöydässä aina koreili iso vehnärinkeli.

Mummo oli pääemäntä

Talollinen Heikki Abrahaminpoika Kopra, synt. 2.8.1846, kuoli 19.3.1893. Vaimonsa Loviisa Tuomaantytär Nikkanen, synt. 1.6.1848. Heidän lapsensa: Anna synt.

10.1.1870, kuollut lapsena. Aleksander synt. 15.9.1872, muutti Porvooseen 28.10.1892. Jooseppi synt. 19.3.1875, hänen vaimonsa Karoliina Tahvontytär Juvonen synt. 30.5.1878, vihitty 14.8.1898.

Helena-mummoni Heikintytär Kopra, synt. 18.7.1877 Valkjärvellä. Kuoli 24.1.1952 Sysmässä. Mummoni oli sellainen hiljainen koti-ihminen. Minun muistini aikana mummo teki vain tupahommia ja äiti-Selma ja 1930-luvun alkupuolella, kun isän sisaruksetkin Aina-täti ja Hilja-tätikin vielä olivat kotona, he tekivät navetahommat ja kesäisin myös ulkotyöt. Siitä asti, kun äitini Selma oli tullut taloon miniäksi, mummo oli antanut emännyyden, esim. ruoanlaiton, mutta mummo oli kuitenkin se pääemäntä, joka neuvoi, mitä milloinkin ruuaksi laitettiin ja milloin leivottiin, ymsisätyöt tehtiin.

Mummo oli kova käsityöihminen. Ainakin talvisin mummo aina istui samassa kohdassa tuvan penkillä ja neuvoi sukia ja lapasia, aina lauloi. Mummolta minäkin varmaan ne monet hengellisen laulukirjan laulut olen oppinut ja vieläkin niistä muutamia muistan ihan ulkoa. Omista lampaista oli villat keritty, jotka oli kotona kehrätty, ja niistä ne lämpöiset kutomiset kudottiin. Liekö meidän mummo ollut ainoa nainen koko kylässä, joka kutoi, talvisin varsinkin, tuvan pöydän päässä kaikki talon kalaverkot. Kyllä mummon käsissä sukkelaasti käpy juoksi ja valmista tuli. Verkkojen paulat, kohot ym. valmistelut hoitivat kyllä miehet.

Mummo piti meistä lapsista aina huolta silloin, kun äiti-Selmalla oli muita töitä tai menoja. Lienee äiti ollut mieleinen minä hänelle, jota osoitti se, että mummon sairastelun aikana Sysmässä ei kukaan muu kellynnyt häntä hoitamaan kuin äitini. Olivat tyttäret kuulemma tarjonneet apua, mutta mummo oli aina sanonut, että kyllä Selma hänet hoitaa. Varmaan asia näin olikin, koska mummo nukkui ikiuneen kotonaan omassa sängyssään.

Nikalan

Ukko-Matti

Matti eli Ukko-setämme niin kuin

me häntä kutsuttiin. Kylällä sanoivat häntä Nikalan Ukko-Matiksi. Hän oli syntynyt Antreassa 11.6.1876. Hänet oli vihitty avioliittoon 17.9.1905 Anna Abrahamintytär Ruposen kanssa, synt. 23.6.1880. Anni-täti, niin kuin me kutsuimme, oli kotoisin naapurikylästä Härkkorvesta Heikkilän talosta (Heikkilän talo oli Ruponen siihen aikaan kunnes vävyksi tuli Virolainen). He pitivät yhteistaloutta Antin perheen kanssa vuoteen 1918 asti, jolloin he myivät osuutensa Nikalan talosta 2.11.1918 veljelleen Antille. Heillä oli kuitenkin asumisoikeus taloon aina kuolemaansa asti.

Muistan Ukko-sedän oikein mukavana ja lapsia rakastavana ihmisenä. Heillä oli asuttavanaan se pihanpuoleinen kamari. Vaatimaton kamari se oli, mutta lämmin ja kodikas. Heillä oli levitettävä sänky, ruokapöytä, yhdistetty astia- ja vaatekaappi, muutama tuoli sekä pystyuuni ja hella. Nätti kamari se oli kaksine ikkunoineen ja ne salusiiniverhotkin yläkapan kanssa hyvin muistan. Ulkona keskimmäinen aitta oli heidän tavaroilleen, missä muualla niitä olisi pitänyt. Minun muistini aikana heillä oli yksi, välillä kaksi lehmää samassa navetassa kuin talonkin lehmät. Muistan heidän heinäntekonsakin Huttusilta vuokratulla niityllä, joka oli rantaan menevän polun varrella. Siinä oli lato, jonne he yhdessä sapioilla kuivat heinät kantoivat. Sitä en muista, niittivätkö he heinät viikatteella, vai kävivätkö Nikalan pojat ne koneella niittämässä.

Minä olin sellainen heidän lempilapsi. Monia mukavia asioita muistan. Karjalassa oli palmusunnuntain aatto-lauantai oikea virpomispäivä. Meillä lapset virpoivat vain sukulaiset, kuten kummit, tädit ja sedät. Virpomalukukin piti osata kunnolla, muuten ei palkkaa saanut. Minäkin osasin ainakin sen ”virvon, varvon viisahasti, taputtelen taitavasti, munan eestä muksuttelen, rahan eestä raksuttelen”. Toinen oli myös ”virpoi, varpoi vit-sat selkää tuoreeksi, terveeks tulevaks vuueks. Vitsa siulle, palkka miulle”. Ukko-setä istui tuvan penkillä ja piti nyrkkiään tiukasti kiinni ja kysyi minulta ”et kyllä tiie, mitä täs on”. Tietenkin arvasin ja virpomisen jälkeen nyrkki avautui ja aina siellä oli kolikoita. Muistan, että kerrankin oli kol-

me markkaa ja se oli iso raha siihen aikaan.

Mikä lieneekään siinä, että aina muistuvat mieleen hyvät asiat, tuskin mitään tai ainakin hyvin vähän sellaisia asioita, joista olisi jäänyt paha mieli. Tuosta Ukko-sedästäkään en muista mitään negatiivista mainittavaa. Siinä hän iltojaan istuskeli aina samassa paikassa tuvan penkillä ja juttukavereitakin aina oli kotosalla, varsinkin naisväkeä ja miehetkin ulkotöistä tultuaan. Samoin iltauutiset radiosta olivat hyvin tärkeät kaikille ja silloin meidän lasten piti olla hiljaa, että kaikki kuulivat.

Sellaisenkin asian muistan, kun läksyjä ja laskuja tein iltaisin tuvan pöydän päässä, niin Ukko-setä kysyi joka ilta: ”Onks siun kynnäin terävä, tuoha tänne, niin mie teroitän.” Hänellä oli aina terävä puukko tupessa housun sivulla riippumassa. Sellaisenkin tuli mieleeni, kun minun piti viedä kouluun Koululais-lehden maksu kolme markkaa. Isä ei ollut kotona ja äidillä ei ollut rahaa. Siinä sitä pohdittiin aamutuimaan, että kerkiääkö sen viedä vielä huomenna. Ukko-setä oli kuullut jahkailumme ja tullut kamarinsa ovelle ja vinkkasi minulle: ”Tuleha Milja tänn.” Eikös mitä, Ukko-setä kaivoi taskustaan kolikkopussinsa ja antoi minulle kolme markkaa. Kyllähän minä niiasin nätisti, mutta setä sanoikin, että ”siitä hyväst saat etsii ens kesän miul kupillisen mansikkoja”.

Minä olin jo iso koulutytty, Tenho-veljeni kasvoi sellaiseen ”leikki-ikään” ja samoin Soini ja Tuokon Pentti ja heistä sai Ukko-setä paljon iloa. Tenho syntyi v. 1933 ja Soini sekä Hilja-tädin poika Pentti Tuokko. molemmat kahden vuoden päästä eli 1935. Soini ja Pentti olivat kuin kaksoiset, kun muutama viikko oli vain ikäeroa. Kaulakkain he kävelivät leikeissäänkin ja heidän ystävyytensä kesti koko elämän.

Kyllä näistä kaikista pojista oli paljon iloa vanhemmalle välle. Varsinkin iltaisin miehet kujeilivat poikien kanssa. Yksi juttu minua aina nauratti, kun miehet sileilivät leukaansa poikien leukaan ja sitten käskivät huomenna peilistä katsomaan, joko on yhtään partaa kasvanut. Monia muita hauskoja juttuja tulee mieleen.

Ukko-setä kulki meidän matkas-
sa molemmat evakkoreissut, niin Ku-
rikassa talvisodan aikana sekä välil-
lä kotona ja taas jatkosodan aikana
Ähtärissä. Ähtärissä me asuimme
vähän aikaa Alho-nimisessä talossa
kylän keskustassa, niin se olikin Uk-
ko-sedän viimeinen koti. Hän ei sai-
rastanut pitkään, muistan vaan hänen
isän kanssa lääkärissä käynnin Ähtä-
rin kirkolla. Sen muistan hyvin, kun
hän oli sairaana siinä uunin vieressä
olevassa sängyssä, ja hänen elämänsä
hiipui hiljaa.

Kun minäkin kävin siinä sängyn
vieressä hänen peittoaan oikomassa,
niin hän sanoi kovin hiljaa: ”Tuo Mil-
ja minulle vettä.” Vein kahvikupil-
la vettä, ja vähän hän siinä huuliaan
kastoi. Siinä me kaikki olimme läsnä,
kun setä rauhallisesti nukkui pois. Se
oli tammikuun 15. päivä 1945. Mei-
dän perhe järjesti hautajaiset ja Ukko-
setä haudattiin Ähtärin hautausmaa-
han. Kovin hyvät ja lämpöiset muistot
sedästämme meille kaikille jäi.

Anni-tädistä minä muistan hy-
vin vähän yksityiskohtia, mutta hä-
nen olemuksensa kylläkin, pitkä ha-
me päällä ja aina esiliina edessä. Hän
kuoli 3.11.1933, jolloin olin 6-vuotia-
as. Hänen on haudattu Vuoksenran-
nan hautausmaalle, kuten Antti-vai-
jamme, Esteri-täti ja pikkusiskoni
Anja Helena kahden kuukauden ikäi-
senä v. 1931.

Mari-tädin toivomus

Mari-täti, siis vaija-Antin sisar, oli
syntynyt 6.8.1873 Antreassa. Hänet
oli vihitty avioliittoon v. 1905 Juho
Heikki Pusan (entinen Heikkinen)
synt. 29.8.1883 kanssa, syntyisin Ant-
rean Sintolan kylästä No 2. Mari-täti
miehineen myivät osuutensa Nikalan
talosta veljilleen Antille ja Matille jo
samana vuonna eli 1905. He muutti-
vat Viipuriin asumaan ja heille syn-
tyi yksi poika Lauri, jonka syntymä-
aikaa en saanut selville, mutta vielä
1970-luvulla hän asui Hankasalmella.
Lauri oli vasta kouluikäinen, kun Ma-
ri-täti ja Juho Pusa erosivat ja Lauri
jäi isänsä luokse. Mari-täti muutti ta-
kaisin veljiensä luokse Nikalaan, jos-
sa eli aina sotavuosiin asti. Hänellä oli
oma ruokatalous kuten Ukko-sedällä-

kin ja he elivät samalla lailla kuin
muukin talon väki.

Mari-täti oli huonompikuntoi-
nen jo ennen sotia. Kun ensimmäi-
seen evakkoon lähdettiin, niin hän ei
enää kulkenut meidän mukana, vaan
yksinäiset vanhukset vietiin yhteis-
kuljetuksina uuteen evakkopaikkaan,
joka meillä oli Kurikka. Niinpä Mari-
tätikin pääsi hyvään hoitoon Kurikan
vanhainkotiin jo heti sinne mentyä.
Isä ja äiti ainakin kävivät häntä ka-
tomassa siellä useammankin kerran.
Kun syksyllä 1941 pääsimme takai-
sin kotiin, niin Mari-tädiltä saimme
terveisiä ja toivomuksen, että hänkin
olisi vielä halunnut käydä entisessä
kodissaan.

Se Mari-tädin toivomus jäi toteut-
tamatta. Ei se olisi ollut mahdollista
mitenkään muuten kuin yksityisellä
kyydillä, sillä niin sairas hän silloin
jo oli. Ikävältä se meistä kaikista
tuntui, kun sitä toivetta emme pys-
tyneet toteuttamaan. Mari-täti kuoli
sitten talvella v. 1942 siellä Kurikan
vanhainkodissa. Ainakin isä-Onni ja
olisiko ollut Matti-setäkin, kävivät
siellä Mari-tädin siunaustilaisuudes-
sa. Hänet haudattiin sinne Kurikan
hautausmaahan.

Ajokortista hyötyä koko elämäksi

Talollinen Antti Erikinpoika Vi-
rolainen synt. 13.11.1870 ja vai-
monsa Helena Heikintytär Kopra
synt. 18.7.1877 vihitty Valkjärvellä
14.8.1889.

Heidän lapsensa:

Onni Armas synt. 2.7.1902 Antre-
assa, kuoli 7.3.1962 Sysmässä. Vai-
monsa Selma Villentytär Juvonen
synt. 19.1.1905 ja kuoli 25.1.1972.

Aina Katri synt. 1.3.1904 Antre-
assa, kuoli 5.10.1968, miehensä Tai-
to Ravantti synt. 11.7.1910, kuoli
15.10.1951 Karhulassa.

Toivo synt. 16.10.1906, kuo-
li 22.1.1969 Karhulassa. Vaimonsa
Hilkka Tuokko synt. 28.8.1911, kuoli
15.10.1970.

Matti synt. 3.1.1909, kuoli
23.10.1979. Vaimonsa Elvi Pellik-
ka synt. 1.9.1913, kuoli 1962. II-vai-
monsa Aili Kuparinen, kuoli v. 2006
Sysmässä.

Hilja synt. 24.8.1910 Antreassa,

kuoli 3.6.1974 Karhulassa. Miehensä
Aarne Tuokko synt. 16.5.1917 Räisä-
lässä, kuoli 29.10.1967 Sysmässä.

Eino synt. 1.4.1913, kaatui talviso-
dassa Heinjoella 18.2.1940.

Esteri synt. 31.10.1919. Hän kuoli
16-vuotiaana 22.8.1935 kotonaan.

Onni Armas, isäni oli vasta
59-vuotias kuollessaan. Hänen pitkä-
aikainen sairautensa oli keuhkoast-
ma. Isä oli ajoittain oikein hyvässä-
kin kunnossa, mutta viimeinen vuosi
oli yhtämittaista kodin ja sairaalan
välissä juoksemista. Silloin vielä ei
ollut näin hyviä astmalääkkeitä kuin
nykyisin on eikä muitakaan auttavia
hoitoja.

Nikalan talossa isä-Onni oli van-
hin veljeksistä ja hän katsoi, että voi
hyvin etsiä muita ammatteja lisätu-
lojen saamiseen. Nuorena miehe-
nä hän kävi Viipurissa autokoulun ja
autonajokortista olikin hyötyä koko
elämäksi. Isä lienee kuulunut niiden
muutamien joukkoon, joilla kotiky-
lässä oli jo ajokortti. Kuulin puhutta-
van, että isä oli opettanut autonajon
mm. heidän vihikineelle pastori Aar-
re Huurteelle. Samoin koulukaverin-
sa Armas Heikkinen kuului saaneen
isän opetuksen. Isä sai ensimmäisen
pitkäaikaisen työpaikan rippikoulu-
kaverinsa, sittemmin suuren autoi-
lijan Matti Ruposen ensimmäisenä
pirssikuskina. Matti Ruponen laajensi
autoilijauraansa hankkimalla linja-au-
toja toinen toisensa perään. Vielä so-
tien jälkeenkin hänellä oli kymmeniä
linja-autoja Savonlinnan seutuvilla.
Isä-Onni olikin Matin ensimmäinen
vieras linja-autonkuljettaja ja ensim-
mäinen linjakin oli Käkisalmi-Viipu-
ri, jonka puolivälin jäi kotikylämme
Oravankytö. Olin minä ylpeä siitä,
kun pääsin silloin tällöin isän kyydis-
sä Viipurissa käymään ja melkein ai-
na, kun äitikin oli mukana.

Olisiko ollut vuosi 1934, kun isä
osti oman henkilöauton, jolla ajoi etu-
päässä tilausajaja eli pirssikyytejä. Se
oli Ford-merkin hieno auto siihen
aikaan. Sen mallin näköisiä autoja ei
juurikaan nykyisin enää näe.

Hyvin muistan, kun autotalli ra-
kennettiin Navetan eteen. Kyllä hä-
nellä ajokortti oli ja varsinkin ke-
säisin. Nuorisolla oli muotia tehdä
”huviretkiä” milloin minnekin. Imat-
ra, Enso ja Terijoen hiekkaranta olivat

suosituimmat paikat. Vieläkin on joi-
tain valokuvia niiltä matkoilta. Oman
perheen kanssa tehtiin monia marja-
matkoja Vuosalmen korpeen. Puoluk-
ka-aikaan lähti aina niin monta hen-
keä kuin autoon sopi ja marja-astioille
jäi tilaa. Ne olivat mukavia matkoja,
kun oli eväät mukana ja taisi olla ai-
kuisilla kahviakin ja minulla mehua.
Toisetkin mieleen jääneet matkat oli-
vat joulukirkkoajot. Ainakin kaksi
joulukirkkomatkaa muistan hyvin.
Meiltä oli lyhyin matka Räisälään, jo-
ka oli Käkisalmen suuntaan noin 15
km verran.

Kerron siitä: Sinä jouluna sattui
olemaan kova pakkanen. Isä oli jou-
luaamuna noussut hyvin aikaisin niin
kuin myös hevosten syöttäjät ja lehmi-
en lypsäjät. Isä meni ”lämmittämään
autoa” niin kuin hän kuului sanovan.
Onneksi karjan ruokkijat olivat jo tul-
leet sisälle. Menihän siinä jokunen ai-
ka, mutta kiireellä isä tuli sisälle ja al-
koi hoputtamaan: ”Nyt vaatteet päälle
ja heti autoon ennen kuin se taas sam-
muu, jos ei sitten lähdekään käyntiin.”
Mahdoton kiire tuli jokaiselle, ja niin
auto täyttyi. Mummo ainakin jäi Ten-
hon ja Soinin kanssa kotiin. Meitä oli
Toivo-setä, Aina-täti, Hilja-täti, äiti ja
minä isän lisäksi. Kun olimme niin ai-
kaisin lähteneet matkaan niin olimme
myös Räisälän kirkolla hyvin aikai-
sin. Toivo-setä meni edellä ja hoputti
meitä toisiakin tulemaan nopeammin.
Olimme niin ajoissa, että kirkon ovet
olivatkin vielä kiinni. Ajatelkaa, että
seitsemältä alkaa jumalanpalvelus ja
tavallisesti kirkon ovet avataan tuntia
aikaisemmin. Me olimme ajoissa ja
Toivo-setä piti kirkon oven kahvasta
kiinni, kun tuntio tuli sen avaamaan.
Kyllä oli jo aikakin päästä sisälle, kun
valtavasti paleli jalkoja sun muuta.

Kun kerran ensimmäisenä päästiin
kirkkoon, niin etupenkkiin tietenkin
menimme istumaan. Oli se mahtavaa,
kun oli niin lämmintä ja niin valoisaa.
Kynttilöitä oli kruunussa ja alttarilla
sekä joulukuusi. Paleleminen loppui
aikanaan, mutta toinen harmi oli se,
kun nukutti niin valtavasti. Painuin
siihen isän ja äidin väliin mykkyrään
ja äiti vähän väliä nyki, että älä nuku,
ettei pappi näe. Kotiinpäin menonkin
siltä joulumatkalta muistan. Siihen ai-
kaan käytiin joulukirkossa hevosella.
Kirkkoreki oli koristeltu retkirijyl-

lä, joka liehui reen istuimen takana.
Jalkojen päällä ja sylissä lämmittivät
ihanat vällyt. Sekin oli sen ajan tapa,
että kirkkoreissulta ajettiin kotiinpäin
aina kilpaa. Varmaan hevosetkin mie-
lellään juoksivat, kun olivat pari tun-
tia kylmässä seisonet.

Ennen kuin isä sai autonsa käyn-
tiin, niin hevosmiehiä oli jo tien täy-
deltä kotiinpäin menossa. Ei ne kovin
leveitä olleet ne sen ajan tiet. Minä
seisoin vai lienenkö istunut ihan isän
selän takana, että näin hyvin eteen-
päin ja pelkäsin kamalasti. Eivät isän
mielestä antaneet hevoset tarpeeksi ti-
laa ohituksiin ja niin hän joutui välillä
tööttämään ohitusmerkiksi. Eivät ne
olleet sen ajan hevosetkaan tottuneet
autojen ääniin ja niin moni hevonen
pelästyi ja säikähti pahemman kerran.
Yhtä hevosta ohittaessa se villiintyi
kamalasti ja alkoi ravata minkä pääsi.
Pelkäsin kamalasti, että se kaataa reen
ojaan. Niin ei varmaan käynyt, koska
ei mieleen jäänyt.

Toisen joulukirkkomatkan muis-
tan, kun teimme sen isän ja äidin
kanssa hevosella Vuoksen kirk-
koon. Se oli varmaan kolmekymmen-
luvun alkuvuosina. Luulen, että olin
silloin 5–6-vuotias. Vuokselaan men-
nään meiltä etelään päin, ja sinne on
vain hevostie talvisin. Lienee saman
verran matkaa suunnilleen kuin Räi-
sälääinkin. Siitä muistan vain sen kir-
kon kirkkauden. Oli olevinaan niin
kirkasta, että silmiä oikein häikäisi ja
oli lämmintä. Äiti aina kertoi, että sa-
noin sitä koko lapsuuteni ”ruunukir-
koksi”, niin voimakkaasti se valo jäi
lapsen mieleen.

Isä-Onni oli myös hyvin taitava
käsistään. Jokainen talvi oli tuvan uu-
nin vieressä höyläpenkki sahoinen,
vatupasseineen ja muine työkalui-
neen. Isä harrasti kaikenlaisia puutöi-
tä aina talvisin, milloin vaan oli ko-
tosalla. Puutavaraa oli melkein aina
kuivumassa ovensuussa orsien päällä
ja joskus leivinuunin päällä. Hevosen
rekiä, aisoja, vempelitä syntyi isän
käsistä. Pöytiä, tuoleja ja sänkyjäkin
muistan hänen tehneen. Tapetointi ja
maalaukset lienevät olleet isän lempi-
lajeja. Tuvan seinien yläosat olivat
tapetoitu ja alaosat jonkinlaista ko-
valevyä. Muistan, että alaosa olivat
milloin minkinlaisilla koristekuvioil-
la maalattu.

Isä-Onni kun oli automies, niin
häntä tarvittiin kylällä milloin mis-
säkin hommassa neuvoa antamassa.
Isä oli hyvä laulamaan ja elämäntat-
somukseltaan hyvinkin tasainen. Lie-
nee siitä johtunut, että hän oli minun
lapsuuteni aikana toinen pyhäkoulun
opettaja. Toinen oli Riita-Matin Toini.
Vuorotellen pyhäkoulua pitivät niissä
Niemen puolen taloissa.

”Keskellä kaiken kauniin on sieluni koditon”

Pyhäkoulusta puheen ollen muis-
tan yhden pikkujoulun, joka Setä-Si-
molassa, siinä naapurissa pidettiin.
Minun vuoroni oli laulaa. Olin juuri
oppinut äidiltä uuden hengellisestä
laulukirjasta olevan laulun ja halusin
sen välttämättä laulaa siksi, kun ar-
velin, etteivät toiset sitä osaa. Muis-
tan sen laulun vieläkin hyvin. Näin se
alkaa: ”Oon maailmaa nähnyt paljon,
se suuri ja kaunis on, vaan keskellä
kaiken kauniin on sieluni koditon. Ja
ihmiset kaikkialla ne etsivät onneaan
ja huokaavat huolissansa, kun ei sitä
löydy vaan.” Jokaisen viisi säkeistöä
osasin. Katsoin, kun ihmiset hymyi-
livät. Kysyin äidiltä, että menikö se
huonosti, kun kaikki hymyilivät. Äiti
sanoi, että ”hyvin meni, mutta se kuu-
losti niin mukavalta pienen tytön lau-
lamana”.

Sitä minä mielessäni mietin, että
mikä siinä niin mukavalta kuulosti,
ennen kuin myöhemmin tajusin, ettei
se ollut edes joululaulu. Monia lapse-
na opittuja hengellisiä lauluja vielä tä-
nä päivänäkin muistan. ”Mä olen niin
pienoinen, pienoinen aivan. Sä suuri
ja voimakas, Isäni taivaan, Isäni tai-
vaan”. Yksi toinen: ”En oo liian pie-
ni lapseks Jumalan, häntä ilomieli-
n palvelemahan jne.” Yksi lempilaulu-
ni oli ja on vieläkin: ”Laula matkalai-
nen korpimaan, laula vaikk’ on synk-
kä taival vaan. Laula, vaikk’ on päivä
kaitaisin, täällä sullakin.”

On se vaan uskomatonta, että mo-
net lapsuuden asiat tulevat vielä tä-
näkin päivänä ihan selvästi mieleen,
jopa paremmin kuin nykyiset asiat.
Kyllä lapsuuden asioitakin on myös
sellaisia, jotka pitäisi oikeastaan
muistaa, mutta ei vaan tule mieleen.
Veljeni Tenhon kanssa juuri näitä
muistamisia yhdessä pohditaan.

Matti Mäkinen: Hämäläispoika karjalaisten parissa

Vietin kouluvuoteni Janakkalan kirkonkylässä 1950–60-luvuilla. Paikkakunnalle oli asettunut runsaasti karjalaisväestöä, pääosin Antrean pitäjältä. Niinpä Tarinmaan kansakoulussa oli koulutovereinani runsaasti karjalaislapsia. En tosin muista, että olisimme tehneet heihin mainittavaa eroa. Karjalaisuus siellä kuitenkin näkyi, myöhemmin Hämeenlinnan lyseossa ei lainkaan.

Hakoisten kartanon entisiltä mailta, Kernaalasta ja Tuulensuusta, kulki kouluun paljon karjalaislapsia. Oli Armisia, Henttosia, Kekkejä, Sokia ynnä muita. Heillä tuntui joskus olevan kadehdittavan hauskaa koulumatkoillaan. Pojilla oli usein jännää kerrottavaa kuorma-autoista ja betonimyllyistä, olihan tuolloin monen kotona vielä uudisrakentaminen käynnissä. Varsinkin hevosen vaihtuminen traktoriin oli aina kiinnostava tapaus.

Karjalaislapset taisivat olla meitä muita hieman vilkkaampia, varsinkin keskenään ilkamoidessaan. Tällöin he saattoivat käyttää myös kotimurrettaan, mitä en muista oppitunneilla tapahtuneen.

Kerran muistan karjalaistytöjen vahingoniloin, ”ko naapuri Topill’ ol aamul’ olt tila märkä”.

Kylämme lapset yhdisti saumatomasti urheilu. Yleisurheilussa ja hiihdossa järjestettiin sarjakilpailuja, joissa kaikki olivat sananmukaisesti samalla viivalla. Veteraaniturheilija Mauno Holstila ei säästellyt vaivojaan pitäessään jalan, pyörällä tai kirjeitse yhteyttä nuoriin lahjakkuuksiin heimotaustaan katsomatta. Myös mäenlaskussa kilpailtiin Osmo Aarnin-salon ohjauksessa.

Kyläämme pystytettiin 1960-luvulla kotiseutumuseo. Opettaja Aarre Piitulaisen aloitteesta sen piiriin perustettiin nuorisokerho Laurinmäen

kilta. Tässä nuorisojoukossa ei tunnettu luokka- eikä heimoeroja. Karjalaistaustainen Piitulainen pyrki vaikuttamaan siihen, että aktiivitoimijoissa oli edustettuina hämäläisyys ja karjalaisuus, kansakoulu ja oppikoulu sekä talollis- ja työläistäusta.

Naapurissamme oli Juho ja Hilma Kiurun siirtolaistila, jossa pikkupoihana vietin paljon aikaa. Täällä tarttui Antrean murre niin, että sitä vielä vuosikymmeniä myöhemmin joskus suussaan maiskuttelee. Kerran, kun emäntä Hilma Kiuru uskoi minulle eväskorin pellolle kannettavaksi, Juho epäröi, että ”saattaapik hää sen varmast?”

Ollessani kesätoissa hautausmaalla pääsin joskus suntion sijaiseksi. Karjalaisten hautajaisten ero vastaaviin hämäläisiin oli valtava. Kirkonmäellä oli auton ovien pauketta, iloista sorinaa ja riemukkaita tervehdysluikkauksia. Nuoria esiteltäessä saattoi selvittää montakin sukupolvea: ”Tää täs on Kalle Anti Peka Heiki Ville!” Eikä aivan hiljaista ollut hautajaissaatossakaan.

Pääsin kerran karjalaisten tupailtaan. Kunniapaikalle keinutuoliin oli istutettu jo Antrean ajan luottomies ja ikämies Pekka Haukka. Sanan käyttäjänä hän ei tainnut olla ensikertalainen, sillä paikallaolijat pyytelivät häneltä jotakin tiettyä tarinaa, esimerkiksi ”kerro Pekko taas se pellon historia”. Sillä kertaa kuultiin muistelo hänen itse johtamansa evakkokolonnan kokoamisesta. Kertojaa ei vaivannut turha vaatimattomuus.

Lauantai-iltaisina saattoi kirkonkylän kioskilla tai tuttujen karjalaisiäntien pihakeinuissa istua saunapuna-koita perheettömiä karjalaismiehiä, muiden muassa Armas Ahtiainen, Veikko Iivonen ja Veikko Harmonen. Olivat kaikki hauskojen juttujen ja lämpimän pilsnerin ystäviä ja kuu-

lemma kierrelleet taloissa jo Antreassa. Tunnelmaa paransi Armaksen hersyvä nauru, jota kukaan ei pystynyt matkimaan.

Vuodelta 1985 muistan karjalaisten järjestämän kiitosjuhlan janakkalalaisille Laurinmäen museoalueella. Puuhamiehenä oli metsäpirttiläistäustainen päätoimittaja Eero Kuoppa ja kunniavieraina muiden muassa Veikko Vennamo ja pitäjän keskeiset maanluovuttajat.

Ohjelmalehteen oli painettu antrealaisen Juho Kurjen runo vuodelta 1951. Se kosketi kantäväestöä aika tavalla:

”Janakkala, Janakkala,
maailmasta parhain pala
sille, joka juurillansa
tuntee täällä seisovansa

Janakkala kiihkeämmin
kysyn: onko sulla lämmin
heille paikka povellasi,
jotka tänne tahdottasi
ajan myrskyäallot heitti,
multahasi juuret peitti?”

Pääkaupunkiseudulle asetuttuani etsin sopivaa mieskuoroa. Ratkaisuksi tuli vuonna 1982 Viipurin Lauluveikot, jossa jo lauloi pari työtoveriani. Olin siellä yksi harvoista ei-karjalaisista, mutta se ei tahtia haitannut.

Kuoro harjoittelee Karjala-talolla, jossa pääsen näkemään karjalaisen järjestötoiminnan koko kirjon. Aina siellä on koolla joku harrastuspiiri tai seura eikä happamia naamoja näy. Kuoroesiintymiset vievät maakunnallisiin karjalaistapahtumiin joista kauniina esimerkkinä vuotuiset karjalaiset kesäjuhlat. Joskus on tullut mieleen, pystyisivätkö hämäläiset samaan, jos olisivat evakkorekeen joutuneet.

*TUE
VUOKSEN
VERKON
ILMESTYMISTÄ!*

Ilmoitushinnat:

Koko sivu 350 euroa
1/2 sivua 230 euroa
1/4 sivu 120 euroa
Pienemmät 70 euroa

Myös yksityishenkilöt
voivat tukea lehteämme.
Ilmoituksiin ei tule alv:ia,
joten ne eivät ole alv-
vähennyskelpoisia.

Timo Mykrä: Tänään karjalaisuus kuuluu ja näkyy ennen kaikkea kielessä ja sielussa

Opiskeluaikana 1980-luvun alussa sain tilapäistöitä Turun satamasta ahtaajana. Töitä paiskittiin kahdessa vuorossa, ja käskyä työmaalle odoteltiin suuressa hallissa, Myrylässä. Seinnällä komeili entisen satamamiehen, presidentti Mauno Koiviston, kuva. Edellisenä päivänä olimme aloittaneet riisipaatin tyhjennyksen. Lastasimme kraanan (nosturi) nostamia noin 40 kilon painoisia säkkejä junanvaunuun. Kun käskyä paatille ei vaan kuulunut, tokaisi yksi odottelijoista:

– Ei täst tule mittää, mie lähe hitoil. Em’mie rupia enää pussiloita viskelemmää.

Säpsähdin, vaikka murre oli minulle tuttua ylävuokselaista. Isäni on Antrean Hannilasta, äitini Rautjärven Ilmeeltä ja mummola evakossa Vuoksenniskan Kylmälähdessä. Muille ilmaisu saattoi tuntua vieraalta, mutta minulle se oli kotoista leikillisyydessään ja kepeydessään. Mies paljastui imatralaiseksi.

Imatran pojan tokaisu on tyyppillinen karjalainen ilmaisu, jossa hankalaa asiaa kevennetään kielellisellä nokkeluudella. Raskaitten säkkien raahaaminen olikin kevyttä pussien viskelyä. Kyseessä on eräänlainen kielipeli. Asiaa ei ilmaista tavanomaisilla sanoilla, vaan käytetään tilanteen ja tunnelman laukaisevaa kevennystä. Tämä ei ole savolaista viäntämistä, jossa sisältö jää osin arvailujen varaan, vaan asian koristelua ja rytmitystä murteen poljentoon. Karjalaista puhetta kuvaa sanojen runsaus, niiden leikittelevä käyttö ja puheen ja rytmin mukainen, yllättävä loppuhuipennus. Kieli laulaa.

Olen pitkään asunut Turussa, jonne tulini opiskelemaan vuonna 1976. Kulttuurisokki oli kova. Puheesta ei saanut tolkkua ja se kuulosti rumalta. Mieleepi tuli sana barbaari, joka alun perin tarkoittaa ymmärtämätöntä kieltä puhuvaa henkilöä. Kaikkea kuultua en tosiaan ymmärtänyt. Onneksi opiskelijoita oli ympäri maata, enkä ollut yksin Turun murteen kanssa.

Siirryttyäni työelämään tovereinani oli tosin turkulaisia, Heidekenilä syntyneitä. Se on vanha synnyty-

sairaala, yksi turkulaisuuden ikoneista, jota tosin ei enää ole. Jos et ole lähtöisin Heidekeniltä, et ole turkulainen, kuulin sanottavan. Komea rakennus on nykyisin asuintalona ollen synnytyslaitoksen jälkeen ammattikorkeakoulun hallinnon pääpaikkana. Omat lapseni ovat tulleet maailmaan Turun yliopistollisessa keskussairaalassa, vaikka Heideken oli vielä toiminnassa. Oliko tämä vaistonvarainen kanta-ni turkulaisuuteen? En tiedä.

Tullessani Turkuun oli kaupunki huonossa maineessa ns. Turun taudin vuoksi. Silti vanha kulttuuriympäristö vaikutti positiivisesti. Myöhemmin olen huomannut, että Turulla ja Viipurilla on paljon samankaltaisuutta. Molemmat ovat saaneet vaikutteita naapurista mutta eri ilmansuunnista. Ne ovatkin tiukkojen keskieuropalaisten mittareiden mukaan Suomen ainoat kaupungit. Kaupungilla tulee olla kunnioitettava ikä, sen tulee olla syntynyt eikä perustettu, siellä tulee olla linna, temppeli eli kirkko ja virtaava vesi. Mitkään muut Suomen kaupungit eivät täytä näitä ehtoja. Tosin Vuoksen Suomenvedenpohjan haara kuivui Vuoksen muutettua lasku-uomaansa.

Kaikkeen tottuu. Turun murre ei enää särähdä ja siitä löytyy vivahteita, joita en aikaisemmin noteerannut. Laulava nuotti ja loppukiekaisu kuulostavat huvittavilta ja antavat puheelle oman leiman. Silti ei ole kotoisen Karjalan murteen voittanutta.

Olen usein miettinyt, että en ole mistään kotoisin. Evakkovanhempien jälkeläisenä synnyin ja kasvin Itä-Hämeessä Heinolan kaupungissa. Varhaislapsuuteni vietin Tommolan kaupunginosassa, ja Anjalankadun mäellä asui paljon karjalaisia. Väkeä oli ainakin Käkisalimesta, Viipurista, Kirvusta, Hiitolasta ja Kivennavalta. Olimme ainoat antrealaiset ja ilmeeläiset. Luonnollisesti karjalaiset pitivät yhtä ja olivat paljon kanssakäymisissä keskenään. Kieli tarttui automaattisesti. Paikallista murretta en oppinut ja puheeni muodostui lähinnä yleiskieleksi. Karjalaisten seurassa puheeni kääntyy edelleen murteelle. Näin lie-

nee käynyt muillekin evakkojen jälkeläisille.

Anjalankadun mäen karjalaisista useimmille se oli ensimmäinen asuin-sija evakossa. Kun elämä vakiintui, hajaantuivat perheet eri puolille kaupunkia. Yhteydet eivät katkenneet, ja kyläily perheiden välillä säilyi. Karjalan menetys tuntui lopulliselta ja jäljelle jäivät muistot, joita kerrattiin.

Lapsena vain leikittiin eikä tiedetty aikuisten murheista ja menetyksistä. Ei niistä meille paljon puhuttu, mutta väkisinkin oltiin kuulolla. Se jätti jälkensä pieniin päihin. Perheillä oli tarpeeksi tehtävää elämänsä järjestelyissä ja toimeentulon hankkimisessa. Se auttoi ikävään, ja kotoutuminen tuli siinä sivussa. Aikaa murehtimiseen ei jäänyt. Sosiaaliset karjalaiset eivät eristäytyneet omaan heimoonsa, vaan tuttavuuksia syntyi myös paikallisten asukkaiden kanssa.

Evakkojen ja paikallisten asukkaiden jälkeläiset peuhasivat keskenään eikä juuria tarkistettu. Yksi ero meillä kuitenkin oli. Tuolloin vain karjalaiset virpoivat ja muut lapset ihmettelivät, mitä se oikein on.

1960-luvulta alkaen perheeni piti torikauppaa Heinolan kauppatorilla. Myymälästä muodostui karjalaisten kohtauspaikka. Evakkojen ilot ja surut jaettiin kala- ja vihannespöytien äärellä. Isääni kutsuttiin heimopäälliköksi. Kotoa perityn sosiaalisuutensa ja empatiansa ansiosta isästani tuli pidetty hahmo kaupungissaan. Torikauppa lähensi myös karjalaisia ja muun heimoisia toisiinsa. Itähämeäisten lisäksi myös Heinolan pohjalaiset hakeutuivat paikalle.

Jostain syystä pohjalaisia ja karjalaisia on pidetty toistensa vastakoh-tina. Suomen heimoista juuri pohjalaiset ja karjalaiset ovat piirteineen erottuneet selkeästi muista. Pohjalaisissa on tervettä ylpeyttä ja uhoa, vahvaa yhteenkuuluvuuden tunnetta, jota on vahvistettu jopa äärimmäisin keinoin, kylätappeluin. ”Kurja Karjalamme” on soitellut ilot ja surut, sopeutunut muuttuviin oloihin itsensä sekä kulttuurinsa säilyttäen ja sitä vahvis-

taen. Vahva identiteetti onkin yhteistä pohjalaisille ja karjalaisille. Sellaisilla ominaisuuksilla oppii kunnioittamaan ja arvostamaan toista.

Tänään karjalaisuus kuuluu ja näkyy ennen kaikkea kielessä ja sielussa, vaikka ei murretta puhuisikaan. Se ilmenee puhetavassa, tilannetajussa ja sanankäytössä. Kun koiramme oli livahtanut ulos ja tuli minua portilla vastaan, tokaisin automaattisesti että "mihis sie oot lähössä". Ei tullut mieleenikään torua ja käskyttää sitä sisään.

Muistan omasta lapsuudestani sukkumme juhlat ja keskinäiset vierailut kielellisinä ilotulituksina. Isäni oli hyvä suustaan ja samankaltaisia tavatesaan juttu luisti. Yli 90-vuotias äitini saa Turussa kasvaneet tyttäreni edelleen hykertelemään naurusta. Samaa hulvattomuutta on tarttunut omaan kieleeni ja sitä kautta myös tyttäriini. Syntyperäisinä turkulaisina lapseni eivät puhu paikallista murretta vaan yleiskieltä.

Kieli kantaa kulttuuria. Voisi sanoa, että se on vahvin side siihen maailmaan missä olemme ja mistä olemme tulleet. Ja tekee sen, mitä meistä on tullut eli muovaa identiteettimme. Kieli vaikuttaa siihen mitä ajattelemme ja miten ajattelemme. Ja se mitä olemme kuulleet, lukeneet ja kokeneet muovaa tätä kaikkea.

Evakkous on jättänyt jälkensä ja sitä taakkaa saavat kantaa seuraavatkin polvet. Vaikeuksia ja raskasta kodin menetystä purettiin kielellä jopa siihen pisteeseen saakka, että karjalaisia pidettiin välinpitämättöminä: mikä heitä oikein vaivaa, edes kodin menetys ei

suista karjalaisia alamäkeen. Karjalainen kantaa kotia sydämessään.

Karjalaisilla on tallella välittömyys ja uteliaisuus, mutta kovien kokemusten myötä siihen on tarttunut vähän varautuneisuutta. Minulla se ilmenee tutustuttaessa uusiin ihmisiin. Kanssakäyminen on kyllä luontevaa, mutta takaraivossa jäytää, että mikähän tuokin on ihmisiä. Sen sijaan eri kulttuureja kohdatessaan karjalainen ei häkelly. Jo kotona Karjalassa totuttiin monenlaisiin kulttuuripiirteisiin ja evakossa kokemukset kasvoivat.

Kulttuurit sekoittuvat ja saavat vaikutteita toisistaan. Karjalainen virpominen on sekoittunut Länsi-Suomen trulleihin, eikä siinä ole mitään arveluttavaa, vaikka puristit saattavat siitä mielensä pahoittaa. Näin kulttuurit elävät, kehittyvät ja muuttavat muotoaan törmätessään toisiinsa. Tätä on tapahtunut ja tapahtuu kaiken aikaa. Ruokakulttuurissa on käynyt samoin. Pitopöydissä on rinnan eri maakuntien herkkuja.

Eri kulttuurien ja kulttuuristen symbolien käyttämisessä on keksitty käsite kulttuurinen omiminen. Sillä tarkoitetaan jonkin kulttuurin piirteen (esimerkiksi asusteen) käyttämistä toisessa alkuperäiseen ympäristöön kuulumattomassa yhteydessä. Käsite on huono, sillä kulttuurit eivät toimi tyhjiössä kuten virpominen sen osoittaa. Kulttuurit omivat toisiltaan.

Ei ole olemassa selvärajaisia kulttuureja, joiden piirteitä pitäisi väkisin vahtia. Rock-musiikkia ei olisi olemassa, jos kulttuurinen omiminen olisi lailla kielletty. Sitä yritettiin tukahduttaa rasistisin äänenpainoin, mutta ei si-

tä mikään pysäyttänyt.

Samoin eri ryhmille ei voida pyhittää omia symbolikokoelmiaan, jotka eivät olisi muiden käytettävissä, tutkittavissa tai kopioitavissa. Museolaitos huolehtii esineellisen kulttuurin tallentamisesta ja tutkimisesta, arkistot sekä tutkimuslaitokset taas henkisen kulttuurin säilyttämisestä ja tutkimisesta. Kulttuuripoliiseja ei tarvita, se olisi kulttuurin loppu. Tätähän on kokeiltu totalitaristisissa valtioissa, mutta huonoin tuloksin. Se johtaa väkivaltaan, sananvapauden kahlitsemiseen, yksilönvapauden polkemiseen ja jopa vapaudenriistoon.

Kulttuurin omimisessa on esitetty, että kulttuuristen symbolien käyttö alkuperäisestä kontekstistaan irrotettuna loukkaa niiden alkuperäisiä kantajia, erityisesti jos he ovat kärsineet sortoa tai vainoa omassa historiassaan.

Toki symbolien käytössä pitää noudattaa hyviä tapoja, eikä niitä pidä käyttää omaksi hyväksi tai muita vastaan.

Karjalaisten kohdalla kärsimykset eivät ole johtaneet jyrkkään kantaan heimon kulttuuripiirteiden käyttämisessä ja omimisessa. Karjalaiset ovat olleet oman kulttuurinsa kantajia ja välittäjiä, mutta myös sopeutujia, voisiko sanoa jopa muiden omijia. Karjalaiset ovat antaneet oman panoksensa suomalaisen kulttuurin rikastuttamiseen.

Ei karjalaisuus meistä evakkojen jälkeläisistä ole mihinkään hävinnyt. Se ilmenee teoissa ja puheissa, vaikka sitä ei edes tiedosta. Sitä ei tarvitse korostaa, vaan se istuu meissä ikään kuin myöhäsyntyisenä. Karjalainen tunnistaa toisen vaistollaan.

Pirjo Nurmilaukas: Uuden elämän alku – erään perheen tarinaa

Äitini Aino oli täyttänyt 23 vuotta joulukuussa 1944, isäni Erkki oli seitsemän vuotta vanhempi ja kotiutettu marraskuussa 1944. Heidät oli vihitty vuonna 1940. Oltuaan jonkin aikaa Jämijärvellä, he olivat nyt saaneet ensimmäisen yhteisen kodin Leppäkosken "rukoushuoneelta". Samassa paikassa asuivat myös Erkin sisko Anna ja veli Matti. Yläkertaa asutti toinen evakkoperhe.

Ainon isä oli kuollut syksyllä 1944 Jämijärvellä ja äiti, "mamma", oli siellä myös äskettäin leskeksi jääneen veljensä kanssa. Sukulaiset olivat hajaantuneet kuka minnekin ja ikävä oli kova. Odotettiin tietoja uusista kotipaikoista ja yhteyttä pidettiin tiiviisti kirjeitse. Kirjeet olivat hyvin käytännönläheisiä ja arjen asioihin keskittyviä. Ei niissä haikailtu mennyttä. Kun näin nyt oli, niin näillä mentäisiin.

Ainon kirje äidilleen 12.2.1945:

"Mamma hyvä

Rupesin tässä pullan paiston välillä kirjoittamaan vähän. Mites olette jaksaneet? Me olemme voineet hyvin. Tavarat tulivat eilen ja nyt ovat jo kaikki järjestyksessä. Meillä on täällä niin kauniit huoneet. Meillä on käytössä kaksi kamaria ja keittiö, mutta se toinen kammari pitää antaa tarjoiluhuoneeksi sitten kun täällä on juh-



Kuvassa vasemmalta: Aatami Kuisma, Esteri Kuisma, Antti Kuisma, Ida Maria Jantunen (mamma), Marjatta Jantunen, Sep-po Jantunen, Majja-Liisa Kuisma, Johannes Jantunen, Aino Kekki, Oili Jantunen ja Erkki Kekki.

lat. Keittiössä on niin iso ja hyvä hella, pesuammeet ja vesijohto ulos. Sisään ei vesi tule, mutta kaivo on rappujen edessä. Kamarit ovat niin kauniit ja valoisat, on eri eteinen ja raput.

Kaikin puolin täällä on loisto-olot, mutta paistinuunia puuttuu. Niitä on kyllä keittiössä kaksinkin, mutta kun ei raaski niin kovasti lämmittää, niin ne eivät jaksa paistaa. Minä paistan nytkin kammarin uunissa pullaa ja hyvinhän tuo tuntuu paistuvan. Täällä on ensi sunnuntaina ja lauantaina juhlat, siis kaksipäiväiset ja sitte ovat taas seuraavat kaksipäiväiset juhlat Marianpäivänä. Tämä rukoushuone on aivan kuin kirkko. Tässä on alttarikin ja sakasti ja kaikki niin kuin kirkossa.

Erkki ja Matti rupeavat tukin kaatoon. Tässä on aivan lähellä työmaa. Täällä on lehmällekin paikka aivan tuossa tien toisella puolella navetas-
sa, jos keväällä sitten viepi sinne, kun tulet. Maitoa saahaa maitokaupasta. Sieltä ei saa kuin korttiannoksen, mutta kun käypi antreaalaisten luona niin ainahan sitä vähän ylimääräistä saapi. Perunan saanti täällä sanovat olevan vähän huonoa, emme kyllä ole vielä käyneet kyselemässäkään. Sa-

novat, että pimiästä pörssistä saapi.

Pistän tähän postimerkkejä sisään, että voit kirjoittaa. Panen myös sakkariinipussin, jos hää tulisi perille. Eipähän tässä nyt muuta kuin hyvät voinnit.

Monin terveisin Erkki ja Aino”

Otteita Ainon kirjeestä 19.2.1945:

”Mamma hyvä

Mitäs sinne kuuluu? Olen niin varttunut kirjettä, mutta ei ole kuulunut. Kirjoittaisit tai laita Helli kirjoittamaa jos et millo itse kehtaa käyvä.

Meillä oli viime sunnuntaina niin suuret juhlat täällä. Oli nuorisoliiton juhlat, puhujiakin oli kymmenkunta. Sairalan opisto on tästä 3 km päässä ja Matharjun nuorin tyttökin näyttää olevan opistossa.

Erkki meinaa lähteä huomeaamu-
na mottimetsään. Täältä saapi sillävii-
sii puita, että kun tekkee kaksi mottia puita talloon tai valtiolle niin kolmannen motin saapi itse. Hyö Matin kanssa muutamassa päivässä tekkeet talven puut. Nythän sitä saapi ennakokorvaustakin, mutta nyt eivät taija saaha viellä muut, kun semmoset mil-
tä jäi maata ja talot, niin että sie et tai-
ja saaha vielä vissiinkää. Mutta kyl-

lä kai ne rupiavat maksamaan jonkun ajan perästä semmoisillekin keltä ei jäännä muuta kuin irtaimistoa.

Täältä ei ainakaan tähän mennessä ole saannu yhtään perunoita eikä maitookaa kun kaupasta korttiannokset, mutta hyvin tuo on tähän asti piisannu korvikemaitona nyt kun saimme pari litraa näiltä juhlien pitäjiltä. Saitko sie sen sakkariinipussin jonka kirjeessä lähetin? Mie menen torstaina Hämeenlinnaan, niin ostan sieltä sille paperilakanoita, jos siellä niitä on ja lähetän sitte tulemaan postissa.”

Koulujen tilanne alkoi normalisoitua

Ainon veli Johannes oli kotiutunut sairaalasta tammikuussa 1945. Hän oli puolustusvoiminen palveluksessa ja odotti tietoa siitä, mihin hänet sijoitettaisiin. Vaimonsa Oili, joka oli kansakoulunopettaja, pohti sitä, mistä hän saa työpaikan. Sodan aikana hän oli joutunut kahden lapsensa kanssa siirtymään paikasta toiseen, aina sinne missä tarvittiin opettajia. Nyt rintamalla olleita miesopettajia alkoi taas palata siviilielämään ja koulujen tilanne alkoi normalisoitua.

17.1.45 Hyvölä, Johannes:

”Mammalle,

Kiitos kirjeestäsi, joka saapui jo ku aika sitten. Olemme voineet hyvin, minä vielä olen ollut toipumislomalla tämän kuun 25. päivään saakka ja siten kait töihin Savonlinnan sotilaspiirin esikuntaan. Oili jatkaa nyt kirjettä.

Oili:

Jatkan tähän Jukan alkamaan kirjeeseen. Olemme vielä oleilleet täällä Tervossa ja odottaneet aivan jännityksellä, että mihinkä minä joudun. Luultavasti aivan näinä päivinä pitäisi alkaa jo kuulua. On ollut meille suuri ilo, kun isä on saanut olla nyt kotona. Sepolle aivan suurenmoista saada seurustella isänkin kanssa. Kunpa nyt saan paikan, tulette Ainon ja Erkin kanssa käymään ja miten hauskaa meistä, jos mamma viihtyisi meillä kauemmin.”

Aholahhti 4.2.1945:

”Aino kulta

Jo pari päivää olemme olleet täällä uudessa paikassa. Koulu on Aholahden pysäkillä 7 km Savonlinnasta. Jukka voi melkeimpä kotonta käsin käydä työssä. Kotona on nytkin ja tuossa peuhaa Sepon kanssa. Se tuntuu minusta uskomattoman somalta. Mikä onnellisempaa kuin saisi näin jatkaa. Asuntona meillä on vain kamari ja pieni keittiö, mutta toimeen tulemme. Eihän meillä ole vielä huonekalujakaan millä monia huoneita kalustaa. Aiomme mennä juuri ostamaan tähänkin ainoaan kamariin jotain mukavuutta. Pitäisi saada koti kodikkaaksi, silloinhan siinä vasta tuntee viihtyväänsä. Tämä minun paikani on vain tämän kevätlukukauden ja on luvattu järjestää tänne Savonlinnan lähettyville vakinainenkin paikka. Saa nähdä kuinka sitten käy.

Mitä mammalle ja mummulle kuuluu? Olethan tietysti käynyt usein heitä katsomassa. Joko teetit hatun ja muffin? Entä millaisen takin olet ostanut? Minä olen odottanut takkiani ompelijalta, ehkä kohta saan. Pitää nyt lähteä laittamaan perhettä nukkumaan. On vielä tilapäiset oltavat ja todellakin saa laitella nukkumispaikkoja.

Kertokaahan oloistanne ja puuhistanne ja ettekö voisi tulla käymään. Tännehan pistäytyy nopeasti. Koulu

on aivan pysäkillä.

Kuulemisiin ja näkemisiin. Lämpimin terveisin Jukka, Oili ja lapset”

Aholahhti 9.3.1945:

”Mamma hyvä

Sain juuri koulusta tultuani Tuovin kirjoittaman kirjeenne, josta kiitos. Minä kun olen aina ja useasti Ainolle kirjoittanut ja mammanikin elämää ja oloja kyseltyt, en ole huomannutkaan, että ei ole mammalle aikoihin tullut kirjoitettua. Antakaa anteeksi! Tämä työssä käyvän ihmisen elämä on kuin konemaista hyörintää. Aamulla lähdän luokalle kello seitsemältä saman aikaisesti, kun Johannes työhön kaupunkiin junalla ja vasta illalla usein neljältä tulen tänne ylös. Päivällä käyn vain välitunnilla kiireellä syö-mässä. Menee noin myöhään, kun on neljänä iltana viikossa jatkokoulua. Kun sitten tulee tänne kotiin, on väsynyt eikä liioin kirjoittelemaan kykene. Sepon mieli tekee äidin syliin. Pitää parsia ja paikata. Johannes tulee aina vasta illalla seitsemän aikaan. Meillä on apulainen, viimevuotinen Maija, joka huolehtii meidän ruuasta ja puhtaudesta. Sellaista on tämä elämä päivästä toiseen. Oppilaita on minulla 38 joten aamut saan ahkerasti vihkoja korjata.

Tulkaa Ainon ja Erkin kanssa käymään. Pientä meillä on ja vaatimatonta, mutta rakkaudella vastaan otamme. Olen minä Ainon kirjeissä paketeista kiittänyt, mutta kiitos vieläkin. Tallukkaat ovat jo aikoja rikki ja kolmannet menossa. Nahkat ovat vielä nahkoina. Malla sai monot ja nyt säästämme nahkat ensi talveksi Sepolle saappaiksi. Ruokapuoli on täällä näin kaupungin lähellä huono. Kirjoitin juuri veljelleni Sippolaan ja pyysin ruisjauhoja, ei leipäänkään riitä.

Rakkain terveisin Oili, Jukka ja lapset”

Esteri-sisar

Lemin syrjäkylällä

Ainoa vanhempi Esteri-sisar, joka perheineen oli asunut ennen sotia Viipurissa, oli Lemin syrjäkylällä kahden teini-ikäisen lapsensa Maija-Liisan ja Antin kanssa odottelemassa, että heille löytyisi asunto Haminasta, jossa perheen isä Aatami jo oli töissä

varuskunnassa.

Kirjeet mammalle käsittelivät hyvin arkisia asioista, kaikesta oli pu-laa ja toinen toisiltaan kyseltiin, mistä löytyisi mitäkin ostettavaksi.

Otteita Esterin

kirjeistä mammalle:

”Loppiaisuunnuntaina 1945

Hei mamma,

mitä sinne sinulle kuuluu, oletko ollut terveennä? Myö ollaan terveitä kaikki. Aatami oli joulunna kotona neljä vuorokautta. Ei mittään tietoo oo vielä muutosta ko näin talvella ei saa toisia pois asunnosta. Minä kävin jo Haminassa. Kyllä se on pieni ja se-kainen kaupunki.

Kuules, onko siellä sitä kangasta vielä? Laittaisin rahan ja pisteitä, niin ostaisit vielä sitä. Pisteet menevät vanhaksi ja ompelisin vaikka mitä siitä. Täällä en ole nähnyt kangasta missään.

Vieläkö sinulla on lehmälle rehua, vai oletko saanut mistä ostaa lissää? Kuule, laita se minun takki tulemaan, millä käyt läävässä. Minulla ei ole mittään millä kantaisin puita ja vettä. Pelkällä villatakilla on niin kylmä. Sinullahan on siellä se isän pusero, jota voit käyttää”

”Kantturassa helmikuussa 45

Hei Aino,

minä olin kaksi viikkoa Haminassa, mutta ei ole viellä tietoa asunnosta millo saahaa. Vaikka ei täältä minnek-kää pääse, olemme niin lumien takana. Ei ole paljo mittää tietä. Minä olen kehränny. Sain sillaa aika paljon ja niistä saa hyvää lankaa. Sitte minulla on kilo villaa ja jos vielä saisin lissää. Kaikki raasin itse ko ei taho oikein keltää joutaa rukkia. Se hidastuttaa. Saisin pois ennenko menemme Haminaan. Siellä ei saa mistään sukkia. Vaikka eihän tuota tiedä, että tarvitaanko ennää mittää. Kyllä Haminassa olisi mukava asua ko vain pääsisi kevääseen. Ainakin kaikkee ruokaa siellä on saatavana, ei tarvitse jonot-taa. Tori on lähellä ja kolme kirkkoa pikkuisen matkan päässä. Senko saataisiin olla rauhassa. Kuulkaas, joko oletta hommanneet vaaliotteen? Kaikki nyt äänestäämää.

Onko Anna ja Matti teidän sakissa asumassa? Minä sain Olulta kirjeen.

Hän oli niin hyvillää ko sai paikan sinne Johanneksen luo. Myö tuumitiin Aatamin kansa, että jos mentäisiin keväällä sinne laivalla. Se olis mukava reissu.

Kuulemisiin, monin terveisin Esteri ja lapset”

Kantturassa 11.3.45:

”Hei mamma, rupesin tässä taas kirjottamaan.

Minulla on ollut kehrääminen käynnissä. Sain sillaa ja kehräsin jo kuusi rullaa. Kehraän Maijalle puserolankoja. Nyt jo värjäsin aika paljon. Välillä pitää nyt kehrätä Antille paitalangat, kun sain villoja kilon. Maija neuuloo Antille liiviä niinko Aino neuulo Erkille. Sitten jatkan taas sillan kehräämistä. Saan niistä vielä ainakin 20 rullaa. Kehraaminen on niin hidasta, kaikki raasin itse kun ei taho saaha vorkkia mistään. Laitan sitte sinulle käsinelankaa ja sukanterälankaa. Panen tähän malli-villoja, mitä värjäsin, ja lankaa niin näet miten hyviä saa. Värjään ruskeaa käsineiksi ko mustaa väriä ei ole missää.

Täällä on niin kauhian paljon lunta, että ei taho minnekään päästä. Pitäisi mennä postiin, mutta mite pääsnöö.

Eipä tässä sitte muuta ko kuulemisiin ja terveisiä sinne jokaiselle.

Esteri ja lapset ”

Mamma pois Jämijärveltä

Maaliskuussa alettiin suunnitella, että mamma tulisi pois Jämijärveltä ja muuttaisi Ainin ja Erkin luo asumaan. Muuttaminen ei ollut ihan helppoa, kun oli lehmä, joka piti saada mukaan samoin kuin muikin omaisuus. Tarvittiin junanvaunu, jolla tavarat tuotaisiin. Myöskään yksin mamma ei ollut valmis matkustamaan ja muutenkin epäröi toisten ”vaivoiksi” tulemistä.

Ainin kirje mammalle 14.3.45:

”No hei,

kiitos kirjeestä, jonka äsken sain. Rupesin tässä kirjoittamaan muuttaman sanan, ko sie et muka tiijä että voitko tänne tulla. Eikös tänne muka sovi, kun tillaa on vaikka minkä verran ja myös lehmälle paikka. Sille on jo myös kysytty ruokamaa kesäksi.

Jos Antti-eno ei muuta Riihimäkkeä, vaan jääpi sinne, ei muuta ko käyt Jutu-enon sakkii poistulon kanssa. Nyt tässä kuussa ei saa vaunuja ensinkää. On vaunukielto kuulemma, kun tarvitsevat kaikki vaunut puutavaran kuljetukseen. Käykööt vain nyt tilaamassa vaunun riittävän ajoissa. Mie en sitte oikein tiijä sinne tulosta pääsiäisenä, jos vaikka sitte puolivälissä kuuta saisi sen vaunun. No, kunhan nyt pääsee likemmäksi pääsiäistä niin sittenhän näkköö.

Eipä tässä nyt muuta, kun terveisin Aino”

Mamman kirje Ainolle 18.3.45:

”Nyt on selvästi tiijossa, että Antti ei tule sinne Riihimäkkeä, hää jääpi tänne. Tulkaa työ Tuovin kanssa nyt tänne ni tilataan sitte se vaunu ja tulen sitte Jutun kanssa. Kun olet täällä nii pestää matot, että ei huoli likasena tuuva.”

Esterin kirje Ainolle:

Kantturassa 15.4.45

”Heipä hei Aino,

Kiitos kirjeestä, enhän minä osanu mammalle mittään kirjottaa ko Pauli kirjotti, että mamma on sinne nyt matkalla. Ootin vain sieltä tietoa.

Minä olen tässä nyt yksin, niin rupesin kirjottamassa. Antti pella kitilää lapsien kanssa niin että mukse kuuluu, ko iso poika loikkii tömistää. Maija lähti iltamiin Väröille

Onko mammalla lehmä mukana ja minne hän sai navettaan?

Minä menen ensi kuun lopulla Haminaan ja Lahteen. Hiljalle soitin, että katsoo minulle leninkiä ko hänellä on tunnettu liike. Millon vaan sinne tulee lenikejä niin menen paikalla ostamaan.

Kyllä tämä kevät on synkkää. Aina vaan sataa lunta ja on kylmää. Myö ollaan niin talven keskellä vielä. Lunta on paljon ja Saimaa kovassa jäässää. Alkaisi edes laiva kulkea. Ei meitä enää ole montaa asumassa täällä. Sakki vain pienenöö tällä mäellä. Kerro terveisiä mammalle sekä teidän sakille.

Monin terveisin Esteri ja lapset”

Elämä oli

yhtä etsimistä

Vuoden 1945 alkukuukausina elämä

tuntui olevan yhtä etsimistä; etsittiin ihmisiä, uutta kotipaikkaa, kadonneita tavaroita, ruokaa, vaatteita...

Ainolle 19.4.45 tullut kirje:

”Serkku hyvä

Kiitan ilmoituksen johdosta sinua sekä samalla koko Jämijärven Siirtotavaraosastojen henkilökuntaa. Sain niin pian vastauksen kyselyyni, mutta kai siitä saan olla sinulle kiitollinen. Huomasit, että tuossapa serkku Jussi kyselee tavaroitaan. Kyllähän sitä saa kysellä ja hakea eikä sittenkään löydä mitään juuri.

Erikoisesti on tämän ajan tai hetken polttavin kysymys saada reki ja separaattori. Vaikka onkin hevonen, niin on kuin jalkamies kun ei ole rekiä. Ja separaattoria rupeaisi taas ensi kuun alussa tarvitsemaan, kun lehmät alkavat lypsää. Niin sitten loppuu Vaapaasta huollosta voin ja maidon osto.

Onkos siellä semmoista tuntematonta tavaraa, esim. rekijä ym?

Seppälän Jussi kertoi kyllä nähneensä meidän reen vällein ja siihen kiinni köytettynä kakkula-aisat ja vuoluraudan. Kuules kun sieltä aseman tavaravarastosta ilmoittivat siellä olevan Johannes Taurun nimellä kaksi puulaatikkoa, yksi pöytä, harava ja vuolurauta. Niin, että jos sinä olisit niin hyvä ja katsoisit mitä ne laatikot sisältävät. Jos vaikka niissä olisivat meidän separaattori ja kirnu.

Jos olisikin tosiaan ne, niin laittaisit tulemaan Parkanoon tällä osoitteella. Kyllähän minä sitten vaivoistaisi laittaisin voita, kun lehmät poikivat ja alkavan lypsää.

No eipä muuta taas, voikaa hyvin siellä.

Monin terveisin serkkusi vaimoineen ja äiteineen”

17.12.1944 tullut kirje:

”Pyydän, että jos on suinkin mahdollista niin että voisitte antaa tietoon Antti Mansikan osoitteen (Koskee korvausasioita ja osarahaa)

Voisi kirjoittaa tahi tulla tänne käymään. Osoite on Sahalahti, Hamina

M. Ahtiainen

Kirjeen loppuun on kirjoitettu eri käsialalla: Huom! Se Antti Mansikka on siis Saaren Antti”

Ote Ainon kirjeestä helmikuulta 45:

”Kuule mamma, jos sieltä saisi hiivaa, niin osta ja laita pienessä paketissa minulle, kun täältä ei taho saa ensinkään. Laita vain paljon paperia ympärille niin ei huoli mittaa laatikkoakaan, jos ei semmosta pientä satu olemaa. Panet ilmoituskorttii, että sisältää kirjan tai jotakii muuta, kunhan et pane, että Hiivaa. Niin, jos satut saamaa nii laita vaikka vähemmänkin, kun mejän pittää melkein joka ilta paistaa, kun kammarin uunissa ei saa paistettua kun 3 hiivaleipää kerrallaan. Se on niin hupasaa. Ruisleipä on pitäny ostaa, kun ei ole saannu sellaista uunia missä oisi paistannu.”

Elämä alkoi asettua paikoilleen

Vähitellen elämä alkoi asettua paikoilleen. Mamma tuli Ainon ja Erkin luo asumaan, Oili sai vakituisen opettajan paikan Paltaselta ja Esteri lapsineen pääsi muuttamaan Haminaan. Sukulaisiin ja tuttuihin pidettiin edelleen tiiviisti yhteyttä ja ohikulkiessa piipahdettiin kylään tai tultiin pidemmäksi ajaksi oljamiin. Yhdessä muisteltiin myös Antreaa.

Muutamia merkintöjä alkuaikojen vieraskirjasta:

”Taas pitkästä aikaa Leppäkoskella Ainon luona. Kohta lähdemme Antralaisten juhliin Turenkiin. Kiitos Aino hyvydestäsi, myöskin monista aikaisemmista viikonlopuista kiittäen.

19.8.45 Tuovi M.”

”Annapa ajan kulua, päivän menä, toisen tulla, niin vielä laulu kajahtaa, ilo ilmoille helähtää kauniissa Karjalassa.

7.9.45 Aatami ja Esteri K.”

”Kiitän kaikesta ystävällisyydestä ja niistä rattoisista hetkistä, jotka sain viettää kanssanne.

Se oli taas niinkun vaihtelua tähän evakon elämään.

Antreaa muistellessa 12.10.45 Makki V.”

”Tullessani ensi kertaa korvikekotiinne Leppäkoskelle olitte jo nukku-massa, vaikka jo oli aikakin sillä kello oli kymmenen. Pidin herätyksen kai koko talon asukkaille ennen kuin Erk-

ki tuli kysymään ”Kuka siellä on?”

Sanoin, että avaa vain ovi auki, ei täällä sentään rosvoja ole. Kiitoksia vain teille rattoisasta yhdessäolo hetkestä sekä sinulle serkku kiitos kau-niista lapasista.

28.3.46 Serkkusi Jussi”

”Olemme jälleen vuotuisella lo-mamatkalla täällä rakkaissa sukulai-sissa. Miten mieluisia nämä päivät ovatkaan! Ehtoisa Aino-emäntä kale-valaisella aitoudellaan meidän hyvin-voinnistamme huolehtii. Mistä hän pöperöt pöytään loihtineekaan? En-täs se aito kannakselainen tuntu mi-kä täällä kanonisoi – Karjalan kultai-set muistot soivat, eivät vain sanoissa vaan syvimmin sydämissä. Pääsköön se soimaan ikioman orren alla. Juma-lan kirkasta paistetta elämääne.

29.6.46 Johannes-veikko, Oili, Seppo ja Marjatta”

”Olemme täällä Hämeessä kier-tueella teitä armaita sukulaisia katso-massa. Asumme kyllä siellä kauniissa Karjalassa, vaan tuntu niin ikävältä, kun te sukulaiset olette sieltä kaikki poissa. Vaan toivokaamme, että koh-ta pääsette sinne koteihinne takaisin.

29.6.46 Heikki ja Helena J.”

”Täällä taasen Leppäkoskella kau-niin kesäillan ihanassa helmassa kotia haeskellessa.

Toivotamme tälle, Erkille ja Ai-nolle hyvää kesän jatkoa

2.8.46 Juho, Vilho, Erkki ja Väi-nö M.”

Oma talo Riihimäelle

1947 perheeseen syntyi poika ja 1948 Erkki rakensi veljensä Matin avustamana oman talon Riihimäel-le. Aino sai kaipaamansa leivinuunin ja paikan kangaspuille. Talo oli sen ajan tyypillinen rintamamiesta-lo, puulämmitteinen, pihassa kaivo, ulkokuusi, sauna ja Rusko-lehmäl-le navetta. Riihimäelle tähän uuteen taloon muuttivat myös Erkin Ana-na-sisko, jolle oli rakennettu asunto yläkertaan sekä Ainon äiti, mamma. Matti-veli jäi asumaan Leppäkoskel-le toisen veljensä taloon. Perheen ty-tär, allekirjoittanut, syntyi 1950.

Sopeutumista Riihimäelle, Juppa-lan kaupunginosaan, helpotti se, että ympärille nousi samaan aikaan usei-

ta antrealaisten taloja. Kun alueelle muuttaneet karjalaiset olivat saaneet uudisrakennuksensa tehtyä, emännil-lä jäi aikaa muuhunkin. Karjalassa marttatyö oli ollut vilkasta ja niin-pä naiset perustivat 1950 Juppalan seudun marttakerhon. Perustajajä-seniä oli 14. Perustamisaikoina kai-kesta oli vielä pulaa, joten tarpeelli-sia ja suosittuja kursseja olivat mm ”vanhasta uutta” ja patjantekokurs-si. Martoilla oli omat kangaspuut ja niillä kudottiin matonkudetalkoitten tuotantoa. Kerho toimi todella aktiivisesti ja jäsenmäärä kasvoi koko ajan. Kokoukset pidettiin vuorotel-len kunkin kotona. Kurssitoiminnan, yhdessä tekemisen ja oppimisen li-säksi varmasti yksi tärkeimpiä asioi-ta oli karjalaisten yhdessäolo, haas-taminen ja kahvitelu.

Erkki teki töitä kirvesmiehenä ja niitä hommia riitti, koska joka puo-lella rakennettiin ahkerasti. Erkki oli hyvä piirtämään ja taitava käsistään. Hän teki vapaa-aikoinaan tauluja puusta kaivertamalla ja pian sukulai-set ja tuttavat alkoivat tuoda hänelle valokuvia entisistä kotitaloistaan ja kotikonnuistaan, joista Erkki sitten valmisti tauluja. Monen antrealaisen kodin seinältä löytyi myöhemmin Erkin veistämä kuva rakkaasta enti-sestä kodista. Myös musiikki soi ta-lossa usein iltaisin. Veljiensä tapaan Erkki oli hyvin musikaalinen, hän soitti itse oppineena viulua, haitaria ja mandoliinia. Erityisesti Muistatko Monrepos’in soi haikeasti ja usein ”maniskalla” soitettuna.

Aino oli ahkera kutoja; mattojen lisäksi kangaspuissa syntyivät kan-kaat kodin liinavaatteille, verhoille, jopa naisten leningeille. Kangaspuut olivat ahkerassa käytössä muutenkin. Sukulaisnaisia viipyi vieraana väliin pidempiäkin aikoja, koskapa vieras-kirjasta löytyy useita seuraavan kal-taisia tervehdyksiä: ”Suuret kiitokset kaikesta siitä ajasta, jolloin olin tääl-lä kangasta kutomassa.”

Leivinuuni lämpesi ahkerasti. Jo-ka lauantai paistettiin piirakat ja pul-lat ja mielellään niin, että ainakin piirakat olivat jo valmiita, kun muu perhe heräsi. Piirakan paiston jäl-keen uuniin laitettiin hautumaan kar-jalanpaisti, jota sitten syötiin saunan jälkeen perunapiirakoiden kanssa.

Peltotöitä talkoovoimin

Taloe ympäröivä palsta oli niin iso, että ison kasvimaan lisäksi sinne saatiin ihan kunnan kokoinen perunapello. Töitä alueen pelloilla tehtiin talkoovoimin. Hevoselliset isännät kävivät ajamassa vaot myös näille pienille perunamaille ja vastavuoroisesti heitä autettiin sitten muissa peltotöissä. Ruskolle ei riittänyt omassa pihapiirissä laiduntamista, joten kesät Rusko vietti Suojalan yhteislaulumella, jonne Aino-äidin kanssa taaperrettiin aamuin illoin lypsylle. Ruskon aikaa kesti noin 1953 asti ja sen jälkeen maito haettiin lähellä olevalta maatilalta. Riihimäen lisäksi sukulaisia ja tuttaviasui paljon Janakkalassa. Kesäisin ja syksyisin lähdettiin joukolla auttamaan heinänteossa ja perunannostossa. Eikä lapsilta todellakaan kysytty, huvittaisiko lähteä. Lähdettävä oli.

Vähän vanhempana oli sitten vuorossa sokerijuurikkaan harventaminen. Edelleen muistuu elävästi mieleen se tunne, kun aamulla väentäytyi kaikki paikat kipeänä silmän kantamattomiin jatkuvan jurttipellon reunaan. Jos taimirivit olivatkin pitkiä niin päivät tuntuivat loppumattomilta!

Vieraita kävi paljon

Patjantekokurssi oli ollut tarpeen, koska vieraita kävi paljon ja myös yökunnissa. Erityisesti antrealaisten juhlat vetivät ihmisiä Riihimäelle ja samalla reissulla oli hyvä käydä myös vieraisilla.

”A ko miekii läksi mammai kans Antree juhliin niin pääti käyvä sama

tie tätä Aino serkkuukii katsomassa ja hänen armasta Erkkijää ja sama tie hei uutta kotiaa. Kyl miu pittää sanoo et heill onkii avaraa ja valosaa senko elläät kellottelloot. Nyt on syöty mahat täytee ja lähetää haastelemaa toisii antrealaisii kans. Kiittäen Martta M.”

”Antrean juhlassa – Antrean sukuloissa. Molemmissa oli taas kerran hyvä olla. Karjalaismuistot kontista kopattiin – niissä sielu lepäsi, sydän lämpeni – taas muistot konttiin, kuten kehoitus juhlassa annettiin, ja edelleen taipaleelle. Ja aina sitä sitten taas jaksakin. Ainolle ja Erkille lapsineen lämmin kiitos kaikesta. Miten hauskaa olisi tavata teidät Savossakin – Tervetuloa! Oili, Johannes ja lapset”

Talo sijaitsi Riihimäen raviradan läheisyydessä, joten erityisesti kesäisin, kun ravit keräsivät paljon antrealaisia paikalle, kahvivieraita riitti ja pöydässä oli aina sen seitsemää sorttia. Pullaa, kakkua ja pikkuleipiä oli oltava aina valmiina, koska vieraita ylipäättään pistäytyi milloin sattui ja sen kummemmin ennakkoon ilmoittamatta.

Alkuvuosina, kun alueen taloja rakennettiin, kaikilla ei ollut vielä saunaa. Pihan sauna oli lauantaisin pitkään lämpimänä. Saunojina saattoi käydä useitakin perheitä ja porukoita, joten saunottiin niin, että ensin oli naisten ja lasten saunavuoro ja lopuksi miesten. Lapset pestiin ensin ja isät ottivat pienimmät vastaan ja pitelivät lapsia niin että naiset saivat rauhassa saunaa ja peseytyä.

Saman ikäisiä lapsia oli Juppalasassa ja Suojalassa paljon, joten leikkikavereita riitti. Ympärillä oli paljon siirtolaisten lapsia ja koulussa saatiin ystäviä myös paikallisista. Mitään

poikkipuolista sanaa tai erottelua ei minun korviini tullut leikkikavereiden tai heidän vanhempiensa taholta. Kaikki seudun lapset olivat samassa tilanteessa, sodan jälkeisinä vuosina kellään ei juurikaan olleet asiat toistaan paremmin. Vaikka kaikesta oli puutetta, lapsuus muistuu mieleen iloisena aikana.

Tiivis yhteydenpito sukulaisten kanssa ja voimakas yhteisöllisyys muiden karjalaisten kanssa antoivat turvaa ja tukea vanhemmille. Tuntuu, että aina oli joku pistäytymässä kylässä ja istumassa keittiön pöydän ääressä. Karjalaa muisteltiin, sinne kaivattiin ja itku oli herkässä, mutta kohta taas raikui iloinen nauru.

Mamma kuoli 1949 ja 50-luvun puoliväliin mennessä Esteri-sisko oli perheineen muuttanut Riihimäelle omakotitaloon ”taka-kasarmille”, jossa Aatami oli töissä. Johannes-veljen työpaikaksi tuli Hennalan varuskunta ja Oili sai opettajan paikan Lahdesta. Ainon sisarukset pystyivät nyt pitämään entistä tiiviimmin yhteyttä toisiinsa.

Perheen toinen, kaikilla mukavuuksilla varustettu, Erkin itse rakentama talo valmistui joulukuksi 1957.

Erkin Antti-veli on kirjoittanut 6.3.1949 vieraskirjaan seuraavasti:

”Parhaimmat onnittelumme veljelle perheineen heidän saamansa uuden kodin johdosta.

Kodin kaipuu täyttää pakostakin mielen katsellessa näitä uuden uutukaisia huoneita. Varmaan me karjalaiset olemme oppineet antamaan kodille sen oikean arvon, jota emme siellä koti-Karjalassa ehkä niin aina ymmärtäneet ja huomanneet antaa”

Niin totta tänäkin päivänä eri puolilla maailmaa!

Antrea-Seuran talvi-iltamat helmikuussa Riihimäellä – muista ilmoittautua ennakkoon

Antrea-Seuran perinteiset talvi-iltamat järjestetään Riihimäellä lauantaina 12. helmikuuta 2022 kello 13–17. Paikkana on Teatterihotelli osoitteessa Hämeenaukio 1, Riihimäki. Ohjelmassa on tuttuun tapaan ainakin ruokailu, arpajaiset ja musi-

sointia.

Koronapandemian takia talvi-iltamiin pitää ilmoittautua ennakkoon torstaihin 3. helmikuuta 2022 mennessä. 25 euron hintaisen iltamalipun voi halutessaan myös maksaa ennakoon. Tilinumeron saa ilmoittautu-

misen yhteydessä.

Ilmoittautumisia ottaa vastaan Satu Stirkkinen. Hänet tavoittaa puhelimitse iltaisin klo 17 jälkeen numerosta 040 826 1075 ja sähköpostilla osoitteesta satu.stirkkinen@gmail.com.

Antrea-Seuran johtokunta tutuksi

Reijo Martikainen, puheenjohtaja

Minut valittiin Antrea-Seuran johtokuntaan 2009 ja jo seuraavana vuonna varapuheenjohtajaksi. Puheenjohtajana olen toiminut vuodesta 2015 alkaen.

Antrealaisten toimintaan minut, kuten monet meistä muistakin, veti mukaansa Taljan Pentti. Sain olla mukana Pentin lukuisia kertoja järjestämissä Mansikkalan koulupiirin kevätjuhlissa.

Edesmennyt äitini Milja Martikainen, os. Salli oli syntynyt Mansikkalan Sallin kylässä Tuomaalan talossa eli hän oli Sallin kymmenpäisen sis-

russarjan toiseksi nuorin – ja kaksoista se vanhempi.

Mansikkala tuli tutuksi myös, kun olin mukana Ystäväni muistathan -kirjaa valmisteltaessa.

Töissä olen Ruokavirastossa, en niinkään ruuan kanssa tekemisissä, vaan maaseudun kehittämisohjelmien parissa. Samoja töitä olen tehnyt koko työurani, nyt vain on jo neljäs virasto työnantajana. Kansaneläkeikä tuli jo täyteen, mutta ehkä tässä vielä pari vuotta vielä jakselen.

Liikuntaa yritän harrastaa, golfissa olen ikuinen aloittelija. Raveja seuraan jonkin verran ja olen parissa



suomenhevosessa pienellä osuudella omistajana.



Maria Hatakka

Olen Hatakan Maria, kotoisin Lopelta ja nykyään asustelen Riihimäellä.

Työskentelen Etelä-Hämeen Osuuspankissa, jonka juuret johtavat Antrean Osuuskassaan, joka sotien jälkeen siirtyi Riihimäelle. Tällä hetkellä olen äitiysvapaalla, sillä esikoistytär on 4 kuukauden ikäinen.

Olen ollut Antrea-seuran toiminnassa sihteerin roolissa useita vuosia, mutta nyt olen siirtynyt ”rivijäsenen” rooliin. Alunperin seuran toimintaan minut sai mukaan entinen opettajani, nyt jo edesmennyt Taljan Pentti.

Sukuni on isäni puolelta Karjalasta, Antrean Liikolan kylästä, jossa olen päässyt käymään useamman kerran. Tulevaisuudessa haluan viedä myös oman lapseni käymään suvun kotikonnuilla.

Erkki Kokko

Olen 69-vuotias, nyt eläkkeellä pankista. Olen syntynyt Lopella ja asunut viimeiset 55 vuotta Helsingissä.

Liityin Antrea-Seuraan noin 1990 ja olen ollut pari kautta seuran hallituksen jäsenenä 1990-luvun puolen välin paikkeilla. Olen ollut myös Vuoksen säätiön hallintoneuvostossa ja sieltä valittu säätiön hallituksen jäseneksi ja olen sitä edelleen.

Juureni ovat Antreassa, äidin puolelta jo 1500-luvulta (Kuparinen), isäni suku on kotoisin Haapavedeltä, ”kantaisä” on tullut Antrean suurten nälkävuosien kansainvaelluksessa 1860-luvun viimeisinä vuosina.

Kotiseutumatkailua olen harrastanut vuodesta 1990 lähtien ja Antreassa käyntejä lienee noin nelisenkymmentä. Tunnen sieltä muutaman paikallisen ja



sen vuoksi piti opetella venäjän kieltä.

Tulen venäjän kielellä auttavasti toimeen, olen ollut usein tulkkina kotiseutumatkailulle, myös muualla kuin Antreassa.

TUE VUOKSEN VERKON ILMESTYMISTÄ!

Ilmoitushinnat:

Koko sivu 350 euroa
1/2 sivua 230 euroa
1/4 sivu 120 euroa
Pienemmät 70 euroa

Myös yksityishenkilöt voivat tukea lehteämme. Ilmoituksiin ei tule alv:ia, joten ne eivät ole alv-vähennyskelpoisia.



Sirkka Rautioaho

Noin 40 vuoden ura hammaslääkärinä vaihtui eläkepäivien auvoon, kun korona vaimensi maailman. Minulla on kolme lasta, joista jokainen on onnistuneet muotoilemaan elämänsä siten että ovat tyytyväisiä. Isoäidin roolin makuun olen myös päässyt.

Tärkein harrastukseni tällä hetkellä on naisten ja tyttöjen hyväksi tehtävä vapaaehtoistyö Zonta-nimisessä järjestössä. Teen käsitöitä monimuotoisesti. Taitan matkat mieluiten kävellen ja pyöräillen. Jooga on ollut mukana yhtä pitkään kuin ansiotyö.

Olen matkustellut intohimoisesti aina, ja vaikkei enää koskaan voisi niin onkin jo kertynyt mitä kiikkustuolissa muistella, mm kandivaiheen työrupeama hammaslääkärin hommissa Intian viidakossa.

Vietin lapsena ja vielä opiskeluaikanakin paljon aikaa antrealaisen Alina-mummoni luona Monnissa. Mummon muistelot, tarinat ja anekdootit ovat minulle karjalaisuuden ydin.

Antti Partanen

Olen 61-vuotias peruskoulun teknisten töiden opettaja Hämeenkylässä Vantaalla. Olen seikkaillut Antreassa muiden mukana jo 90-luvun alussa, silloin, kun sinne pääsivät ensimmäiset kotiseutumatkailijat.

Varsinaisesti Antrea-Seuran johtokunnassa olen ollut 2000-luvun alkuvuosista lähtien isäni Veikko Partasen seuraajana. Nyt toimin johtokunnan varapuheenjohtajana.

Veikko Partanen on kotoisin Pullilan kylästä Antreassa. Kylä sijaitsee kolmisenkymmentä kilometriä Viipurista noin karkeasti Kavantsaaren ja Vuoksen välissä.

Tärkeää ja ehkä parasta antia on ollut minulle Antrean kirkonkylän



hautausmaiden ja kirkonmäen siivous- ja raivaustalkoiden vetäminen.

Janne Pullinen

Olen 47-vuotias asiakkuusjohtaja.

Tulin mukaan Antrea-seuran toimintaan Antrean Esan soutujoukkueen jäseneksi Mommilanjärven soteluiden evakkolähtöön ensimmäisen kerran kesällä 2012 Pentti Taljan kutsusta. Tämän jälkeen olen istunut pitäjän kirkkoveeneen peräpenkillä aina, kun joukkue on kisoihin osallistunut ja toiminut joukkueen johtajana ja lipun kantajana vuodesta 2016.

Ennen Antrea-seuran johtokuntaan valintaa toimin yhdistyksen toiminnantarkastajana 2018–2020.

Lapsuuteni vietin Riihimäen kupeessa, Hausjärven Erköylän kylässä. Pappani oli kuljetusyrittäjä Matti Pullinen, joka oli lähtöisin Antrean Pöys-



tin kylästä, Mansikkalan koulupiiristä.

Antrean pitäjähistoriat ja kyläkirjoja

Seppo Simonen: Antrea. Antrean ja Vuoksenrannan kuntien muistojulkaisu. Julk. Vuoksen säätiö. 1951, 601 s. + liitesivut Hinta 55 euroa, myy Antrea-Seura (yhteyshetimitiedot alla)

Kotiseutumme Antrea. Toim. Antti Henttonen. Julk. Antrea-Seura ja Vuoksen säätiö, 1996, 729 s. + korjausosa Hinta 55 euroa, myy Antrea-Seura

Antrean kirkonkylä – unohtumaton kotiseutumme. Julk. Antrean kirkonkylän kyläkirjatoimik., 2004, 320 s. Hinta 35 euroa, myy Antrea-Seura

Ystäväni Muistathan. Mansikkalan

koulupiiri: Kekinniemi, Mansikkala, Pöysti, Salli, Saviniemi. Julk. Mansikkalan koulupiiri. 2007, 343 s. Hinta 25 euroa, myy Antrea-Seura

Viiden kylän elämää. Antrean Savilahden seudun Sokkala, Räikkölä, Henttola, Hovikorpi, Salo-Kekkilä. Antti Henttonen. Julk. Sokkalan ja Salo-Kekkilän koulupiirin kirjatoimikunta. 2006, 368 s. Hinta 10 euroa, myy Antrea-Seura

Liikola. Kotikylä Antreassa. Julk. Liikolan kyläkirjan julkaisutoimikunta. 2002, 299 s. Hinta 30 euroa, myy Harri Hatakka, harri.hatakka@gmail.com, puh. 050 326 1218

Radan halkoma kylä. Antrean Hannilaa eilen ja tänään. Toim. Timo Mykrä. 2013, 206 s. Hinta 25 euroa, myy Timo Mykrä, timo.mykra@outlook.com, puh. 044 906 4396

Seitsola ja Vehkee. Muistoja menehtyneistä kodeista. Julk. Seitsolan kyläseura, 2006, 176 s. Hinta 25 euroa, myy Mika Seitsonen, mikkose@outlook.com, puh. 050 595 9718

Kuukauppi, Rupola – varrella Vuoksen virran. Meskalan koulupiirin muistojulkaisu. Toim. Pertti Ruponen. Julk. Meskalan kyläkirjatoimikunta. 1998, 334 s. Loppuun-

Reetta Sojakka

Olen upouusi Antrea-seuran jäsen, helsinkiläinen, sukujuuriltani täyskarjalainen ja 32-vuotias.

Työkseäni pyöritän joogastudiota, Kuutamo Joogaa, Vantaalla. Lisäksi toimin myös varhaiskasvatuksen opettajana ja varajohtajana.

Isovanhempani Tarmo ja Raija (os. Jaakonsaari) Jantunen äitini Tiina Raspohjan puolelta ovat kotoisin Antreasta ja Vuoksenrannasta.

Isäni Jukka-Pekka Sojakan, vanhemmat Alvari ja Varpu (os. Reijonen) Sojakka olivat kotoisin Räisälästä ja Käkisalimesta. Mummuni äiti oli itkijäsukua Sortavalasta.



Satu Stirkkinen

Olen 57-vuotias kirjanpitäjä. Perheeseen kuuluu puoliso ja kaksi aikuista lasta.

Karjalaistoiminnassa olen aktiivisesti ollut vuodesta 1984, liityin silloin Pääkaupungin Karjalaisiin Nuoriin (PKN). Sieltä tieni on vienyt useisiin luottamustehtäviin niin seura, piiri kuin valtakunnan tasollakin.

Toimin 1990 luvun lopusta 2000 luvun alkupuolelle Karjalaisen Nuorisoliitto ry:n puheenjohtaja. Olin myös Karjalaliiton liittovaltuuston jäsen ja toiminut myös yhden kauden liittovaltuuston 2. varapuheenjohtajana.

Antrea-Seuran toimintaan olen tullut 2000 luvun alkupuolella, toimien sitä ennen Vuoksensäätiössä.

Seurassa toimin tällä hetkellä rahastonhoitajana ja matkavastaavana. Karjalan matkailu on lähellä sydäntäni ja toivon kovasti, että sinne taas



pian päästäisiin.

Nyt jo edesmennyt äitini Anna Helli Joki o.s. Lindroos syntyi loka-kuussa 1925 Antreassa, Hännikkälänniemessä, Korpelan tilalla. Äitini oli Maria ja Verner Lindroosin 12 lapsista nuorin.

myyty

Kuparsaari. Hopeisen Vuoksen helmi. Kuparsaaren koulupiirin kyläkirja: Hopeaniemi, Kaltovedenmaa, Kuparsaari ja Lietsaari. Julk. Kuparsaaren kirjatoimikunta. 1997, 542 s. Loppuunmyyty

Antrean Noskua. Kylä ajan ja rajan takana. Toim. Anu Vuorinen ja Tapani Karhu. Julk. Noskuan kyläkirjatoimikunta. 2000, 357 s. Loppuunmyyty

Vie sinne mun kaiho. Ristolan koulupiirin asukkaat muistelevat. Leena Takala. Julk. Ristolan koulupiirin kyläkirjatoimikunta. 2006, 264 s. Loppuunmyyty

Pullila. Moniste. 1966, 142 s. Loppuunmyyty

Syvälähti. Kylä ja järvi. Isiemme syn-

nyinseutu. Toim. Tuomas Pullinen, julk. Syvälahti-Seura, 1999, 179 s. Ei tarkempia tietoja saatavuudesta

Taurunjärven rantamilla Ritamäen rinteillä. Muistelmia ja kertomuksia Antrean Taurulta. Julk. Taurun koulupiirin kirjatoimikunta. 1998, 388 s. Ei tarkempia tietoja saatavuudesta

Antrea-Seuran julkaisuja myy Pirjo Tiippana, pirjo.tiippana@saunalahti.fi, puh. 050 525 3891

Loppuunmyytyjä kirjoja voi tiedustella kirjastoista: kaikkien kirjastojen yhteishaku www.monihaku.kirjastot.fi, pääkaupunkiseutu www.helmet.fi tai ostopalvelut antikvariaateista, esim. www.antikka.net tai www.antikvaari.fi

Marko Kekki

Olen 47-vuotias toimittaja Riihimäeltä ja tämän lehden päätoimittaja. Arkisin työskentelen sanomalehti Aamupostin uutispäällikkönä. Lehtimieshommia on tullut touhuttua viidellä eri vuosikymmenellä.

Antrealainen olen edesmenneen isäni Hannun puolelta. Sekä mummoni Aino että pappani Erkki Kekki syntyivät Antreassa. Isovanhempieni synnyinseuduilla olen käynyt kolmasti – ensimmäisen kerran vuonna 1990 ja toistaiseksi viimeisen keuhkokuumeen vuoksi vuonna 2018.

Mummoni Ainon kotipaikan asukkaiden kanssa yhteydenpito oli varsin tiivistä 1990-luvulla. Taisipa olla pientä yritystä jopa saattaa talot tytär ja minut läheisempiinkin väleihin. Hieman yllätyin, että ylioppilaskuvani oli Kamennogorskiin päätynyt.

Antrea-Seuran toimintaan mukaan minut värväsi viitisen vuotta sitten Pentti Talja – kukas muukaan. Pentin taas houkutteli aikanaan mukaan mummoni Aino Kekki. Taljoille vinkkinä, että viimeistään 2030-luvulla pitäneen itse jatkaa perinnettä.

Perheen, työn ja karjalaisuuden lisäksi minulle rakkaita asioita ovat valokuvaus, musiikki, Lappi ja autot.

Isovanhempieni vaiheista voi lukea tarkemmin tämän lehden sivulta 57 alkaen.



Oikaisu

Vuoden 2020 Vuoksen Verkossa oli virhe. Ilmo Pyyhtiän syntymäpaikka Antreassa on Kuparsaari, ei Liikola.

Katsaus Antrean kunnan asioihin.

Lehdistä poiminut
Timo Mykrä

Karjalan Aamulehti haastatellut kunnankirjuri H. Karjalaista.

Joku päivä sitten kääntyi lehtemme edustaja Antrean kunnan kirjurin hra H. Karjalaisen puoleen saadakseen häneltä tietoja mainitun kunnan asioista nykyhetkellä ja kertoi hän hyväntahtoisesti niistä meille seuraavaa:

Kunnan yleinen tila.

Antrea on yleensä kehittyneimpiä ja vakavaraisimpia kuntia Karjalassa – huomautti haastateltavamme aluksi – joskin naapurikunnista Jääski on edellä. Viljelysmaat kunnassa ovat kauttaaltaan kiviperäisiä, mutta Vuoksen rantamat ovat erinomaisia savimaita. Manttaalia omistavia tilallisia (niitä, jotka omistavat vähintään 5 ha maata) on Antreassa 1,350, torppareita 400–500 sekä tilatonta väestöä noin 1,000 perhettä. Näihin on laskettu Vuoksenrannan seurakunta, joka on kunnallisesti Antrean yhteydessä ainakin vuoden loppuun asti.

Kunnan alueella on useita sahalaitoksia, joista huomattavimmat ovat Antrean Sähkö- ja Mylly-Osaakeyhtiön omistama kirkonkylässä, Karjalaisen saha Koljolan asemalla ja Erkki Portimon saha Kalalammilla.

Kunnan taloudellinen asema.

a) Tulot. Antrean kunnan menoarvio päättyy tänä vuonna 1,494, 488 markkaan. Äyriperusteen mukaan kannetaan 1,161,751 markkaa. Veroäyri hintana oli v. 1919 15 markkaa, sitä ennen 22 markkaa. Äyrien perusteena on 100 markan tulo. Paitsi taksoituksen perusteella kannettavia tuloja, on kunnan tuloihin laskettava myös opettajille tulevat valtion palkat. Tulot kunnalliskodista tekevät 64,500 mk. ja lastenkodin korvaussumma valtiolta 24,000 markkaa. Kuten siis näkyy on miltei kaikki kunnan tulot hankittava taksoituksella.

b) Menot. Kunnan kansakoulumenot on arvioitu tänä vuonna 417,754 markaksi 80 penniksi. Kunnalliskodin rahalliset menot on arvioitu 131,000 markaksi. Noin 83,900 markkaan nousevat rahaksi arvioituna ne tuotteet, jotka saadaan tiloilta ja käytetään kunnalliskodissa. Lastenkodin menot tekevät 110,000 markkaa. Sitä paitsi on köyhiä ja vanhempia henkilöitä että lapsia sijoitettu yksityisten luokse ja nousevat näistä kustannukset 30,000 markkaan. Aikaihmisä ottavat hoitaaksensa etupäässä vähävaraiset perheet 6–800 markan

vuotuisesta maksusta. Sitä vastoin lapsia ottavat varakkaammatkin perheet.

Kunnalta menee kuoletuslainojen korkoihin ja lyhennyksiin pyöreissä luvuissa yht. 42,000 markkaa. Muiden lainojen korot ja kuoletukset tekevät yht. 68,000 markkaa.

Kunnallisvirkailijain palkat nousevat yht. 20,800 markkaan: valtuuston puheenjohtajan palkka 300 mk. vuodessa, kunnallislautakunnan esimiehen palkka 3,600 mk., rahastonhoitajan 2,500 mk. ja kunnankirjurin 14,400 mk. Sitä paitsi tekevät muut lautakuntain palkkiot ja kansliamenot yht. 39,620 mk. sekä kihlakunnan lautamiesten ja järjestysmiesten palkkiot yht. 2,700 mk. Terveys- ja sairashoitomenot ovat, kunnanlääkärin palkka mukaan luettuna 17,900 markkaa.

c) Maatilat. Kunnalla on maatiloja 6 kpl, joista 4 tilaa kirkonkylän läheisyydessä. Kaksi tilaa on kunnalliskodin hallussa ja ovat ne maanviljelystiloina. Yksi on ajateltu antaa koulutilaksi. Muut kolme tilaa ovat metsätiloja. Näiden tilojen yhteinen kirjanpitoarvo (ostoarvo) on 403,500 markkaa. Kun niitä on korjattu tai laitettu kuntoon, on niiden nykyinen todellinen arvo ehkä 600–700,000 markkaa. Muut paitsi kunnalliskodin tilat eivät ole tuottaneet kunnalle mitään tuloja, kun tilojen metsiäkään ei ole vielä myyty.

e) Velat. Kunnan velat nousevat nykyään 2,080,000 markkaan. Tähän on kuitenkin luettu sodan johdosta kärsineiden avustamiseksi otettu 800,000 markan suuruisen laina valtionkonttorista, joten kunnan todelliset velat nousevat 1,280,000 markkaan.

f) Omaisuus. Kunnan yhteinen omaisuus arvioitiin viime vuonna 2,473,620 markaksi 38 penniksi. Kun velat nousivat 2,081,403 markkaan 10 penniin, teki puhdas omaisuus 392,217 markkaa 38 penniä.

Kansakoulut ja muut sivistysharrastukset.

Antrean kunnassa on tätänykyä 16 kansakoulua, joista yhden opettajan kouluja 9, kahden opettajan 6 ja kolmen opettajan 1. Lisäksi on päätetty perustaa Hännikkälän niemeen ja Syvälahteen kansakoulut. Ensiksimainittu koulu aloittaa toimintansa ensi syksynä. Kaililla kouluilla on oma talo. Oppilaiden yh-

teinen lukumäärä kunnan kansakouluissa on 700–800. Kun koko pitäjän väkiluku on noin 13,000, niin on kansakoulua käyvien luku verrattain runsas. Tämän lisäksi toimivat Antrean kunnassa, kuten muissakin kunnissa kirkolliset kiertokoulut sekä sitä paitsi kiertävä käsi-työkoulu. Oppikouluissa (Viipurissa y.m.) käy kunnan nuorisoa myös melkoisesti. Samoin käy Uudenkirkon ja Räisälän kansanopistoissa sekä Uudenkirkon ja Konnitsan maamieskouluissa talollisten poikia ja tyttöjä huomattavasti ja on näiden lukumäärä vuosi vuodelta kasvamassa.

Muitakin sivistysrientoja löytyy kunnassa. Niinpä kunnalla on oma keskuskirjasto kirkonkylässä ja sillä useita haaraosastoja. Tämä kirjasto kokonaisuudessaan olisi kuitenkin pitkän uusinamisen tarpeessa. Lisäksi on nuoriso-seuroilla omat kirjastonsa.

Kunnassa löytyy useita nuoriseuroja ja on niillä omat talot. Raittiusseuroja on ainoastaan yksi (perustettu v. 1886), mutta senkin toiminta on valitettavan laimeata.

Taloudelliset edistysriennot.

Taloudellisista edistysriennoista mainittakoon ensisijassa Antrean osuuskauppa, jolla on suuri päämymälä Antrean asemalla ja 6 sivumymälää. Osuuskassoja on kunnassa 2, joista toinen toimii osuuskaupan yhteydessä. Sitä paitsi toimivat maamiesseura, maidonmyyntiosuuskunta ja turvepehkuosuuskunta kukin koettaen osaltaan edistää maataloutta ja sen harrastusta.

Puolue-elämä kunnassa.

Mitä eri puolueiden keskinäisiin voima-suhteisiin tulee, niin sitä kuvastaa tavallaan valtuuston kokoonpano. Kunnanvaltuustossa on tätänykyä 16 maalaisliittolaista, 5 edistysmielistä, 5 kokoomukselaista ja 4 sosialidemokraattia.

Puolueitten välit ovat muuten huomattavasti parantuneet. Esim. valtuuston kokouksissa on harvoin tarvinnut äänestyksiin turvautua. Silloin kun uusi kunnallisasetus astui voimaan, oli puolue-elämä kiihkeämpää ja osanotto kunnallisvaaleihin vilkkaampi kuin esim. viime vuonna, jolloin äänioikeutta käytti ainoastaan 24–25 % äänioikeutetuista kuntalaista.

Antrea-Seuran myyntiartikkelit

KIRJOJA

Kari Häkkinen: Sydänääniä Karjalasta (2017)	20,00
Annele Kekki: Uneksi muuttuva ranta, runoja (2016)	15,00
Antti Henttonen - Matti Kekki: Lastuja elämän laineilta (2015)	20,00
Kotiseutumme Antrea	55,00
Simonen: Antrea (1953)	35,00
Enne vanhaa koton -perinnekirja (1999)	30,00
Evakos ja uuves kois, kirja evakkovuosista ja sen jälkeis. ajasta	30,00
Antrean kirkonkylä – unohtumaton kotiseutumme (2004)	35,00
Elämä o lustii, kaskukirja, Antti Henttonen - Irma-Riitta Järvinen	10,00
Olkinuoran Jussi karjalaisten kohtalontielleä	10,00



ADRESSIT, KORTIT JA POSTIMERKIT

Muistoadressi (Kansi Antrean kirkon alttaritaulu)	15,00
Kortit (aiheet Antreasta, kaksi kirkon sisäkuva, kirkon portti, 2 Vuokselta, lehtomaitikka, Sokaanlinna, yömaisema, kylätie)	1,00
Postimerkit (Antrean vaakuna, Antrean Esan vaakuna, Vuoksi)	2,50



Adressi. Aiheena entisen Antrean kirkon alttaritaulu. Maalannut Alexandra Sältin. 15 €

VIIRIT JA PINSSIT

Isännänviiri, 4 m pitkä, yläpäästä 40 cm, mustapunainen, yläpäässä Antrean vaakuna	75,00
Pöytästandaari	35,00
Pöytästandaari Antrean kiven kera	50,00
Viirinjalka erikseen Antrean kivistä	25,00
Pinssi (Antrean vaakuna)	5,00

KARTAT

Antrean kartta (TARJOUS)	5,00
(1991, mittakaava 1:50 000) v. 1938 mittaus. Talvi- ja jatkosodan rintamalinjat merkitty karttaan)	



DVD:t

Itsenäissyyssodat kotiseudullamme Antreassa ja Vuoksenrannassa (DVD ja kirja)	20,00
Itsenäissyyssodat kotiseudullamme Antreassa ja Vuoksenrannassa, haastattelut	15,00



MUSIIKKIA

Kaipuun Karjala -cd	20,00
---------------------	-------

MUISTOESINE

UUTUUS: Kaarnalle kiinnitetty Antrean verkon näköissolmu	20,00
---	-------

TILAUKSET: Pirjo Tiippana, pirjo.tiippana@saunalahti.fi, puh. 0505253891 (mieluiten sähköpostilla).
Kaikkiin tilauksiin hintoihin lisätään postituskulut.



VUOKSENRANTA-SEURAN TUOTEMYYN TI UUTUUSTUOTE



UHVATTA-korusarja (hopeaa)

*Riipus hopeaketjulla 75 €

*Korvakorut 75 €

*Rintaneula 75 €



Sana siirtyi Vuoksenrannasta Vesivehmaalle

**Vuoksenlaakson metodisti-
seurakunta 1921-2017-**

30,00 €

KIRJAT

Kauraketo: Vuoksenrantalainen kyläyhteisö Somerolla (2006)	15,00
Karjala, sua ikävöin. Vuoksenrantalaisten muistojen kirja (1996)	5,00
Kemppi Erkki, Jäähyväiset ystäville	10,00
Kemppi Risto, Ukonharjun talon vaihteita (2002)	5,00
Korkeamäki Oili ja Patrakka Marjukka: Evakos ja uuves kois (2003)	40,00
Ennen vanhaa koton -perinnekirja (1999)	40,00
Saloranta Iris, Aika särkyi ja soi (2013)	12,00
Sokka Aarne, Muistikuvia lapsuuden Karjalasta (2007)	10,00
Virolaiset, Antrea-Vuoksenranta (2005)	50,00
Vuoksenrannan mennyt maailma (1993)	25,00
Vuoksenranta – 1981 kirjan näköispainos (2000)	40,00
Vanhanen Tatu, Muistojen sirpaleita (2011)	40,00
Korkeamäki Oili, Ravioskorpi – raivaajien kylä	20,00
Itsenäisyysodot kotiseudullamme, kirja (2009) ja DVD, yhteensä	20,00

MUUT TUOTTEET

Vuoksenranta-isännänviiri	75,00
Vuoksenranta pikeepaita	25,00
Vuoksenranta urheiluseura Säteen t-paita	15,00
Vuoksenranta lippis	18,00
Vuoksenranta 65 vuotta muistoissamme -filmi (2010)	10,00
Vuoksenranta – pitäjä Kannaksella DVD (2006)	20,00
Pinssi, Vuoksenrannan vaakuna	2,00

Tilaukset

Tiina Hölttä,
Syrjälahdentie 53,
19430 Pertunmaa
sähköposti:
tiinaholtta(at)gmail.com
puh. 040 5489000.
Hintoihin lisätään postitse
toimitettuna posti- ja toimi-
tuskulut.

TILAUSLOMAKE ON NETTISIVUILLAMME
www.vuoksenranta.fi